

การศึกษารายกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ธัญชนก ศิริสุขชัยวุฒิ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา

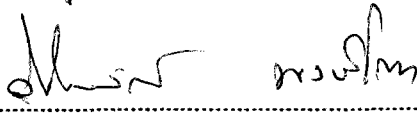
พฤษภาคม 2542

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

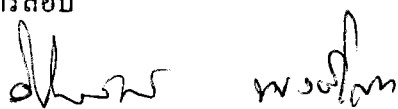
๒ ๒๔๖๘๙

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

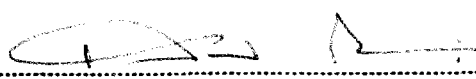
คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา)
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา)
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์ชัย)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์)

วันที่ 14 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2542

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณา ของอาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธัมณี และผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง ที่ได้ชี้แนะข้อบกพร่อง และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ อาจารย์โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาทุกท่าน และขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนกศิลป์-คำนวณ ปีการศึกษา 2539 ที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก ตลอดจนให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ และเพื่อน ๆ ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ทั้งในด้านกำลังใจ และกำลังกายด้วยดีตลอดมา

ธัญชนก ศิริสุขชัยวุฒิ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ข้อตกลงเบื้องต้น	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี	8
ความหมายของการศึกษารายกรณี	8
จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี	9
ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี	10
กระบวนการในการศึกษารายกรณี	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี	44
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน	45
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัว	45
ความหมายของปัญหาการปรับตัว	45
สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาการปรับตัว	46
ลักษณะการปรับตัวที่ไม่ดี	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว	48
งานวิจัยในประเทศ	48
งานวิจัยในต่างประเทศ	50

3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	51
	แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง.....	51
	ประชากร.....	51
	กลุ่มตัวอย่าง.....	51
	วิธีการศึกษารายกรณี.....	52
	แบบแผนการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
	ลักษณะทั่วไปของกรณีศึกษา.....	63
	การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลของกรณีศึกษา.....	63
	การวินิจฉัยของกรณีศึกษา.....	72
	การช่วยเหลือ การป้องกัน และการส่งเสริมของกรณีศึกษา.....	74
	การทำนายผลของกรณีศึกษา.....	77
	การติดตามผลของกรณีศึกษา.....	77
	การสรุปผล และข้อเสนอแนะของกรณีศึกษา.....	78
5	บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	80
	บทย่อ.....	80
	ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า.....	81
	วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	81
	สรุปผลการศึกษา.....	82
	อภิปรายผล.....	85
	ข้อเสนอแนะ.....	87
	บรรณานุกรม.....	88
	ภาคผนวก	92
	ประวัติย่อของผู้วิจัย	115

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในชีวิตประจำวันของคนเรานั้น เราจะต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ ตั้งแต่ปัญหาที่ยากที่สุดจนถึงปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ และถึงแม้คนเราจะมีวิธีการต่าง ๆ มากมาย แก้ไขก็ตาม แต่สภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ทำให้เราต้องพบกับความกดดัน และความตึงเครียดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเราไม่สามารถสนองความต้องการของเราได้อย่างง่ายดายเสมอไป (ราศี ธรรมนิยม. 2522 : 35) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว หรือการที่สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป เช่น ราคาสินค้าของแพงขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่มีการแข่งขันสูง ความเจริญทางวัตถุต่างก็กระตุ้นให้มนุษย์วิ่งตามตลอดเวลา ถ้าแก้ได้ก็มีความสุข ถ้าแก้ไขไม่ได้ก็เกิดความคับข้องใจ กระวนกระวายใจ จึงหาทางปรับตัวโดยวิธีการต่าง ๆ (สิริชัย ประทีปฉาย. 2533 : 182)

๒ การปรับตัวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ด้วยเหตุที่มนุษย์ทุกคนไม่สามารถตอบสนองความต้องการทุกอย่างของตนเองได้ ความรู้สึกขัดแย้ง ผิดหวัง สับสน ว้าวุ่นใจ และความเครียดจากการเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตจริงจึงเกิดขึ้น การปรับตัวจะช่วยบรรเทาความยุ่งยากทางใจให้เบาบางลง จนสามารถรักษาคุณภาพของชีวิตไว้ได้ (นิภา นิธยาน. 2520 : 14) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของลาซารัส (Lazarus. 1971 : 17 - 21) ที่กล่าวว่ามนุษย์ต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และสภาพแวดล้อมทางสังคมปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนใหญ่มักจะเป็นผลจากการปรับตัวไม่ดีของบุคคล

ปัญหาในการปรับตัวสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม วัยรุ่นเป็นวัยที่ประสบปัญหาในการปรับตัวมากกว่าวัยอื่น ๆ (นิภา นิธยาน. 2530 : 14) ซึ่งสอดคล้องกับเฮิร์ลล็อก (Hurlock. 1967 : 3) ที่กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการปรับตัว เป็นวัยแห่งปัญญา เป็นวัยที่มีความเครียดทางอารมณ์ มักเจ้าอารมณ์ ตัดสินใจรวดเร็วและรุนแรง สาเหตุเพียงเล็กน้อยอาจกลายเป็นเรื่องใหญ่โตได้ (สุชา จันทน์แอม. 2529 : 133) ได้กล่าวว่า ช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยเชื่อมต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ระยะนี้เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตในบั้นปลายจะราบรื่นหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับการดำเนินชีวิตระยะหัวเลี้ยวหัวต่อเพราะเหตุว่าเด็กในวัยนี้ต้องประสบความยุ่งยากมีปัญหามากมาย และมีความลำบากในการปรับตัวดังที่ (นิภา นิธยาน. 2520 : 14) ได้กล่าวว่าในบรรดาวัยต่าง ๆ ของชีวิตวัยรุ่นเป็นวัยซึ่งประสบ และวิกฤตการณ์ในการปรับตัวมากกว่าวัยอื่น ๆ อันสืบเนื่อง

มาจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น เกิดจากการเจริญเติบโตทางร่างกายซึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก เกิดจากการสับสนในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเกิดจากงานและกิจกรรมที่โรงเรียนเกิดจากความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับเพื่อนดัง (สุชา จันทรเฒ. 2533 : 118) ได้กล่าวถึงการคบเพื่อนของวัยรุ่นไว้ดังนี้ว่า เพื่อนมีความจำเป็นจะขาดเสียไม่ได้ในการประกอบกิจกรรมอะไรก็ตาม มักอาศัยเพื่อนมีเรื่องอะไรมักเล่าให้เพื่อนฟังหรือขอความเห็น และปรับทุกข์กับเพื่อนมากกว่าบิดามารดาของตน เพราะคิดว่า บิดามารดาไม่เข้าใจตนเองดีพอหรือพูดกันไม่ค่อยรู้เรื่อง เวลาไปเที่ยวก็จะไปกับเพื่อนมากกว่าไปกับบิดามารดาเพราะมีความรู้สึกสนุกสนานกว่าและไม่ต้องคอยระมัดระวังตัว

จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจปัญหาต่าง ๆ ของวัยรุ่นซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2539 โดยการสัมภาษณ์อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้สอนวิชา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ ในแต่ละระดับชั้นคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวทุกระดับชั้น ซึ่งสอดคล้องกับอาจารย์แนะแนว ซึ่งได้ทำการสำรวจปัญหาต่าง ๆ ของวัยรุ่นโดยการทำสังคมมิติซึ่งใช้สถานการณ์ว่า ถ้าให้นักเรียนไปทัศนศึกษา ชายทะเลที่ชะอำโดยรถยนต์ปรับอากาศ นักเรียนจะเลือกเพื่อนคนใดนั่งรถกับนักเรียนเป็นอันดับหนึ่ง และเลือกเพื่อนคนใดนั่งถัดไปเป็นอันดับ 2 ผลปรากฏว่า นักเรียนไม่ได้รับเลือกจากเพื่อนในห้อง (Rejectee) ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนดังนี้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 132 คน จากนักเรียน 1,469 คน คิดเป็นร้อยละ 8.99 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 80 คน จากนักเรียน 1,544 คน คิดเป็นร้อยละ 5.18 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน จากนักเรียน 727 คน คิดเป็นร้อยละ 1.37

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีปัญหาการปรับตัวมากกว่าระดับชั้นอื่น ๆ โดยมีลักษณะดังนี้ นั่งตามลำพังคนเดียว ไม่ร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมห้อง เพื่อนร่วมห้องไม่พูดคุยด้วย มีอาการซึมเศร้า มีความรู้สึกกลัวเพื่อนเห็นแก่ตัว ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขาดความจริงใจให้กัน ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แบ่งแยกระดับชั้นทางเศรษฐกิจแบ่งแยกภูมิภาค เอาแต่ใจตนเอง ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล ไม่เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน ขาดความเกรงใจ ขอบวางอำนาจ ขาดความสามัคคีไม่มีการเสียสละ แข่งแข่งชิงดีชิงเด่น คอยจับผิดและนินทาว่าร้ายเพื่อน

สาเหตุที่ทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนมากที่สุด เนื่องมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นนักเรียนใหม่เพิ่งเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเป็นปีแรก ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษานັมนักไปทางวิชาการ จึงทำให้นักเรียนมีการแข่งขันกันสูง ก่อให้เกิดปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนและจากการที่อาจารย์แนะแนวได้ทำการสำรวจปัญหาการปรับตัวของนักเรียนโดยใช้สังคมมิติ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1

ปีการศึกษา 2539 แผนการเรียนภาษา-คณิต มีปัญหาการปรับตัวมากที่สุด คือ ร้อยละ 13 จากนักเรียนทั้งหมด 201 คน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนว่ามีสาเหตุใดบ้าง เพื่อที่จะได้หาทางช่วยเหลือได้ถูกวิธีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาในด้านการปรับตัวกับเพื่อนโดยใช้การศึกษาเป็นรายกรณี

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนอย่างละเอียดให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือ โดยทำการศึกษาเป็นรายกรณี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูแนะแนว อาจารย์ที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ไปช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นอย่างมีความสุข และสามารถทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมห้องได้

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนภาษา-คณิต ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับสูง โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 จำนวน 28 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนภาษา-คณิต ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับสูงของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ปีการศึกษา 2539 จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดให้นักเรียนทั้ง 3 คน มีลักษณะใกล้เคียงกันดังนี้คือ

1. เพศหญิงทั้ง 3 คน
2. นักเรียนทั้ง 3 คน อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร
3. บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
4. มีพี่น้อง 2-3 คน
5. มีฐานะเศรษฐกิจปานกลาง

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

- 3.1 การศึกษารายกรณี
- 3.2 ปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การศึกษารายกรณี (Case Study) หมายถึง กระบวนการศึกษารายละเอียดของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน แต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเพื่อให้เข้าใจสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมี ปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือ ป้องกันและส่งเสริมให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการศึกษา 7 ขั้นตอนดังนี้

1.1 การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน หมายถึง การที่ผู้วิจัยตั้งจุดมุ่งหมาย หรือ กำหนดว่าจะศึกษาปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนและผู้วิจัยได้คาดคะเนว่า นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนมีสาเหตุมาจากสิ่งใดบ้างโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ โดยการทดสอบหรือค้นหาข้อเท็จจริงด้วยวิธีต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามที่คาดคะเนไว้หรือไม่

1.2 การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การที่ผู้วิจัยหาข้อเท็จจริง หลังจากที่ได้กำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐานแล้ว โดยการใช้อย่างมีแผนเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสังเกต การสัมภาษณ์การเยี่ยมบ้าน อัดชีวประวัติ บันทึกประจำวัน สังคมมิติ แบบสอบถาม แบบทดสอบและระเบียบวิธีสนทนา แล้วนำมาตีความ แล้วแปลความหมายข้อมูลเหล่านั้นเพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมที่เป็นปัญหาการปรับตัว

1.3 การวินิจฉัย หมายถึง การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์หรือตีความหมายของข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมาจากหลาย ๆ วิธี มาเป็นพื้นฐานการประกอบการพิจารณาเพื่อพิจารณาว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน

1.4 การช่วยเหลือ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนสามารถเข้ากับเพื่อนได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ได้แก่ การให้คำปรึกษากับนักเรียนที่มีปัญหาการให้รายละเอียดข้อมูลตลอดจนวิธีการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสมแก่นักเรียนที่มีปัญหาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

1.5 การทำนายผล หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าว่า นักเรียนจะสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้มากน้อยเพียงไร

1.6 การติดตามผล หมายถึง การที่ผู้วิจัยได้กระทำหลังจากที่ได้ให้ความช่วยเหลือตามวิธีการต่าง ๆ ไปแล้ว และศึกษาว่านักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้มากน้อยเพียงไร หากมีข้อบกพร่องจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการช่วยเหลือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.7 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ หมายถึง กระบวนการขั้นสุดท้ายของการศึกษารายกรณี เพื่อสรุปผลจากการศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน จนกระทั่งวิธีการช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ และยังให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัว ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เพื่อทำให้นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวน้อยลงหรือไม่มีเลย

2. ปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียน ภาษา-คณิต ที่มีพฤติกรรมแสดงออกไม่เหมาะสมต่อเพื่อน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับเพื่อน โดยมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ นั่งตามลำพังคนเดียว ไม่รวมทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมห้อง เพื่อนร่วมห้องไม่พูดคุยด้วย มีอาการซึมเศร้า มีความรู้สึกว่าเพื่อนเห็นแก่ตัว ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่จริงใจให้กัน มนุษย์สัมพันธ์ไม่ดี มีความรู้สึกชอบแบ่งแยกตามฐานะเศรษฐกิจ เอาแต่ใจตนเอง ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ไม่เคารพในสิทธิของเพื่อน ไม่เกรงใจเพื่อน พูดไม่สุภาพ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน และไม่เสียสละ

3. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียน ภาษา-คณิต ที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสะสมทุกรายวิชาสูงกว่า 3.00 ซึ่งได้มาจากการสอบในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539

4. ระดับเชาวน์ปัญญาสูง หมายถึง ความสามารถทางสมองของนักเรียนที่ได้จากแบบทดสอบแสดงตนดาร์โดพรอกเรสซีฟแมทริซิส (Standard Progressive Matrices) ของราเวน (Raven, 1958) ซึ่งได้คะแนนของระดับเกณฑ์ภาคเชาวน์ (IQ) สูงกว่า 109

ข้อตกลงเบื้องต้น

นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 คน รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้วิจัยใช้ชื่อสมมติเพื่อเป็นการรักษาความลับส่วนบุคคล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
 - 1.1.1 ความหมายของการศึกษารายกรณี
 - 1.1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี
 - 1.1.3 ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี
 - 1.1.4 กระบวนการในการศึกษารายกรณี
 - 1.1.5 วิธีการที่ใช้ในการศึกษารายกรณี
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัว
 - 2.1.1 ความหมายของปัญหาการปรับตัว
 - 2.1.2 สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาการปรับตัว
 - 2.1.3 ลักษณะของการปรับตัวที่ไม่ดี
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

1.1.1 ความหมายของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณี หมายถึง การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลอย่างลึกซึ้ง และวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเช่นนั้นหรือมีพฤติกรรมแปลกไปว่ามีสาเหตุมาจากอะไร รวมทั้งแปลความหมายของพฤติกรรมนั้น ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กับปัญหาและการปรับตัวของบุคคลนั้นอย่างไร (พนม ลิ้มอารีย์, 2530 : 17) ซึ่งสอดคล้องกับ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2529 : 3) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษาบุคคลเป็นรายกรณี คือ การศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ที่สำคัญของหน่วยใดหน่วยหนึ่งในสังคม เช่น บุคคล กลุ่ม ชุมชน สถาบัน เป็นต้น โดยเฉพาะปัจจุบันมักเน้นศึกษารายละเอียดของแต่ละบุคคล การศึกษารายละเอียดของแต่ละบุคคลนี้ จะต้องศึกษาต่อเนื่องกันไปในช่วงเวลาหนึ่ง แล้วนำรายละเอียดที่ได้มาวิเคราะห์ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรม ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาก็ได้ พัฒนาการด้านต่าง ๆ ความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้าน ถ้าในด้านที่เป็นปัญหาจะได้ใช้เป็นแนวทางในการที่จะช่วยเหลือแก้ไข แต่ถ้าในรายที่ไม่เป็นปัญหาจะได้ใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน ส่งเสริม หรือนำไปเป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่นต่อไปในปัจจุบันและอนาคต

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2528 : 70) กล่าวว่า การศึกษารายกรณี เป็นกระบวนการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลเป็นรายกรณีต่อเนื่องกันไประยะหนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะหาทางช่วยให้บุคคลปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นในทุกด้าน เช่น ด้านอารมณ์ สังคม เจตคติ ความสนใจ และการเรียน เป็นต้น

สุภาพรณ โคตรจรัส (2528) กล่าวว่า การศึกษารายกรณีเป็นวิธีการศึกษา และวิเคราะห์สิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยละเอียด อาจจะเป็นการศึกษามูลบุคคลใดบุคคลหนึ่ง กลุ่มบุคคล กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ชุมชนใดชุมชนหนึ่ง หรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง การศึกษารายกรณีมิได้หมายความว่าเฉพาะการรวบรวมข้อมูลประวัติของบุคคลที่ถูกศึกษาเท่านั้น แต่ยังต้องรวมถึงการนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์จัดหมวดหมู่ และหาความสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยการให้ข้อเสนอแนะ เพื่อดำเนินการและติดตามผลตามลำดับดังนี้

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษารายกรณี หมายถึง การศึกษาพฤติกรรมของบุคคลโดยผ่านกระบวนการในการศึกษารายกรณีเพื่อหาทางช่วยเหลือบุคคลให้สามารถปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นทุกด้าน พร้อมทั้งหาแนวทางในการช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริม เพื่อให้ผู้รับการศึกษายู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีมีจุดมุ่งหมายหลายประการดังที่อาร์ยี้ ดันท์เจอร์รัตน์ (2526 : 219) ได้กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณีมี 4 ประการดังนี้

1.1.2.1 เพื่อการรู้จักและเข้าใจเด็กดีขึ้น ทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก เหตุผล การแสดงพฤติกรรมของเด็กในส่วนที่เด็กรู้และส่วนที่เด็กไม่รู้

1.1.2.2 เพื่อการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือเด็ก ทั้งในรูปของการส่งเสริมพัฒนาทักษะความสามารถต่าง ๆ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งหาแนวทางป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลอื่น ๆ ด้วย

1.1.2.3 เพื่อการค้นคว้าวิจัย ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ทางจิตวิทยา หรือทางการแนะแนวในรูปของการปรับปรุงเทคนิคการใช้เครื่องมือต่าง ๆ

1.1.2.4 เพื่อติดตามผลของการใช้เทคนิคต่าง ๆ

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2529 : 8 - 9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณีว่ามีจุดมุ่งหมายหลัก 2 ประการคือ

1. เพื่อใช้ในการแนะแนวและให้คำปรึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นจุดมุ่งหมายย่อย ๆ ดังนี้

1.1 เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวินิจฉัยและการรักษาในรายที่มีปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการปรับตัว ปัญหาการเรียน ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

1.2 เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจบุคคลได้อย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการให้คำปรึกษา

1.3 เพื่อให้บุคคลที่รับการศึกษาได้รู้จักวิเคราะห์ตนเองจนเกิดความเข้าใจตนเองได้อย่างถูกต้องตรงความเป็นจริง

1.4 เพื่อให้อบรมครูประจำการให้เข้าใจวิธีการศึกษารายกรณีได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้งานแนะแนวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เพื่อใช้ในกรณีอื่น ๆ ได้แก่

2.1 เพื่อใช้ในการวิจัย โดยศึกษาสาเหตุในอดีต และปัจจุบันเพื่อทำนายพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้

2.2 เพื่อการติดตามผลของการใช้เทคนิค หรือวิธีการต่าง ๆ อันเป็นแนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่าง ๆ

2.3 เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษานักเรียนทุกคนทั่ว ๆ ไป ที่ผู้ศึกษาสนใจ เช่น ความสามารถพิเศษ บุคลิกภาพที่ดี เป็นต้น

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 18) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษารายกรณีไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสืบค้นหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมผิดปกติ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อสืบค้นกระบวน (Pattern) ของพัฒนาการของนักเรียน ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้การส่งเสริมพัฒนาได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเองยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง สามารถพัฒนาตนเองและวางแผนชีวิตได้ ตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อ และเลือกอาชีพตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเด็กของตนได้ดีขึ้น และให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ปัญหาของบุตรหลาน
5. เพื่อช่วยให้คณะครูได้เข้าใจนักเรียนอย่างละเอียดลึกซึ้งถูกต้อง และนำผลของการศึกษารายกรณี ไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการให้บริการต่าง ๆ แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

1.1.3 ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีเป็นกลวิธีที่มีประโยชน์ต่อผู้นำมาใช้และบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก ซึ่งมีทั้งประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2529 : 9 - 10) ได้แบ่งประโยชน์ของการศึกษารายกรณีออกเป็น 2 ทางดังนี้

1. ประโยชน์ทางตรง อันเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวผู้ศึกษา นั่นก็คือทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น เข้าใจสาเหตุของปัญหาได้กว้างขวาง ขณะเดียวกันก็ทำให้เป็นคนรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
2. ประโยชน์ทางอ้อม เป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับการศึกษา นั่นก็คือทำให้ผู้รับการศึกษาได้รับความช่วยเหลืออย่างถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์และในขณะเดียวกัน ผู้รับการศึกษาจะเข้าใจตนเองมากขึ้น รู้จักป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและสามารถพัฒนาตนเองได้ในที่สุด

นันทิกา แยมสรวล (2529 : 10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษารายกรณีดังนี้

1. ทำให้ผู้ทำการศึกษาทราบรายละเอียดของบุคคลหลาย ๆ ด้าน ทำให้รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของบุคคลอย่างแท้จริง

2. ทำให้ผู้ทำการศึกษาเข้าใจถึงสาเหตุและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จนทำให้ผู้ทำการศึกษามองเห็นแนวทางที่จะช่วยเหลือบุคคลได้

3. ทำให้ผู้ทำการศึกษามีความรู้และเกิดทักษะในการแนะแนวเพิ่มขึ้น รู้จักแก้ปัญหาโดยใช้ข้อเท็จจริงมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ

4. ทำให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเองมากขึ้น

5. ทำให้ผู้รับการศึกษามีโอกาสปรับปรุงตนเอง หรือแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพชีวิตที่ดีขึ้น

6. ทำให้สถานศึกษาได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา และความต้องการของบุคคลและนำข้อมูลนั้นมาปรับปรุงให้งานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. ผลของการศึกษารายกรณี สามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่างของการเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการศึกษาวิจัยและการสอนเกี่ยวกับบุคคลที่มีรูปแบบการพัฒนาการพิเศษ

นอกจากนั้น อารี ตันท์เจริญรัตน์ (2526 : 2 - 3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษารายกรณีว่า มีประโยชน์ 2 ประการดังนี้

1. ประโยชน์เบื้องต้น คือ ครู ผู้ปกครอง ครูแนะแนว ได้รู้จักและเข้าใจตัวนักเรียน และในขณะเดียวกันตัวนักเรียนเองก็มีโอกาสสำรวจตนเองและเข้าใจตนเองมากขึ้น

2. ประโยชน์ขั้นต่อไป คือ ครู หรือครูแนะแนวจะได้นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ทำการศึกษาไปใช้ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 การจัดการเรียนการสอน ในการจัดการเรียนการสอนนี้ ครูสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาพิจารณาเลือกวิธีการสอน วิธีการสร้างแรงจูงใจให้เหมาะสมกับผู้เรียน ในเรื่องความสามารถ ความสนใจ ความถนัด หรือหากจะต้องมีการแบ่งกลุ่มผู้เรียน ก็สามารถจัดกลุ่มได้เหมาะสม ครูสามารถช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง ทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี นอกจากนี้ยังสามารถจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียนตามสภาพของโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2.2 การแนะแนว ในการแนะแนวผู้แนะแนวจะใช้ข้อมูลต่าง ๆ เป็นแนวทางในการวินิจฉัยปัญหา วางแผนในการช่วยเหลือ หรือวางแผนโครงการในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับปัญหาหรือความต้องการของผู้เรียน

จากแนวคิดข้างต้น พอสรุปได้ว่า การศึกษารายกรณีมีประโยชน์ต่อบุคคลหลายฝ่ายคือ ผู้ศึกษา ผู้ถูกศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอันได้แก่ บุคคลภายในครอบครัว เพื่อน สถาบันการศึกษา รวมไปถึงผู้ที่สนใจการศึกษารายกรณีและผลของการศึกษา นอกจากจะเป็นแนวทางในการพิจารณาช่วยเหลือผู้ถูกศึกษาแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้อีกในเรื่องของแนวทางการป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ ต่อไปนี้

1.1.4 กระบวนการในการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีเป็นวิธีการศึกษานุคละอย่างละเอียดทุกด้านอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน โดยใช้เทคนิคการแนะแนวหลาย ๆ อย่าง ในการรวบรวมข้อมูลของบุคคลโดยมีขั้นตอนในการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อพยายามทำให้เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ควรแก่การเชื่อถือได้ (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. 2529 : 23)

อนันต์ อนันตรังสี (2517:68) ได้กล่าวถึงกระบวนการศึกษารายกรณีว่ามี 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวบรวมรายละเอียด ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1 สมมติฐาน
- 1.2 การตรวจสอบ
- 1.3 ประวัติสุขภาพร่างกาย
- 1.4 ประวัติเกี่ยวกับทางโรงเรียน
- 1.5 ประวัติเกี่ยวกับทางบ้าน
- 1.6 ประวัติทางสังคม

2. ขั้นวินิจฉัยปัญหา (Diagnosis)

3. ขั้นแก้ปัญหา (Treatment)

4. ขั้นติดตามผล (Follow-up)

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2530 : 16 - 17) ได้กล่าวว่า ในการศึกษารายกรณีจะต้องชี้แจงให้ทราบว่า เพราะเหตุใดจึงเลือกศึกษาเด็กคนใดคนหนึ่ง แล้วจึงเริ่มต้นทำการศึกษารายกรณีดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลหลาย ๆ ด้าน เกี่ยวกับตัวเด็ก ในสถานการณ์ต่าง ๆ
2. นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก มาประชุมปรึกษาหารือกัน

3. วินิจฉัยปัญหาโดยนำผลของการวิเคราะห์มาทำการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยว่าน่าจะมีอะไรเป็นเหตุของปัญหานั้น

4. สังเคราะห์ข้อมูล โดยศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วนำมาประกอบกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้เข้าใจปัญหาและสาเหตุได้ดียิ่งขึ้น

5. แก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไป

6. ติดตามผล เพื่อที่จะทราบผลของการศึกษารายกรณีว่ามีผลดี หรือมีข้อบกพร่องอย่างไร เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป

นอกจากนี้ พนม ลิมอารีย์ (2530 : 20 - 21) มีแนวคิดว่า ในการศึกษารายกรณีอาจจำแนกเป็นขั้นตอนการดำเนินงานได้ 6 ขั้นตอนด้วยกันคือ

ขั้นที่ 1 ขั้นรวบรวมข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับบุคคล (Collecting of the necessary data) ซึ่งจะช่วยให้รู้จักนักเรียนที่ถูกศึกษา ตลอดจนช่วยให้ทราบความเป็นไปในปัจจุบันของนักเรียนผู้นั้นอีกด้วย

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้รวบรวมเอาไว้มาวิเคราะห์หาข้อเท็จจริงต่าง ๆ และจำแนกออกเป็นด้าน ๆ เพื่อสะดวกในการตีความข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้น

ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจวินิจฉัยปัญหา (Diagnosis) ขั้นนี้เป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นที่ 2 มาเป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุของปัญหาการลงความเห็นเกี่ยวกับปัญหานี้ อาจเป็นการชั่วคราวไม่ใช่ข้อยุติ แต่ก็ยังเป็นพื้นฐานของการสังเคราะห์ข้อเท็จจริงได้ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ข้อมูลหรือขั้นรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม (Synthesis) กล่าวคือเมื่อตรวจวินิจฉัยว่าอะไรน่าจะเป็นปัญหาแล้ว ก็ควรจะได้ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหานั้นเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ และกลวิธีอื่น ๆ เป็นต้น แล้วนำข้อเท็จจริงที่ได้มาสังเคราะห์เข้าด้วยกันกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลแต่ละด้านเกิดเป็นภาพรวมทางบุคลิภาพของบุคคลผู้นั้น ช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจลักษณะของปัญหาและสาเหตุของปัญหาอย่างถ่องแท้

ขั้นที่ 5 ขั้นให้ความช่วยเหลือ (Treatment) เมื่อผู้ศึกษารายกรณีแน่ใจว่าการตรวจวินิจฉัยปัญหาของตนถูกต้องแล้ว ก็จะคิดหามาตรการต่าง ๆ เพื่อนำมาช่วยเหลือแนะแนวทางนักเรียนในการแก้ไขปัญหานั้น แล้วดำเนินการให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจัง ให้สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง

ขั้นที่ 6 ขั้นติดตามผล (Follow-up) เมื่อผู้ทำการศึกษาวิจัยได้ให้ความช่วยเหลือหรือให้การแนะแนวแก่นักเรียนที่ถูกทำการศึกษาไปแล้ว สิ่งที่เขาไม่ได้ในการศึกษารายกรณีคือการติดตามผล เพราะจะทำให้ทราบว่าการศึกษาวิจัยประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร มีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไรบ้าง และจะต้องให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมอีกหรือไม่ เพื่อผู้ทำการศึกษาจะดำเนินการต่อไปอย่างเหมาะสม

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในกระบวนการศึกษารายกรณีของแต่ละท่านมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกันมาก ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการทำการศึกษาวิจัยนั้น จำเป็นต้องทราบว่าเพราะเหตุใด จึงเลือกศึกษาผู้ถูกศึกษารายนั้น ฉะนั้นจึงต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้ชัดเจน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบกระบวนการศึกษารายกรณีของ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2529 : 22 - 23) ซึ่งแบ่งกระบวนการในการศึกษารายกรณีออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน
- ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
- ขั้นที่ 3 การวินิจฉัย
- ขั้นที่ 4 การช่วยเหลือ การป้องกัน และการส่งเสริม
- ขั้นที่ 5 การทำนาย
- ขั้นที่ 6 การติดตามผล
- ขั้นที่ 7 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

กระบวนการศึกษารายกรณี 7 ขั้นตอนดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐาน

การกำหนดปัญหา หมายถึง การที่ผู้ศึกษารายกรณีตั้งจุดมุ่งหมาย หรือกำหนดว่าจะศึกษาสิ่งใดในบุคคลหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นปัญหาหรือมิใช่ปัญหาแต่เป็นความสนใจ ความสามารถพิเศษ หรืออื่น ๆ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2529 : 23)

ในการตั้งสมมติฐานนั้น ควรตั้งไว้หลาย ๆ สมมติฐาน เพื่อเป็นการป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่พบว่าข้อเท็จจริงไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนั้นพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ที่คนเราแสดงออกมาอาจจะไม่ได้เกิดจากสาเหตุเดียวกัน และในทำนองเดียวกันพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ก็อาจเกิดจากสาเหตุเดียวกันก็ได้ ฉะนั้นจึงควรตั้งสมมติฐานไว้หลาย ๆ สมมติฐาน

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล คือ การหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงหลังจากที่มีการกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐานแล้ว โดยใช้เครื่องมือในการแนะแนว เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่เรากำลังศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การทดสอบทางจิตวิทยา และแผนผังทางสังคมมิติ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การตีความ หรือแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในแต่ละวิธีหรือเทคนิค เพื่อที่จะอธิบายเหตุผลและผลของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีการประชุมปรึกษาด้วยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่เราศึกษามาร่วมพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลที่ดีนั้น ควรจะต้องใช้หลายๆ เทคนิค แต่ละเทคนิคควรใช้หลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลอย่างละเอียด และตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด เทคนิคต่าง ๆ ที่นิยมใช้มี 9 เทคนิค ดังนี้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 29)

1. การสังเกต (Observation)
2. การบันทึกการสังเกต (Observational Record)
3. การสัมภาษณ์ (Interview)
4. การเยี่ยมบ้าน (Home-Visit)
5. อัตชีวประวัติและบันทึกประจำวัน (Autobiography and Diary)
6. สังคมมิติ (Sociometry)
7. แบบสอบถาม (Questionnaires)
8. การทดสอบ (Testing)
9. ระเบียนสะสม (Cumulative Record)

เทคนิคต่าง ๆ ทั้ง 9 เทคนิค มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสังเกต (Observation)

การสังเกต เป็นวิธีการหรือเทคนิคอย่างหนึ่งที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกศึกษาในการศึกษารายกรณี เป็นวิธีการที่ใช้กันมากวิธีหนึ่ง บางครั้งอาจใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ไม่ต้องลงทุนมาก สามารถปฏิบัติได้ทุกวัน ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะช่วยให้ผู้สังเกตสามารถเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมในแต่ละสถานการณ์ได้ดีขึ้น

1.1 ความหมายของการสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2529 : 30) กล่าวว่า การสังเกตคือการพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลาย ๆ สิ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยการใช้อวัยวะสัมผัสส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือทั้งห้าส่วน (หู ตา จมูก ลิ้น ผิวหนัง) โดยเฉพาะหูในการพิจารณาสิ่งนั้น

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2528 : 31) ให้ความหมายของการสังเกตว่าคือการมองอย่างมีจุดมุ่งหมายและเป็นกลวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่เก่าแก่มากที่สุด การสังเกตเป็นการมองลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏในตัวผู้ถูกศึกษา หรือเป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมของผู้ถูกศึกษาอย่างเอาใจใส่ โดยใช้หูและตาเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อประโยชน์ในการศึกษา

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 53) ให้ความหมายของการสังเกตว่า เป็นวิธีการศึกษาเด็กเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็กโดยการเฝ้าดูพฤติกรรมที่แสดงออกมาในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติ ไม่มีการควบคุมสถานการณ์หรือสร้างสถานการณ์เพื่อให้ทราบพฤติกรรมแต่อย่างใด ผู้สังเกตเพียงแต่เฝ้าดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและพยายามจดจำไว้เท่านั้น จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เลยแม้แต่น้อย

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่าการสังเกต หมายถึงวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล เป็นการพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยที่สิ่งที่ถูกพิจารณาอยู่ในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติ โดยใช้อวัยวะที่สำคัญในการสังเกตคือหูและตาเป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ผู้สังเกตเพียงแต่เฝ้าดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและพยายามจดจำไว้เท่านั้น จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ แม้แต่น้อย

1.2 จุดมุ่งหมายของการสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2529 : 32) ได้เสนอแนะจุดมุ่งหมายของการสังเกตในการแนะแนวดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงด้วยตนเอง
2. เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ถูกสังเกต
3. เพื่อค้นหาสาเหตุบางประการของปัญหา
4. เพื่อทำให้ผู้สังเกตเป็นผู้มีความรอบคอบ และไวต่อการมีปฏิกิริยาโต้ตอบ

จากสิ่งแวดล้อมจนเป็นผู้ที่ปรับตัวได้ดี และรวดเร็วในแต่ละสถานการณ์

1.3 ชนิดของการสังเกต

การแบ่งชนิดของการสังเกต อาศัยเกณฑ์ต่าง ๆ 4 เกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. ใช้วิธีการในการสังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งการสังเกตเป็น 2 ชนิด คือ

1.1 การสังเกตทางตรง (Direction Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตเป็นผู้ไปสังเกตพฤติกรรมผู้ถูกสังเกตด้วยตนเอง

1.2 การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตให้บุคคลอื่นไปสังเกตพฤติกรรมผู้ถูกสังเกต ผู้สังเกตจะทราบพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตได้จากคำบอกเล่าของบุคคลที่ไปสังเกตแทน

2. ใช้ผู้สังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งการสังเกตออกเป็น 2 ชนิด คือ

2.1 การสังเกตโดยการเข้าร่วม (Participant Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตจะต้องเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นในฐานะของสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

2.2 การสังเกตโดยไม่เข้าร่วม (Non-participant Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น แต่อยู่ภายนอกเพื่อคอยสังเกตอย่างเดียว ไม่มีบทบาทในกลุ่มนั้น

3. ใช้ผู้สังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งการสังเกตออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.1 การศึกษารายกรณีแบบเป็นพิธีการ (Formal Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้ถูกสังเกต รู้ตัวว่าถูกสังเกต เนื่องจากมีการนัดหมายกันล่วงหน้าก่อนการสังเกต

3.2 การศึกษารายกรณีแบบไม่เป็นพิธีการ (Informal Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกต เนื่องจากไม่ได้มีการนัดหมายกันล่วงหน้า

4. ใช้ลักษณะการบันทึกการสังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

4.1 การศึกษารายกรณีในระดับที่เห็นโดยตรง (Manifest Level Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ แล้วบันทึกเหตุการณ์ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เช่น มีผู้เข้าประชุม 10 คน มีคนคัดค้าน 7 คน เห็นด้วย 3 คน เป็นต้น

4.2 การศึกษารายกรณีในระดับที่เป็นพฤติกรรมแฝง (Latent Level Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้สังเกตต้องลงความเห็นหรือตีความจากสิ่งที่สังเกตเห็นออกมาด้วย เช่น บรรยากาศในที่ประชุมตึงเครียดมาก เป็นต้น

1.4 หลักการสังเกต

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 55 - 57) ได้สรุปหลักการสังเกตที่ดีไว้ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะสังเกตให้ชัดเจนก่อนจะเริ่มการศึกษารายกรณี
2. การสังเกตพฤติกรรม ผู้สังเกตจะต้องสังเกตพฤติกรรมควบคู่ไปกับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมด้วยเสมอ
3. ควรทำการสังเกตเด็กเพียงคนเดียวในการสังเกตครั้งหนึ่ง ๆ เพื่อศึกษาพฤติกรรมได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน
4. การสังเกตในขณะที่ทำกิจกรรมปกติ เช่น ในห้องเรียน ห้องประชุม สนามเด็กเล่น เป็นต้น เพื่อทำนายพฤติกรรมในอนาคตได้ดีที่สุด
5. ทำการสังเกตเป็นระยะเวลายาวนาน ผู้สังเกตจำเป็นต้องใช้เวลาสังเกตเป็นระยะเวลาหลายๆ วัน เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีอารมณ์แตกต่างกันไปในแต่ละวัน อาจเป็นระยะเวลา 3 เดือนหรือ 1 ภาคเรียน
6. ควรทำการสังเกตในสถานการณ์วิกฤต ซึ่งผิดแผกไปจากสถานการณ์ปกติบ้าง เพราะจะทำให้ทราบบุคลิกภาพที่แท้จริงบางประการของเด็กได้
7. การสังเกตเพื่อให้ได้มาซึ่งพฤติกรรมที่แท้จริง ควรมิให้ผู้สังเกตหลายๆ คนเป็นการช่วยป้องกันข้อบกพร่อง ซึ่งอาจเกิดจากความไม่เที่ยงธรรม หรือการมีอคติของผู้สังเกต และยังช่วยให้สามารถทำการสังเกตพฤติกรรมได้กว้างขวาง
8. ควรสังเกตพฤติกรรมด้านใดด้านหนึ่งแต่เพียงด้านเดียวในการสังเกตครั้งหนึ่ง ๆ
9. ผู้สังเกตต้องพยายามฝึกฝนตนเองอย่าให้เกิดความลำเอียง พยายามทำให้เที่ยงตรงที่สุดขณะสังเกต อย่างนำเอารูปร่างหน้าตา หรือคุณลักษณะประจำตัวของเด็กหรือสิ่งอื่น ๆ มามีอิทธิพลต่อการสังเกตได้
10. การสังเกตจะมีคุณค่า เมื่อมีการบันทึกการสังเกตไว้อย่างถูกต้อง เพื่อเป็นหลักฐานนำไปศึกษาค้นหาสาเหตุแห่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และศึกษาค้นหาทางช่วยเหลือต่อไป
11. การสังเกตที่ดีจะต้องตรวจสอบผลที่ได้ด้วยเครื่องมือวัดที่แน่นอนอื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อให้เป็นที่เชื่อมั่นได้มากยิ่งขึ้น
12. ควรสังเกตในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน เช่น ขณะอยู่ในห้องเรียน ในโรงอาหาร ในชุมชนและในบ้าน นอกจากนี้ควรสังเกตขณะทำงาน ขณะเล่นกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน เพื่อช่วยให้ผู้สังเกตได้มองเห็นกระบวนการพฤติกรรมที่แท้จริง และแบบแผนพัฒนาการที่สำคัญของผู้ถูกสังเกต

13. ผู้สังเกตต้องระลึกไว้เสมอว่า การสังเกตเพียงครั้งเดียวไม่เป็นการเพียงพอที่จะเข้าใจเด็กจำเป็นต้องสังเกตหลาย ๆ ครั้ง แล้วนำข้อมูลต่าง ๆ มาประมวลเข้าจึงจะช่วยให้เข้าใจได้ถูกต้องแม่นยำ

1.5 ลักษณะพฤติกรรมที่ควรสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2529 : 41 - 42) ได้เสนอแนะลักษณะของพฤติกรรมที่ควรสังเกตไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมที่ทุกคน หรือคนส่วนใหญ่สนใจหรือดึงดูดความสนใจ เป็นพฤติกรรมทั้งทางด้านบวกและด้านลบ เช่น เรียนเก่ง มีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น
2. พฤติกรรมที่แสดงถึงความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือจิตใจ เช่น เดิมเชยกเท้าชอบแยกตัวอยู่คนเดียว เป็นต้น
3. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำซาก หรือบ่อยครั้งเกินความจำเป็น ซึ่งอาจจะเกิดจากปัญหาทางจิตใจ เช่น การล้างมือบ่อยครั้งจนเกินปกติ การกระพริบตาบ่อยครั้ง เป็นต้น

2. การบันทึกการสังเกต (Observation Record)

การบันทึกการสังเกตจะกระทำเมื่อมีการสังเกตแล้ว โดยใช้หลักเกณฑ์ในการบันทึกดังนี้

1. บันทึกพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเจน โดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง
2. ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจและสื่อความหมาย เพื่อผู้อื่นจะได้อ่านเข้าใจง่ายและเข้าใจตรงกัน
3. ควรบันทึกพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกต แยกออกจากการแสดงความคิดเห็นของผู้สังเกต และในการบันทึกพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตในแต่ละครั้ง ไม่ควรใช้วิธีการสรุปรวมพฤติกรรม ที่ได้จากการสังเกตหลาย ๆ ครั้งเข้าด้วยกัน
4. ควรบันทึกทันทีหลังการสังเกตเสร็จสิ้นลง หรืออาจบันทึกในขณะที่สังเกต หากมีการสังเกตในระยะเวลาสั้น และมีผู้สังเกตหลายคนโดยการแบ่งเวลาในการสังเกตและบันทึก

3. การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลดีในการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล เพราะในการสัมภาษณ์นั้น ผู้ศึกษามีโอกาสได้สังเกตปฏิกิริยา การแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ที่มีต่อคำถามต่างๆด้วย ทำให้เข้าใจพฤติกรรมได้ดียิ่งขึ้น (จำเนียร ช่างโชติ. 2528 : 104) การสัมภาษณ์เป็นการสนทนา หรือพูดคุยกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมาย (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. 2527 : 93) รายละเอียดในการสนทนากันจึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นอย่างมาก (อารีย์ ตันต์เจริญรัตน์. 2526 : 96)

3.1 ความหมายของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ หมายถึง การสนทนา หรือการพูดคุยกันระหว่างบุคคลสองคนและการพูดคุยกันนั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่อง

3.2 ชนิดของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ที่นิยมใช้ในวงการแนะแนวและจิตวิทยามี 2 ชนิด (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. 2529 : 94 - 96) ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เพื่อค้นหา หรือทราบข้อเท็จจริง (Fact Finding Interview)

เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์สนทนา หรือซักถามข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ในด้านความคิดเห็น ความรู้สึก ความสนใจ เจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งยังเป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่มีอยู่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือไม่

2. การสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษา (Counseling Interview)

เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้รับการสัมภาษณ์สนทนา หรือซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจ และมองเห็นสภาพปัญหาของตนเองได้ชัดเจน สามารถพิจารณาแก้ไข หรือ ตัดสินปัญหาของเขาได้หลังจากการให้สัมภาษณ์นอกจากนั้นการสัมภาษณ์ชนิดนี้จะช่วยสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์

3.3 กระบวนการสัมภาษณ์

กระบวนการสัมภาษณ์มี 3 กระบวนการ ดังนี้

1. ก่อนการสัมภาษณ์
2. ขณะสัมภาษณ์
3. การยุติการสัมภาษณ์

3. การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลดีในการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล เพราะในการสัมภาษณ์นั้น ผู้ศึกษามีโอกาสได้สังเกตปฏิกิริยา การแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ที่มีต่อคำถามต่างๆด้วย ทำให้เข้าใจพฤติกรรมได้ดียิ่งขึ้น (จำเนียร ช่วงโชติ. 2528 : 104) การสัมภาษณ์เป็นการสนทนา หรือพูดคุยกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมาย (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. 2527 : 93) รายละเอียดในการสนทนานั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นอย่างมาก (อารีย์ คัมภีร์เจริญรัตน์. 2526 : 96)

3.1 ความหมายของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ หมายถึง การสนทนา หรือการพูดคุยกันระหว่างบุคคลสองคนและการพูดคุยกันนั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่อง

3.2 ชนิดของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ที่นิยมใช้ในวงการแนะแนวและจิตวิทยามี 2 ชนิด (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. 2529 : 94 - 96) ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เพื่อค้นหา หรือทราบข้อเท็จจริง (Fact Finding Interview)

เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์สนทนา หรือซักถามข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ในด้านความคิดเห็น ความรู้สึก ความสนใจ เจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งยังเป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่มืออยู่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือไม่

2. การสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษา (Counseling Interview)

เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้รับการสัมภาษณ์สนทนา หรือซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจ และมองเห็นสภาพปัญหาของตนเองได้ชัดเจน สามารถพิจารณาแก้ไข หรือ ตัดสินปัญหาของเขาได้หลังจากการให้สัมภาษณ์นอกจากนั้นการสัมภาษณ์ชนิดนี้จะช่วยสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์

3.3 กระบวนการสัมภาษณ์

กระบวนการสัมภาษณ์มี 3 กระบวนการ ดังนี้

1. ก่อนการสัมภาษณ์
2. ขณะสัมภาษณ์
3. การยุติการสัมภาษณ์

3. การแสดงอารมณ์ร่วม (Empathy)
4. การทำให้เกิดความมั่นใจ (Assurance)
5. การแสดงความเห็นด้วย (Approval)
6. การทำให้เกิดความกระจ่าง (Clarification)
7. การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling)
8. การใช้ความเงียบ (Silence Technique)

3. การยุติการสัมภาษณ์

การยุติการสัมภาษณ์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้สัมภาษณ์ควรยุติการสัมภาษณ์ที่ให้ผลในทางบวก ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์จากไปด้วยความพึงพอใจและอยากกลับมาให้สัมภาษณ์อีก

ดังนั้นการยุติการสัมภาษณ์จึงต้องพยายามให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อที่จะเป็นผลดีต่อการสัมภาษณ์ครั้งต่อ ๆ ไป จึงควรปฏิบัติดังนี้

1. ควรให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความเข้าใจเป็นอย่างดีว่า สิ่งที่เขาพูดไปนั้นจะเป็นความลับ และเป็นผลดีแก่เขา เขามั่นใจว่าได้รับการเก็บรักษาไว้เป็นความลับ
 2. ผู้สัมภาษณ์อาจตั้งคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์นำไปคิดก่อนยุติการสัมภาษณ์ เพื่อจะได้เป็นเรื่องราวต่อเนื่อง ในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป
 3. ผู้สัมภาษณ์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สรุปสิ่งที่เขาคิดหรือรู้สึกในขณะสัมภาษณ์ เพื่อจะช่วยให้เขาเข้าใจสภาพปัญหายิ่งขึ้น และอาจจะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเข้าใจผิดบางอย่างโดยผู้สัมภาษณ์
 4. ผู้สัมภาษณ์จะต้องใช้คำพูดและท่าทีนุ่มนวล มีความจริงใจต่อผู้ถูกสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่าต้องการสัมภาษณ์ในคราวต่อไปอีก
 5. มีการนัดวัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป
- เมื่อยุติการสัมภาษณ์แล้ว ผู้สัมภาษณ์จะต้องรีบบันทึกผลการสัมภาษณ์ลงในแบบฟอร์มบันทึกการสัมภาษณ์ทันที ทั้งนี้เพื่อป้องกันข้อมูลผิดพลาด

ตัวอย่างแบบฟอร์มสำหรับบันทึกการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ครั้งที่.....

ชื่อ..... นามสกุล..... อายุ..... ปี
วันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา..... น.
สถานที่.....

จุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์.....

สรุปผลจากการสัมภาษณ์.....

.....

ความคิดเห็น.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

นัดสัมภาษณ์ครั้งต่อไปวันที่..... เวลา..... น.

สถานที่.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง.....

4. การเยี่ยมบ้าน (Home Visit)

การเยี่ยมบ้านเป็นกลวิธีอย่างหนึ่ง เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล และร่วมมือกับบิดามารดา หรือผู้ปกครองในการช่วยเหลือผู้รับการศึกษา ข้อมูลที่ควรได้จากการไปเยี่ยมบ้าน เช่น สภาพทั่วไปของบ้าน สภาพแวดล้อมของบ้าน ลักษณะท่าทีของผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ตลอดจนเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อครู โรงเรียน และผู้รับการศึกษา เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วผู้ไปเยี่ยมบ้านคือ ครูแนะแนว หรือครูประจำชั้น ซึ่งเป็นตัวแทนของสถาบันการศึกษา

4.1 วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมบ้าน

การเยี่ยมบ้านมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อต้องการตรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทางบ้าน
2. เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบ้านกับสถาบัน
3. เพื่อหาข้อมูลบางประการที่ไม่สามารถได้มาด้วยวิธีการอื่น ๆ

4.2 ข้อปฏิบัติในการเยี่ยมบ้าน

การเยี่ยมบ้านมีขั้นตอนในการปฏิบัติดังนี้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2529 :

122 - 127)

1. ขั้นเตรียมการก่อนเยี่ยมบ้าน ปฏิบัติดังนี้

- 1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการเยี่ยมบ้าน
- 1.2 นัดหมายวัน เวลาที่จะไปเยี่ยมบ้านกับผู้ปกครอง

2. ขณะเยี่ยมบ้าน ปฏิบัติดังนี้

- 2.1 แสดงสัมมาคารวะต่อเจ้าของบ้านและแสดงความเป็นผู้มี

มนุษยสัมพันธ์ที่ดี

- 2.2 ใช้ความสังเกตและจดจำสิ่งที่ได้พบเห็น

2.3 ระยะเวลาของการสนทนา ควรหาวิธีสนับสนุนให้ผู้รับการศึกษา
ร่วมสนทนาด้วย เพื่อสังเกตสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้รับการศึกษากับผู้ปกครอง

2.4 พยายามกระตุ้นให้ผู้ปกครองแสดงทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะ
ผู้รับการศึกษาและสถาบันให้มากที่สุด

- 2.5 กล่าวถึงผู้รับการศึกษาในด้านดีที่เป็นจริง

- 2.6 ไม่ควรทำตัวให้เป็นพิธีตรอง ให้เป็นธรรมชาติ เป็นกันเอง

- 2.7 ใช้เวลาในการเยี่ยมบ้านประมาณ 30 - 60 นาที หรือสังเกตจาก

กิริยาอาการของเจ้าของบ้าน

3. หลังการเยี่ยมบ้าน ควรมีการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ทันที เมื่อกลับจาก
เยี่ยมบ้าน

ตัวอย่างแบบฟอร์มบันทึกการเยี่ยมบ้าน

ชื่อครูที่ไปเยี่ยม.....

ชื่อนักเรียน.....อายุ.....ปี ชั้น.....

ชื่อครูประจำชั้น.....

ชื่อบิดา.....ชื่อมารดา.....ชื่อผู้ปกครอง.....

ที่อยู่.....

วันที่ไปเยี่ยม..... เวลา.....น. ถึงเวลา.....น.

1. บรรยายรูปร่างลักษณะภายนอกตัวบ้านและบริเวณสนามหญ้า.....

.....

2. บรรยายลักษณะภายในบ้าน.....

.....

3. บรรยายลักษณะบิดามารดาหรือผู้ปกครอง.....

.....

4. บรรยายเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน.....

.....

5. บรรยายเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อสถาบันการศึกษา.....

.....

6. บรรยายสถานการณ์การทำงานและโอกาสที่นักเรียนได้ทำการบ้านที่บ้าน.....

.....

7. บรรยายถ้อยคำของผู้ปกครองที่ท่านคิดว่าสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจนักเรียนได้ดีขึ้น.....

.....

8. บันทึกข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเกี่ยวกับวิธีการช่วยเหลือนักเรียนและปรับปรุง
สถาบันการศึกษาให้ดีขึ้น.....

.....

5. อัตชีวประวัติและบันทึกประจำวัน (Autobiography and Diary)

5.1 อัตชีวประวัติ (Autobiography)

การเขียนอัตชีวประวัติ เป็นการให้บุคคลเขียนเล่าประวัติตนเองตามที่ตนเองมองโดยมุ่งเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นสำคัญ (อารี ตันท์เจริญรัตน์. 2526 : 79) นอกจากนี้ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2529 : 138) ยังกล่าวว่าอัตชีวประวัติคือการที่บุคคลได้เขียนบรรยายประวัติความเป็นมาของตนเอง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนความหวังในอนาคต ส่วน พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 111) ได้เสนออัตชีวประวัติเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล วิธีการจัดทำก็คือการทำให้บุคคลเขียนประวัติความเป็นมาและเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง อัตชีวประวัติไม่เพียงแต่จะช่วยให้ครูและผู้แนะแนวทราบพฤติกรรมของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ทราบถึงความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ความรู้ ประสบการณ์ ความปรารถนา อุดมการณ์ ฯลฯ ของนักเรียนนี้อีกด้วย

จากคำกล่าวข้างต้นนี้ พอสรุปได้ว่าอัตชีวประวัติเป็นเสมือนเครื่องมือชนิดหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้บรรยายเรื่องราวของเขาอย่างเสรีตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและอนาคต เป็นการช่วยให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงภาพลักษณะของบุคคลนั้นได้

5.1.1 วัตถุประสงค์ในการเขียนอัตชีวประวัติ

การเขียนอัตชีวประวัติ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้บุคคลได้ระบายความรู้สึกที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจบุคคลที่เขียนอัตชีวประวัติได้ดีขึ้น
3. เพื่อทราบข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีอื่น ๆ

5.1.2 รูปแบบของอัตชีวประวัติ

การเขียนอัตชีวประวัติทั่วไปมี 2 รูปแบบดังนี้

1. แบบไม่กำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ (Unstructured Autobiography)

2. แบบกำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ (Structured Autobiography)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ผู้รับการศึกษายเขียนอัตชีวประวัติแบบไม่ กำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ โดยประกอบด้วยเรื่องราวจากอดีต ปัจจุบัน และความคาดหวังในอนาคต

5.2 บันทึกประจำวัน (Diary Report)

การเขียนบันทึกประจำวันหรืออนุทินส่วนตัวคือการที่บุคคลเขียนเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับกิจกรรมและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตนได้ประสบในแต่ละวัน ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของตนเองเกี่ยวกับกิจกรรมและเหตุการณ์เหล่านั้น (พนม ลิมอารีย์. 2530 : 120) ในการบันทึกอาจมีแบบฟอร์มหรือไม่ก็ได้ แต่จะมีหัวข้อต่อไปนี้

1. ชื่อ อายุ เพศ ของผู้บันทึก
2. วัน เดือน ปี ที่บันทึก
3. กิจกรรมที่ทำในวันนั้นโดยต้องทำต่อเนื่องอย่างน้อย 1 สัปดาห์ จะทำให้ทราบนิสัยของผู้เขียนบันทึกได้

6. สังคมมิติ (Sociometry)

สังคมมิติเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ครู หรือผู้แนะแนวใช้ศึกษานักเรียนของตนเองเพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนที่เรียนอยู่ในห้องเดียวกันว่ามีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างไร เป็นการศึกษาบรรยากาศทางสังคมและอารมณ์ ภายในห้องเรียน โดยเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของนักเรียนในด้านพึงพอใจ รังเกียจ และเฉย ๆ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนแสดงต่อนักเรียนคนอื่น ๆ

6.1 จุดมุ่งหมายของการทำสังคมมิติ

การทำสังคมมิติมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ 5 ประการคือ

1. เพื่อทราบว่านักเรียนภายในห้องเดียวกันมีความสัมพันธ์กันอย่างไร แยกกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ ก็กลุ่ม
2. เพื่อทราบว่าในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มมีใครบ้าง และลักษณะของกลุ่มเป็นอย่างไร
3. เพื่อทราบว่านักเรียนคนใดที่เพื่อนชอบ และนิยมยกย่องมากที่สุดและเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

4. เพื่อทราบว่านักเรียนคนใดที่ไม่เข้าสังคมหรือถูกทอดทิ้ง

5. เพื่อทราบว่านักเรียนคนใดที่เพื่อนไม่ชอบ

6.2 หลักการทำสังคมมิติ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2529 : 186) กล่าวว่า การทำสังคมมิติเพื่อให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ ควรมีหลักในการทำดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มควรรู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

2. ก่อนทำสังคมมิติ ผู้ทำควรมีความสัมพันธ์อันดีและคุ้นเคยกับสมาชิกในกลุ่มพอควร

3. แจ่งจำนวนและรายชื่อสมาชิกให้ทุกคนในกลุ่มทราบ
4. การทำสังคมมิติแต่ละครั้ง ควรสมมติสถานการณ์เพียงสถานการณ์เดียว
5. ไม่ควรบอกล่วงหน้า เพราะจะทำให้ข้อมูลไม่เป็นธรรมชาติ
6. การทำสังคมมิติในแต่ละสถานการณ์ควรให้สมาชิกเลือกมากกว่า 1 อันดับ แต่ไม่ควรเกิน 3 อันดับ
7. การแปลความหมายของสังคมมิติในแต่ละสถานการณ์จะแตกต่างกัน
8. ควรใช้วิธีอื่นควบคู่ไปด้วย เช่น กลวิธีไครเอ่ย์

6.3 คำศัพท์ที่ใช้ในการทำสังคมมิติ

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2529 : 188 - 189) ได้อธิบายคำศัพท์ต่าง ๆ ที่นิยมใช้ในการทำสังคมมิติ ดังนี้

1. Sociometric Question หรือ Sociometric Criterion คือคำถามหรือสถานการณ์ที่ผู้ทำสังคมมิติกำหนดขึ้นมาเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเลือกบุคคลบางคนในกลุ่ม
2. Sociogram คือแผนผังสังคมมิติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลในกลุ่ม
3. Sociometric Clique หรือ Subgroup คือกลุ่มย่อย ๆ ในกลุ่มใหญ่ ซึ่งอาจมีหลายกลุ่ม กลุ่มย่อยที่เล็กที่สุด อาจมีสมาชิกเพียง 2 คนก็ได้
4. Mutual Choice คือการที่บุคคล 2 คน ต่างเลือกซึ่งกันและกัน อาจเป็นอันดับเดียวกัน หรือคนละอันดับก็ได้
5. Star หรือ Leader คือบุคคลที่ได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่มมากที่สุด
6. Rejectee คือ บุคคลที่ไม่ได้รับเลือกจากกลุ่มเลย เพราะเป็นที่รังเกียจของสมาชิกในกลุ่ม แต่บุคคลนั้นยังเลือกสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่ม
7. Isolate คือบุคคลที่แยกตัวออกจากกลุ่มอยู่โดดเดี่ยว โดยไม่ได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่ม และบุคคลนั้นก็ไม่เลือกสมาชิกในกลุ่มด้วย
8. Neclectee คือบุคคลที่ได้รับเลือกจากกลุ่มเพียงเล็กน้อย และบุคคลนั้นมักอยู่ห่างไกลจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม
9. Sociometric Cleavage คือการขาดการเลือกซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่าสองคนขึ้นไปของกลุ่มย่อย

10. Sociometric Structure คือโครงสร้างทางสังคมมิติที่แสดงแบบแผนของการเลือกระหว่างสมาชิกของกลุ่ม โดยเน้นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกันของแต่ละคน

11. Sociometric Test คือวิธีการทดสอบเพื่อวัดโครงสร้างทางสังคมมิติ

12. Sociometric Score คือจำนวนครั้งหรือคะแนนที่แต่ละบุคคลได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่ม

13. Sociometric Status คือสถานภาพของบุคคลในกลุ่ม เช่น Star, Rejected, Isolate, Neglected ฯลฯ

6.4 ลำดับขั้นของการทำสังคมมิติ มี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดสภาพการณ์

ขั้นที่ 2 การทำตารางแสดงผลการเลือก

ขั้นที่ 3 การสร้างแผนผังสังคมมิติ

ขั้นที่ 5 การตีความหมายจากแผนผังสังคมมิติ

7. แบบสอบถาม (Questionnaires)

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2529:216 – 217) ได้อธิบายความหมายของแบบสอบถามดังนี้

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อประสงค์ให้ผู้ถูกถามได้ตอบตามลำพัง โดยกรอกข้อความลงไป อาจเป็นข้อความสั้น ๆ หรือยาวก็ได้ ช่วยให้ผู้ถามได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อย่างกว้างขวาง เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ เจตคติ ความรู้สึกและความคิดเห็นของบุคคล รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวส่วนตัว สภาพครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสนใจ การใช้เวลาว่าง สุขภาพ นิสัยในการเรียนการทำงาน ตลอดจนโครงการศึกษาและอาชีพในอนาคตของนักเรียน

7.1 ชนิดของแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการแนบนั้น สามารถจำแนกออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามชนิดนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ที่ถูกถามได้กรอกข้อความลงไปเรื่องที่ถามเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงส่วนตัว ภูมิหลังและโครงการในอนาคตแบบสอบถามนี้นำมาใช้เพื่อยืนยันหรือตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนที่ได้รวบรวมมาก่อน

2. แบบสอบถามแบบการประเมินผลจัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้บอกถึงปฏิกิริยาของตนที่มีต่อการเรียนการสอน กิจกรรม และบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน

3. แบบสอบถามแบบการติดตามผล จะนำมาใช้เพื่อทราบความเป็นไปของนักเรียนเก่าและเพื่อประเมินค่าประสิทธิผลของโครงการต่าง ๆ ในโรงเรียน เพื่อโรงเรียนจะได้นำข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นแนวทางสำหรับเตรียมนักเรียนเพื่อชีวิตภายนอกโรงเรียน

7.2 การสร้างแบบสอบถาม

ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการแนะแนว ควรปฏิบัติดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าต้องการทราบเรื่องราวของนักเรียนในด้านใดบ้าง
2. สร้างคำถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้และคำถามแต่ละข้อจะต้องมีความหมายเป็นนัยเดียว โดยการถามเพียงสิ่งเดียว
3. แยกคำถามออกเป็นหมวดหมู่ จัดให้มีความต่อเนื่องของเรื่องและเรียงลำดับความสำคัญ
4. ภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม ควรจะมีความกระชับรัด เข้าใจง่าย เหมาะกับระดับชั้นและวัยของผู้ตอบ
5. แบบสอบถามทุกฉบับ ควรจะมีคำสั่งให้ชัดเจนเพื่อเป็นการขอความร่วมมือนักเรียนในการตอบแบบสอบถามโดยให้กรอกข้อความให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง
6. ผู้ใช้แบบสอบถามจะต้องแจ้งให้นักเรียนทราบว่า ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากแบบสอบถามจะเก็บเป็นความลับและข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของนักเรียนเท่านั้น
7. คำถามที่ไม่จำเป็น ควรจะได้ตัดทิ้งให้หมดและควรหลีกเลี่ยงคำถามที่เน้นคำตอบให้เพราะนักเรียนส่วนมากชอบที่จะให้คำตอบที่ถูกแนะว่าเป็นคำตอบที่ “ถูกต้อง” เพราะจะทำให้ไม่เข้าใจนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ทั้งยังทำให้ข้อมูลที่ได้ขาดความเชื่อถือได้ และไม่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง
8. แบบสอบถามที่จัดทำไว้เรียบร้อยแล้วควรจะได้นำไปให้นักเรียนทดสอบตอบดูก่อน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ตรวจสอบและแก้ไขให้เหมาะสมจึงค่อยนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มที่ต้องการถามจริง ๆ
9. การกำหนดขอบข่ายความสั้นยาวของแบบสอบถาม ให้เหมาะสมเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องสมบูรณ์ แบบสอบถามที่ดีควรจะมีลักษณะสั้น ๆ เท่าที่จะทำได้ ถ้ามีสิ่งที่ต้องการทราบหลายเรื่อง ก็สร้างแบบสอบถามแยกเป็นตอน ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไป
10. แบบสอบถามที่ต้องการให้แสดงความคิดเห็น หรือเจตคติออกมาไม่ควรให้นักเรียนเขียนชื่อเพราะอาจทำให้ไม่กล้าตอบตามความเป็นจริง เกรงว่าจะมีผลสะท้อนในภายหลัง

แต่แบบสอบถามที่ใช้เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียน จำเป็นที่จะต้องให้นักเรียนบอกชื่อของตนในแบบสอบถามด้วย

7.3 ประโยชน์ของแบบสอบถาม

แบบสอบถามถ้าสร้างและใช้อย่างเหมาะสมแล้ว จะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. แบบสอบถามช่วยให้ทราบเรื่องราวต่าง ๆ ของนักเรียนเป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น
2. แบบสอบถามช่วยให้ทราบเรื่องราวของนักเรียนหลาย ๆ ด้าน พร้อม ๆ กัน และเป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน
3. แบบสอบถามช่วยให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่ได้รวบรวมเอาไว้ก่อนแล้ว
4. แบบสอบถามช่วยให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของนักเรียน ทำให้ครูและผู้แนะแนวสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

7.4 การใช้แบบสอบถาม

เพื่อช่วยให้การใช้แบบสอบถามได้ผลอย่างเต็มที่ครูหรือผู้แนะแนวควรปฏิบัติดังนี้

1. จะต้องพยายามกระตุ้นและจูงใจ ให้นักเรียนกรอกแบบสอบถามด้วยความจริงใจไปปกปิด ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการแนะแนวอย่างแท้จริง
2. ควรจะได้ให้ความมั่นใจกับนักเรียนว่าข้อเท็จจริงต่าง ๆ จะเก็บรักษาไว้เป็นความลับ ไม่เปิดเผยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากนักเรียนเสียก่อน
3. ควรจะได้อธิบายให้นักเรียนได้ทราบถึง วัตถุประสงค์ของการให้นักเรียนกรอกแบบสอบถามตลอดจนวิธีการตอบอย่างละเอียด เพื่อช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการตอบแบบสอบถามและให้ความร่วมมืออย่างยิ่ง

8. การทดสอบ (Testing)

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2529: 276 – 277) ได้อธิบายความหมายของแบบทดสอบดังนี้

การใช้แบบทดสอบเป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีระบบ และเป็นวิธีการที่ควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรัดกุม มีกฎเกณฑ์แน่นอน ผลที่ได้จากแบบทดสอบนั้นมีความหมายชัดเจนในการแนะแนวจะนำแบบทดสอบมาใช้ในกรณีที่ต้องการทราบข้อมูลที่เด่นชัดชี้เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การใช้แบบทดสอบ เมื่อต้องการจะทราบถึงความถนัด ความสนใจ ความสามารถ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียน หรือบุคลิกภาพและปัญหาที่เด็กกำลังมีอยู่ เป็นต้น

8.1 ความหมายของการทดสอบ

การทดสอบ หมายถึง การนำชุดของคำถามที่สร้างขึ้นที่เรียกว่าแบบทดสอบนำไปเร้าหรือกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาและพฤติกรรมนั้นสามารถวัดได้หรือสังเกตได้ ดังนั้นในการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล โดยวิธีการทดสอบนั้น สิ่งที่เขาเสียมิได้ก็คือ “แบบทดสอบ” ซึ่งสร้างขึ้นตรงกับวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลในแต่ละครั้ง

8.2 จุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบ

จุดมุ่งหมายสำคัญของการนำวิธีทดสอบมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลมี 5 ประการคือ

1. เพื่อพยายามรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียนซึ่งจะช่วยให้ครูและผู้แนะแนวได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนของตน ได้ดียิ่งขึ้น
2. เพื่อครูและผู้แนะแนวจะได้นำผลจากการทดสอบไปใช้ในการวินิจฉัยนักเรียน
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง
4. เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองของนักเรียนได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับจิตความสามารถและความเข้าใจของบุตรหลานของตน
5. เพื่อทางโรงเรียนจะได้นำผลการทดสอบที่ได้มาใช้ในการจำแนกตัวนักเรียนโดยเฉพาะในด้านบริการจัดวางตัวบุคคล

8.3 ประโยชน์ของการใช้แบบทดสอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล

1. การทดสอบช่วยให้ครูและผู้แนะแนววินิจฉัยนักเรียนได้ถูกต้องแม่นยำและเป็นที่เชื่อถือได้มากกว่าการไม่ใช้การทดสอบเสียอีก
2. การทดสอบที่ดีจะช่วยให้ครูและผู้แนะแนวสามารถจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนหรือจัดวางตัวนักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
3. ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบมีความหมายชัดเจนกว่าข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือที่ไม่ใช่การทดสอบ
4. การเก็บข้อมูลโดยใช้กลวิธีการทดสอบช่วยให้ครูและผู้แนะแนวได้ข้อมูลในเวลาอันรวดเร็วและสะดวก

8.4 ประเภทของแบบทดสอบที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล

1. แบบทดสอบเชาว์ปัญญา

ในที่นี้ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบโพเกรสซีฟแมทริกซิส (Progressive Matrices) ของเจซี ราเวน (J.C. Raven.1958) ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปภาพ มีทั้งหมด 5 ชุดย่อย คือ A , B , C , D , และ E ในแต่ละชุดมี 12 ภาพ รวม 60 ภาพ

วิธีทดสอบ

ให้นักเรียนดูรูปภาพ A1 และผู้ทดสอบพูดว่า

“ในภาพนี้มีส่วนหนึ่งของภาพขาดหายไป ของให้นักเรียน (หรือเรียกชื่อ) ช่วยหาดูซิว่าในภาพ 6 ภาพข้างล่างภาพใหญ่นี้ มีภาพหมายเลขอะไร ที่เหมาะสมเมื่อนำมาใส่ในส่วนที่ขาดหายไป”

(ถ้านักเรียนไม่เข้าใจ ให้พูดว่า ภาพ 1 เหมาะสมไหม ถ้านักเรียนตอบว่า เหมาะสมให้ถามต่อไปว่านักเรียนเห็นว่าสีและลวดลายเหมือนกันไหม ถ้าเด็กตอบว่า “ไม่เหมือน” ก็ย้าให้นักเรียนมั่นใจว่า “ไม่เหมือนจริง ๆ” แล้วถามหมายเลขอื่นๆเช่นเดียวกัน จนถึงเลข 4 ผู้ทดสอบต้องยืนยันว่า “ใช่แล้ว” เพราะทั้งสีและลวดลายเหมาะสมกับภาพ และจดคำตอบเลข 4 ลงในใบคำตอบ)

แล้วเปิด A2 ให้นักเรียนเลือกคำตอบเอง ผู้ทดสอบไม่ต้องบอกอะไรทั้งสิ้น นอกจากนักเรียนถามก็ยืนยันคำตอบประโยคแรกเหมือนเดิมเท่านั้น

ให้นักเรียนทำจนจบ A12 แล้วเริ่ม B1-B12, C1-C12, D1-D12 และชุดสุดท้าย E1-E12

วิธีคิดคะแนน

ให้เปิดคู่มือ เพื่อตรวจดูว่าข้อใดถูกหรือผิด แล้วนับคะแนนเรียงลงมาเป็นแถวได้เลข 12 ในแต่ละชุด แล้วรวมคะแนนทุกชุด เข้าเป็นคะแนนรวมแล้วเปรียบเทียบกับตารางคะแนนมาตรฐาน

2. แบบทดสอบบุคลิกภาพ

ในที่นี้ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบบุคลิกภาพ 3 ชุด ได้แก่

2.1 แบบทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person Test) เรียกย่อว่า (DAP) เป็นการทดสอบโดยให้นักเรียนวาดภาพ 2 ภาพ โดยวาดทีละภาพ ซึ่งอาจวาดภาพเพศใดก่อน แล้วให้วาดภาพอีกภาพเป็นเพศตรงกันข้าม

2.2 แบบทดสอบเบนเดอร์เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test) เป็นแบบทดสอบที่ให้นักเรียนวาดภาพ 9 ภาพ โดยวาดทีละภาพ

2.3 แบบทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion Test เรียกว่า S.C.T) เป็นแบบทดสอบที่ให้นักเรียนเติมข้อความให้สมบูรณ์ในแต่ละข้อ โดยคิดถึงสิ่งแรกเมื่ออ่านข้อความในแต่ละข้อ รวมทั้งสิ้น 64 ข้อ

ข้อควรคำนึงในการใช้แบบทดสอบ

แบบทดสอบจะมีคุณค่าเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้ใช้แบบทดสอบ ผู้ใช้ควรมีความรู้ความเข้าใจวิธีการต่าง ๆ อย่างดีพอเพื่อจะได้ผลดี ข้อมูลมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอแนะในการใช้แบบทดสอบดังนี้

1. ผู้ใช้แบบทดสอบควรเป็นผู้ที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญในแบบทดสอบนั้น ๆ เคยได้รับการเรียนรู้ หรืออบรมมาดีพอ
2. ไม่ควรใช้แบบทดสอบมาเป็นเครื่องยืนยันความสามารถ หรือเก่งกล้าอย่างใดอย่างหนึ่งให้ระลึกเสมอว่าต้องการข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบไปเพื่อช่วยเหลือบุคคลไม่ใช่การพิสูจน์
3. ใช้แบบทดสอบเมื่อมีกรณีจำเป็น เป็นต้นว่า ไม่สามารถหาข้อมูลได้จากวิธีอื่น ๆ และไม่ใช้พร่ำเพรื่อ
4. ก่อนใช้แบบทดสอบควรแน่ใจเสียก่อนว่า บุคคลที่จะถูกทดสอบนั้นเหมาะกับแบบทดสอบนั้น ๆ
5. ไม่จำเป็นต้องนำผลที่แปลได้จากแบบทดสอบมารายงานให้ผู้ถูกทดสอบทราบโดยละเอียดเพราะบางอย่างควรทราบแต่ส่วนรวมเท่านั้นหรือไม่จำเป็นต้องแจ้ง

9. ระเบียนสะสม (Cumulative Record)

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2529 : 327 - 328) ได้ให้ความหมายของระเบียนสะสมดังนี้

ระเบียนสะสมเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดในการแนะแนวอีกชนิดหนึ่งที่มีประโยชน์และมีความสำคัญต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กเป็นรายบุคคล ถ้าครูหรือผู้แนะแนวได้มีการจัดทำระเบียนสะสมอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้สามารถรู้จักเด็กแต่ละคนในเวลารวดเร็วเนื่องจากข้อมูลเหล่านั้นจะบอกให้ทราบถึงภูมิหลังและพัฒนาการด้านต่าง ๆ

9.1 ความหมายของระเบียนสะสม

ระเบียนสะสม หมายถึง ระเบียนหรือเอกสารที่จัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ อย่างมีระเบียบและเป็นระบบตลอดเวลาที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนเป็นเอกสารที่จะช่วยให้ครู หรือผู้แนะแนวได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนของตนได้ดีขึ้นและรวดเร็วขึ้น

9.2 ชนิดของระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันสามารถจำแนกประเภทได้ 2 ลักษณะ คือ

1. จำแนกตามลักษณะของการเก็บข้อมูล
2. จำแนกตามลักษณะของแบบฟอร์มของระเบียบ

ประเภทของระเบียบสะสมจำแนกตามลักษณะของการเก็บข้อมูลได้ 2 ประเภทคือ

1. แบบที่โรงเรียนเป็นผู้เก็บข้อมูลเอง แบบนี้โรงเรียนหรือครูเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยทางโรงเรียนอาจได้ข้อมูลจากตัวเด็กบอกเองหรือจากบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือครูผู้สังเกตเอง วิธีนี้อาจได้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถามการสังเกต การเขียนชีวประวัติ การทำสังคมมิติ และอื่น ๆ
2. แบบที่นักเรียนเป็นผู้เก็บข้อมูลเองแบบนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักตัวดีขึ้น ข้อมูลต่าง ๆ นักเรียนจะเป็นผู้กรอกเอง แต่เก็บรักษาไว้ในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นแบบมีคำถาม แล้วเว้นช่องว่างให้นักเรียนตอบ

ประเภทของระเบียบสะสม จำแนกตามลักษณะแบบฟอร์มของระเบียบได้ 3 แบบคือ

1. แบบเป็นช่องหรือเป็นแฟ้ม ระเบียบสะสมแบบนี้จะแยกข้อมูลแต่ละด้านไว้ในระเบียบแต่ละแผ่น แล้วจึงนำมารวมใส่ไว้ในช่องหรือแฟ้ม เช่นเดียวกับประวัติส่วนตัว ระเบียบเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เป็นต้น
2. แบบแผ่นเดียวหรือแบบพับได้ จะมีข้อมูลต่าง ๆ บันทึกลงในระเบียบแผ่นเดียวกันหมด และพับให้กระชับรัด เพื่อสะดวกในการเก็บ
3. แบบรวมหรือแบบเขียนเล่ม ระเบียบแบบนี้เป็นการนำแบบที่ 1 กับแบบที่ 2 มารวมกันและจัดทำเป็นเล่ม เพื่อช่วยให้ระเบียบสะสมไม่มีขนาดใหญ่จนเกินไปและสามารถจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดและกว้างขวางเนื่องจากมีจำนวนหน้าที่จะจดบันทึกมาก

9.3 รายละเอียดในระเบียบสะสม ประกอบด้วยข้อมูลต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ สกุล เพศ วันเดือนปีเกิด เชื้อชาติ สัญชาติ สถานที่เกิด สถานที่อยู่ปัจจุบัน ศาสนา

2. ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและชุมชนที่เด็กอยู่ ประกอบด้วยข้อเท็จจริงต่อไปนี้ ชื่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง อาชีพบิดามารดาหรือผู้ปกครอง บิดามารดายังมีชีวิตอยู่หรือถึงแก่กรรม สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสภาพสิ่งแวดล้อมทางบ้าน จำนวนพี่น้อง ชื่อ อายุ การศึกษา

3. ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เช่น ประวัติการเจ็บป่วย การประสบอุบัติเหตุร้ายแรง การเจริญเติบโตของร่างกาย ทางด้านความสูง น้ำหนัก เปรียบเทียบกับอายุ บันทึก การตรวจสุขภาพเกี่ยวกับตา หู คอ จมูก ปาก ดับ ปอด หัวใจ และอื่น ๆ ความบกพร่องของร่างกายและการสร้างภูมิคุ้มกัน

4. ข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เช่น คะแนนผลการเรียนตลอดปีและชื่อวิชาที่เรียน รายงานพิเศษเกี่ยวกับความล้มเหลวในการเรียน เกียรติคุณได้รับในการเรียน

5. ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบกับแบบทดสอบมาตรฐานได้แก่ คะแนนทดสอบเกี่ยวกับเชาวน์ปัญญาโดยทั่วไป คะแนนทดสอบเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียน คะแนนทดสอบความถนัด ฯลฯ

6. ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเวลาเรียน เช่น จำนวนวันมาเรียนและวันลาป่วยขาดในแต่ละปี

7. ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ซึ่งได้จากการทำมาตราส่วนประมาณค่าซึ่งบอกให้ทราบถึงคุณลักษณะของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตัวเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีระเบียบ ฯลฯ

8. ข้อมูลเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น การทำงานในระหว่างศึกษาโครงการเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ บันทึกของผู้ให้คำปรึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ฯลฯ

9.4 การรวบรวมและบันทึกข้อมูลลงในระเบียบสะสม

จะต้องรวบรวมจากหลาย ๆ แหล่ง ดังนี้

1. จากตัวผู้เขียนเอง เช่น จากการสัมภาษณ์หรือผู้เรียนเขียนอัตชีวประวัติ เขียนบันทึกประจำวัน เขียนรายงานเกี่ยวกับตนเอง การให้ตอบแบบสอบถามและจากการสังเกตของผู้สอน เป็นต้น

2. จากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เช่น จากการไปเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม หรือจากการเชิญมาประชุมร่วมกัน เป็นต้น

3. จากเพื่อน เช่น จากการให้ตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การใช้สังคมมิติ ฯลฯ

4. จากครูซึ่งอาจจะเป็นครูประจำชั้น ครูพิเศษทั่ว ๆ ไปที่รู้จักหรือเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยขอความร่วมมือในการสังเกต การทำระเบียบพฤติกรรม พฤติกรรมพรรณนา และการทำการศึกษารายกรณี

5. จากครูแนะแนว ซึ่งจะได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษา การใช้แบบทดสอบหรือการสัมภาษณ์

6. จากคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือพฤติกรรมของผู้เรียนที่ต้องการจะเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เช่น จากแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือแม้แต่ทันตแพทย์และพยาบาล

9.5 ประโยชน์ของระเบียบวิธี

1. ช่วยให้เด็กรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง ทั้งในด้านการเรียน ความสามารถ ความสนใจ บุคลิกภาพ ซึ่งจะช่วยให้เด็กยอมรับและคิดปรับปรุงตนเองได้ดีขึ้น

2. เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้แนะแนว และผู้บริหารโรงเรียนรู้จักนักเรียนแต่ละคนได้รวดเร็วขึ้น ทำให้ครูยอมรับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวเด็กและร่วมมือกันในการแก้ปัญหาให้กับนักเรียน

3. ช่วยให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองรู้จักและเข้าใจเด็กของตนดียิ่งขึ้น สามารถให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เด็กเลือกเรียนหรือเลือกแนวทางประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม และช่วยให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองยอมรับขีดจำกัดความสามารถเด็กของตนอีกด้วย

4. เป็นการประเมินผลนักเรียนในด้านต่าง ๆ ทำให้โรงเรียนทราบว่านักเรียนคนใดมีความสามารถพิเศษด้านใดซึ่งควรได้รับการส่งเสริม นักเรียนคนใดมีปัญหาซึ่งต้องการความช่วยเหลือจากทางโรงเรียน นอกจากนี้ยังช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและบริการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

5. เป็นการทำความเข้าใจพัฒนาการของนักเรียนโดยตลอด ตั้งแต่นักเรียนเข้ามาอยู่ในโรงเรียน จนกระทั่งออกจากโรงเรียนและช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถเขียนคำรับรองให้กับนักเรียนผู้นั้นได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

ขั้นที่ 3 การวินิจฉัย

การวินิจฉัย เป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์หรือตีความข้อมูลที่รวบรวมได้จากหลาย ๆ วิธีการมาเป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณาเพื่อวินิจฉัยว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุของปัญหา โดยนำเอาหลักเกณฑ์ในทฤษฎีทางจิตวิทยามาพิจารณาคัดสิน กำหนดปัญหา แต่ในบางครั้งการวินิจฉัยปัญหาอาจเป็นเพียงการเสนอแนวความคิดเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ต่อความช่วยเหลือเท่านั้น

นันทิกา เข้มสรวล (2529 : 34 - 35) กล่าวว่า กระบวนการวินิจฉัยปัญหาจะดำเนินการเป็น 2 ระยะดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหา โดยยึดหลักการตอบคำถามว่าปัญหาคืออะไร ปัญหานั้นเกิดขึ้นเมื่อใด ระยะการเกิดปัญหานั้นเพียงใด มีเหตุการณ์สำคัญอะไรเกิดขึ้นในขณะนั้น ปัญหาเกิดขึ้นที่ใด มีใครเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากสถานที่นี้แล้วเกิดปัญหาใดสถานที่อื่นอีกหรือไม่ ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างไร

2. การค้นหาสาเหตุของปัญหา เมื่อกำหนดปัญหาแล้ว ให้นำข้อมูลที่อ้างอิงถึงอดีตจนถึงปัจจุบันมาพิจารณาหาความสัมพันธ์ของข้อมูลในด้านต่าง ๆ เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาคืออะไร ปัญหาที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร หรือปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมประเภทใด ในการวินิจฉัยปัญหานั้นจะเขียนสรุปพฤติกรรม สาเหตุของปัญหาและควรเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือไว้ด้วย

ขั้นที่ 4 การช่วยเหลือ การป้องกัน และการส่งเสริม

4.1 การช่วยเหลือ คือการแก้ไขปัญหาคด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม วิธีการเหล่านั้นมีดังต่อไปนี้

4.1.1 การให้คำปรึกษา (Counseling) หมายถึง กระบวนการที่จะช่วยบุคคลผู้ประสบปัญหา และมีความต้องการต่าง ๆ ให้สามารถแก้ไขปัญหาคได้ ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษารู้จักตนเอง ยอมรับตนเองและรับรู้โลกถูกต้องยิ่งขึ้น จนสามารถนำไปสู่การเลือกและการตัดสินใจอย่างฉลาดและนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ (จำเนียร ช่วงโชติ. 2528 : 133)

4.1.2 การส่งต่อให้ผู้มีประสบการณ์ หรือส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เช่น หน่วยงานที่รับผิดชอบเฉพาะปัญหา จิตแพทย์ นักจิตวิทยา เป็นต้น ในรายการที่มีปัญหาซับซ้อนหรือรุนแรง

4.2 การป้องกัน เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ซึ่งการป้องกันอาจทำได้ในรายการที่ยังไม่เกิดปัญหาหรือเกิดปัญหาและแก้ไขแล้วแต่ป้องกันไม่ให้ปัญหานั้นกลับมาเกิดขึ้นอีก

4.3 การส่งเสริม เป็นวิธีการที่จะทำให้บุคคลมีพัฒนาการ สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้โดยไม่มีข้อขัดแย้ง ซึ่งอาจจะทำได้โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การกีฬา การพุดคุยสนทนา การไปทัศนอาจร เป็นต้น ใช้ได้กับบุคคลที่มีสุขภาพดีอยู่แล้ว ให้มีสุขภาพดียิ่งขึ้นและยังใช้กับบุคคลที่สุขภาพไม่ดี ให้คืนสู่สภาพปกติเร็วขึ้น

ขั้นที่ 5 การทำนายผล

การทำนายผลเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าผู้รับการศึกษาจะมีสภาพการณ์เป็นอย่างไรในอนาคต ดังที่นักทฤษฎีการเรียนรู้ (2529 : 36) ได้กล่าวว่า การทำนายผลจะต้องพิจารณาโดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล 3 ประการดังนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง ซึ่งไม่เหมือนกับผู้อื่น
2. บุคคลแต่ละคนย่อมพัฒนาการไปตามลักษณะเฉพาะของตนอย่างต่อเนื่องกันไป
3. บุคคลแต่ละคนย่อมมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นของตนเอง ซึ่งดำเนินไป

ตามลักษณะประสบการณ์ที่เคยประสบมาและตามแผนการณ์ที่วางไว้สำหรับอนาคตของตน

นอกจากนั้นจะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่สร้างเงื่อนไขและข้อจำกัดในชีวิตของผู้ประสบปัญหาด้วย ฉะนั้นผู้จะทำนายผลได้ถูกต้องแม่นยำ มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถตลอดจนประสบการณ์อย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2529 : 370) ได้เสนอแนวคิดว่า หากผู้กระทำการศึกษารายกรณีไม่มีความเชี่ยวชาญพอ กระบวนการในขั้นนี้อาจไม่จำเป็นต้องมีเนื่องจากหากผลการทำนายผิดพลาดก็อาจเกิดผลเสียทั้งผู้ทำนายและผู้ถูกทำนายได้

ขั้นที่ 6 การติดตามผล

ขั้นการติดตามผลนี้เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องการทำ ในการศึกษากรณีเป็นการกระทำหลังจากให้ความช่วยเหลือไปแล้ว ควรติดตามผลเพื่อประเมินการช่วยเหลือว่าได้ผลอย่างไร และเพื่อสำรวจว่ามีปัญหาใหม่เกิดขึ้นอีกหรือไม่ ถ้าพบว่ามีปัญหาใหม่เกิดขึ้น ก็จะได้ช่วยเหลือได้ทันทั่วถึง นอกจากนี้ยังเป็นการติดตามผลเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการให้ความช่วยเหลือว่าประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเพียงใด เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีการติดตามผล

การติดตามผลสามารถกระทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การนัดสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษา
2. การสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้รับการศึกษา
3. การสัมภาษณ์ติดตามผลจากผู้ปกครองหรือผู้เกี่ยวข้อง
4. ติดต่อซักถามข่าวคราวด้วยการส่งจดหมายหรือแบบสอบถาม
5. ให้ผู้อื่นไปเยี่ยมเยียนแทน โดยบอกจุดมุ่งหมายให้ผู้ไปเยี่ยมทราบ ระยะเวลา

ในการติดตามผล

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2529 : 37) ได้เสนอแนะหลักในการพิจารณาระยะเวลาในการติดตามผล ดังนี้

1. รายที่มีปัญหาซับซ้อนให้ติดตามผลในช่วงระยะเวลาที่สั้น
2. การติดตามผลระยะแรกควรติดตามในระยะเวลาที่สั้น เช่น ติดตามทุก 2 สัปดาห์ เมื่อดีขึ้นในระยะที่สองจึงติดตามทุกเดือน เมื่อดีขึ้นเรื่อย ๆ ในระยะที่สามก็ติดตามทุก 2 เดือน จนแน่ใจว่าอาการดีขึ้นจนหายเป็นปกติ จึงปล่อยช่วงเวลาให้ห่างออกไปโดยไม่ต้องกำหนดให้สม่ำเสมอ หรือตายตัวเช่นครั้งแรก การติดตามผลมักติดตามในรายที่มีปัญหาและการติดตามผลไม่จำเป็นจะต้องทำในรายที่ทำการศึกษารายกรณีสิ้นสุดลงแล้วแต่การติดตามผลจะทำได้ในขณะที่ทำการศึกษารายกรณีทุกครั้งโดยเฉพาะในแต่ละครั้งที่ไปพบผู้รับการศึกษา หรือแต่ละครั้งที่ให้การช่วยเหลือป้องกันและส่งเสริม เพื่อประเมินผลว่าสิ่งที่ทำลงไปนั้นถูกต้องให้ผลดีหรือไม่ ถ้าไม่ได้ผลดีแสดงว่าไม่ถูกต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงต่อไปและการติดตามผลทุกครั้งควรเขียนสรุปผลการติดตาม ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลจะเป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหาในโอกาสต่อไป และเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษา ผู้ประสบปัญหาคนต่อไปด้วย

ขั้นที่ 7 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

การสรุปผลและการให้ข้อเสนอแนะสามารถทำได้ทั้งในขณะที่ทำการศึกษารายกรณีและหลังจากทำการศึกษารายกรณีแล้วโดยทั่วไปมักจะทำควบคู่กันไปเพื่อประสิทธิภาพของการศึกษารายกรณีและก่อนปิดการศึกษารายกรณีเป็นครั้งสุดท้าย ควรสรุปผลของการศึกษาไว้ทั้งหมดและให้ข้อเสนอแนะไว้สำหรับผู้ที่จะมาศึกษาบุคคลรายนี้หรือผู้ที่สนใจต่อไป

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2529 : 372) กล่าวว่า การให้ข้อเสนอแนะที่ดีควรให้ไว้หลาย ๆ ทางอย่างน้อยควรเสนอไว้ 3 ทางดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษารายกรณี
2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษารายกรณี
3. ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลที่สนใจหรือบุคคลที่จะศึกษาในลักษณะเช่นเดียวกันต่อไป

1.1.5 วิธีที่ใช้ในการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีให้บรรลุจุดมุ่งหมายและเกิดประโยชน์ ทั้งแก่ผู้ศึกษาและผู้ถูกศึกษานั้นจะต้องใช้วิธีควบคู่กันไป 2 วิธีดังนี้

1. การศึกษาประวัติรายกรณี (Case History)
2. การประชุมศึกษารายกรณี (Case Conference)

1. การศึกษาประวัติรายกรณี (Case History)

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2529 : 597) ได้ให้ความหมายของการศึกษาประวัติรายกรณีไว้ว่า การศึกษาประวัติรายกรณีเป็นการจดบันทึกหรือรายงานผลการใช้วิธีการศึกษาโดยหัวข้อของการจดบันทึกการศึกษาประวัติรายกรณี มีลักษณะคล้ายคลึง หรือเช่นเดียวกันกับการศึกษารายกรณี เช่น กล่าวถึงลักษณะของผู้รับการศึกษา สาเหตุที่ศึกษา วิธีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การวินิจฉัย การช่วยเหลือ การสรุปผลและข้อเสนอแนะตลอดจนการติดตามผล ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวได้กล่าวไว้ในกระบวนการศึกษารายกรณี

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการเก็บรวบรวมรายละเอียดก็คือ เพื่อศึกษาทำความเข้าใจและเข้าใจเด็กแต่ละคน และเพื่อนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการพิจารณาช่วยเหลือหรือแนะแนวให้เด็กแต่ละคนสามารถแก้ปัญหา ปรับตัวได้ดีและเหมาะสมต่อไป โดยศึกษาภูมิหลังสิ่งแวดล้อม ความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลและสาเหตุอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาต่าง ๆ และการปรับตัวของผู้รับการศึกษา (จำเนียร ช่วงโชติ. 2518 : 195 - 196)

2. การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference)

2.1 ความหมายของการประชุมศึกษารายกรณี

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2525 : 176) กล่าวว่า การประชุมปรึกษารายกรณีคือ การประชุมพิจารณาสาเหตุของพฤติกรรม โดยอาศัยประวัติที่สืบได้เป็นเกณฑ์ ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย ครู พยาบาล ครูแนะแนว และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียน

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2528 : 73) กล่าวว่า การประชุมศึกษารายกรณี หมายถึง การประชุมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาและให้ข้อสรุปในเรื่องการวิเคราะห์ตีความ การป้องกัน การช่วยเหลือผู้ถูกศึกษา

นอกจากนั้น กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2529 : 599) ได้ให้ความหมายการประชุมปรึกษารายกรณีว่าการประชุมกันของบุคคลหลายฝ่าย เพื่อระดมความคิดและร่วมแสดงความคิดเห็น โดยยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่ประชุมที่ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาหรือป้องกัน ส่งเสริม บุคคลที่รับการศึกษานั้น ๆ

จากความคิดเห็นดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การประชุมปรึกษารายกรณี หมายถึงการประชุมร่วมกันระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกศึกษา เพื่อระดมความคิดเห็นและปรึกษาหรือร่วมกันพิจารณาข้อเท็จจริงจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์และวินิจฉัยหาสาเหตุของพฤติกรรมตลอดจนหาทางช่วยเหลือ ส่งเสริม ป้องกัน หรือแก้ไขพฤติกรรมต่าง ๆ ให้แก่บุคคล

2.2 ประโยชน์ของการประชุมปรึกษารายกรณี

การประชุมปรึกษารายกรณี มีประโยชน์ดังนี้

1. เป็นประโยชน์โดยตรงกับบุคคลที่ถูกศึกษารายกรณีซึ่งจะได้รับการช่วยเหลือให้มีการปรับตัวเอง และแก้ไขปัญหาของตนให้ดียิ่งขึ้น
2. เป็นประโยชน์สำหรับผู้มีส่วนร่วมในการประชุม โดยเฉพาะครูจะเห็นคุณค่าประโยชน์ของการศึกษารายกรณี
3. ช่วยให้ผู้บุคคลได้รับการพิจารณาปัญหาตามข้อเท็จจริงและเป็นการลดความโน้มเอียงหรือการมองบุคคลในแง่ร้ายต่าง ๆ โดยไม่ได้มีการพิจารณาอย่างแท้จริง เช่น ครูของนักเรียนคนหนึ่งกล่าวหาว่าเด็กชอบโกหก ชอบขโมย เป็นต้น

2.3 รูปแบบของการประชุมปรึกษารายกรณี

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2529 : 600 - 603) ได้เสนอรูปแบบการประชุมปรึกษารายกรณีมี 3 รูปแบบดังนี้

2.3.1 การประชุมเฉพาะผู้เชี่ยวชาญในปัญหาหรือกรณีนั้น ๆ และผู้ใกล้ชิดตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา บิดามารดาหรือผู้ปกครอง เป็นต้น

2.3.2 การประชุมกลุ่มใหญ่ จะประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา ครูแนะแนว
2. ผู้ใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง
3. ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา
4. ผู้สนใจซึ่งอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือไม่เชี่ยวชาญก็ได้

เช่น นิสิต นักศึกษา นักเรียน เป็นต้น

2.3.3 การประชุมกลุ่มเล็ก จะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ครูแนะแนวและผู้ใกล้ชิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือกรณีนั้น ๆ โดยตรง เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง และผู้รับการศึกษา

จากรูปแบบการประชุมปรึกษารายกรณดังกล่าว รูปแบบที่ 2 เป็นที่นิยมใช้กันมากที่สุดและจะต้องรักษาความลับเหลวมากที่สุด นอกจากนั้นในการประชุมปรึกษารายกรณีทุกรูปแบบจะต้องมีประธานในการประชุม ซึ่งอาจจะเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้อาวุโส และจะต้องมีผู้ศึกษารายกรณีเป็นผู้รายงานผลจากการศึกษา ส่วนเวลาที่ใช้ในการประชุมมักใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง โดยใช้ช่วงเวลาที่สมาชิกทุกคนพร้อมหรือส่วนใหญ่พร้อม ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการประชุม (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. 2529 : 603 - 604)

2.4 กระบวนการในการจัดประชุมปรึกษาหารือ

กระบวนการในการจัดประชุมปรึกษาหารือมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ
2. ขั้นดำเนินการประชุม
3. ขั้นยุติการประชุม

1. ขั้นเตรียมการ

ในขั้นเตรียมการ มีการปฏิบัติดังนี้

1.1 เตรียมบุคคลโดยการออกจดหมายเชิญประชุมไปยังประธาน และสมาชิก โดยระบุวัน เวลา สถานที่ และจุดมุ่งหมายในการประชุม

1.2 เตรียมสถานที่ เป็นการจองสถานที่ล่วงหน้าให้มีขนาดพอเหมาะกับสมาชิก รวมทั้งระบบ แสง เสียง ที่จำเป็นต้องใช้ในการประชุม

1.3 เตรียมข้อมูล อาจเตรียมเฉพาะผู้ศึกษารายกรณี สำหรับรายงานในที่ประชุมหรืออาจมีบันทึกย่อแจกแก่สมาชิกที่เข้าร่วมประชุม ซึ่งแล้วแต่กรณี

2. ขั้นดำเนินการประชุม

ในขั้นดำเนินการประชุม มีการปฏิบัติดังนี้

2.1 ประธานกล่าวเปิดการประชุมและแนะนำผู้ทำการศึกษาหารือ พร้อมทั้งอนุญาตให้ผู้ศึกษารายกรณีรายงานผลการศึกษาแก่สมาชิกในที่ประชุม

2.2 ผู้ศึกษารายกรณีรายงานข้อมูลต่าง ๆ ที่ศึกษาไปแล้วแก่ที่ประชุม

2.3 ประธานเปิดโอกาสให้สมาชิกซักถามข้อมูลหรือข้อสงสัยจากผู้ศึกษา

2.4 สมาชิกทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น

2.5 ประธานสรุปข้อพึงปฏิบัติตามความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่ประชุม โดยมีเลขานุการเป็นผู้จดบันทึกการประชุม และให้ผู้ศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อผู้รับการศึกษา

3. ขั้นยุติการประชุม

การยุติการประชุม กระทำเมื่อประธานสรุปข้อพึงปฏิบัติตามความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่ประชุม แล้วประธานจะกล่าวขอบคุณสมาชิกและปิดการประชุม

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษารายกรณีโดยวิธีการประชุมปรึกษารายกรณีควบคู่ด้วยเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและช่วยเหลือผู้ถูกศึกษารายกรณีได้ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

ประจิม เมืองแก้ว (2536 : 193-194) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียน 4 คน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และมีเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับกลางพร้อมทั้งวิธีการในคำปรึกษาเพื่อการช่วยเหลือ ผลปรากฏว่าสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเนื่องมาจาก ขาดแรงจูงใจในการเรียน การมีนิสัยในการเรียนไม่ถูกต้อง ปัญหาสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง และปัญหาพื้นฐานทางการศึกษาดำเนินการไปแล้ว สาเหตุจากภูมิหลังทางครอบครัว เช่น การอบรมเลี้ยงดูไม่ถูกต้องฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำและสาเหตุจากปัญหาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนก็เป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำด้วย

อังสนา เปะสนันท์ (2536 : 116) ได้ศึกษานักเรียนที่มีพฤติกรรมสุดคมสารระเหยและวิธีการดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดุลอดจนการป้องกันพฤติกรรมสุดคมสารระเหยในเด็กชั้นประถมศึกษา โดยศึกษาเป็นรายกรณีจำนวน 3 คน

จากการศึกษารายกรณีพบว่า พฤติกรรมสุดคมสารระเหยของนักเรียนมีสาเหตุจากลักษณะส่วนตัวของเด็กที่พัฒนาบุคลิกภาพไม่เหมาะสม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสม สภาพครอบครัวแตกแยกและแหล่งชุมชนแออัด ซึ่งมีการระบาดของยาเสพติดนอกจากนั้นผลของการศึกษาพบว่าการศึกษารายกรณีทำให้เด็กนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น สามารถพัฒนาตนเองหรือปรับตัวในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและเลิกสุดคมสารระเหยแล้ว 2 ราย

รุ่งทิพย์ ยอดประคู่ (2537 : 123) ได้ศึกษานักเรียนที่มีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนและวิธีการดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดุลอดจนการป้องกันพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนในเด็กชั้นประถมศึกษา โดยศึกษารายกรณีจำนวน 5 คน

จากการศึกษารายกรณีพบว่า พฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียน มีสาเหตุจากลักษณะส่วนตัวของเด็กที่พัฒนาบุคลิกภาพไม่เหมาะสมและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสม สภาพครอบครัวแตกแยกและคบเพื่อน นอกจากนั้นผลของการศึกษาพบว่า การศึกษารายกรณี ทำให้เด็กนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัว

2.1.1 ความหมายของปัญหาการปรับตัว

รอเจอร์ส (สุภาพรณ โคตจรัส.2524:14;อ้างอิงมาจาก Rogers. 1951) กล่าวว่า การปรับตัว คือ บุคลิกภาพทั้งหมดของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมและความขัดแย้งหรือความไม่สอดคล้องระหว่างความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองและประสบการณ์นำมาสู่ความตึงเครียดทางอารมณ์ ผู้ปรับตัวได้หมายถึง ผู้ที่มีความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองและความเป็นจริงสอดคล้องกันจึงปราศจากความตึงเครียดรวมถึงความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางบวกด้วย

โคลแมนและแฮมเมน (Coleman and Hammen . 1981 : 109) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง ผลของความพยายามของบุคคลที่พยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเองไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นปัญหาในด้านบุคลิกภาพ ด้านความต้องการ หรือด้านอารมณ์ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จนเป็นสถานการณ์ที่บุคคลนั้นสามารถทนอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้อย่างมีความสุข

สำหรับในประเทศไทย สุโท เจริญสุข (2520 : 51) ได้กล่าวว่า การปรับตัวเป็นพฤติกรรมที่คนเราแสดงออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนเพื่อแก้ปัญหาเมื่อประสบความ คับข้องใจจึงต้องใช้กระบวนการการปรับตัว เมื่อคนเราเกิดความไม่สบายใจขึ้นแล้ว เราจะต้องแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาเสมอเพื่อช่วยให้ตนเองมีความรู้สึกที่ดีขึ้น

กมลรัตน์ หล้าสูงงษ์ (2524 : 180) กล่าวว่า การปรับตัวหมายถึง ความสามารถที่บุคคลพยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านอารมณ์ ปัญหาด้านบุคลิกภาพ และปัญหาด้านความต้องการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จนเป็นสถานการณ์ที่ตนสามารถทนอยู่ได้ในสังคม หรือสภาพแวดล้อมนั้น ๆ

สุรางค์ จันทน์เอม (2527 : 84) กล่าวว่า การปรับตัวหมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางในสิ่งแวดล้อมของตน เมื่อมนุษย์ได้ทำในสิ่งที่ตนต้องการแล้ว ความตึงเครียดต่าง ๆ ก็ย่อมคลายลงไป

ดารณี ประคองศิลป์ (2530 : 24) ได้กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง การรับรู้ของบุคคลในระดับปกติจากจิตสำนึกเกี่ยวกับอารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม

เพ็ญทิวา นรินทรางกุล ณ อยุธยา (2532 : 9) ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า หมายถึง สภาพจิตใจของคนเราที่รับรู้ในระดับจิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า การปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ยอมรับและปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านอารมณ์ ปัญหาด้านบุคลิกภาพ ปัญหาด้านความต้องการของตนเอง เพื่อให้สามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้อย่างมีความสุขปราศจากความคับข้องใจ

2.1.2 สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาการปรับตัว

วารินทร์ สายโอบเอื้อ (2522 : 159 - 160) อธิบายสาเหตุของการปรับตัวว่าอาจเกิดขึ้นจากสิ่งต่อไปนี้

1. ไม่สามารถสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะอุปสรรคที่มาจากตนเองหรือผู้อื่น มีผลทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายใจและความคับข้องใจตามมา นักจิตวิทยาแบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ไว้หลายอย่างด้วยกัน โดยเฉพาะมาสโลว์ (Maslow) ได้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ขั้นดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย
2. ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ได้แก่ ความต้องการความรัก ความอบอุ่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเข้าร่วมเป็นสมาชิกของหมู่คณะ
4. ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ ได้แก่ ความต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ ความร่ำรวย ฐานะทางสังคม การยอมรับนับถือตัวเอง และการยอมรับจากสังคม
5. ความต้องการสัจการแห่งตน ได้แก่ ต้องการความเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลายต้องการใช้พลังความสามารถของตนให้เต็มที่เพื่ออุทิศตนให้เป็นประโยชน์แก่วิทยาการและมวลมนุษย์ ซึ่งเป็นความต้องการที่อยู่เหนือความต้องการเกี่ยวกับชื่อเสียง เกียรติยศ ความร่ำรวย หรือการกระทำเพื่อตนเอง

2. เกิดความขัดแย้ง หมายถึง การที่บุคคลไม่สามารถจะตัดสินใจเลือกการกระทำทั้งสองอย่างได้ในขณะเดียวกัน แต่ต้องเลือกกระทำเพียงอย่างเดียว ความขัดแย้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

2.1 ความขัดแย้งในทางบวก เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการที่จะต้องเลือกเพียงอย่างเดียวในสิ่งที่ตัวเองชอบเท่า ๆ กัน ตั้งแต่สองถึงสามอย่างขึ้นไป ยิ่งชอบมากยิ่งขึ้นเลือกยาก กว่าที่จะเลือกได้ก็ต้องใช้เวลา ถึงเลือกแล้วก็ยังเสียดายสิ่งที่ไม่สามารถจะเลือก

2.2 ความขัดแย้งในทางลบ เกิดจากการที่ตัวเองต้องเลือกในสิ่งที่ไม่ชอบเลย ตั้งแต่สองถึงสามอย่างขึ้นไป จะไม่เลือกก็ไม่ได้ เลือกไปแล้วก็ไม่สบายใจ เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นบุคคลไม่ชอบ แต่ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.3 ความขัดแย้งในทางลบและทางบวก เกิดขึ้นในกรณีที่สิ่งต่าง ๆ หรือบุคคลหรือสัตว์ที่ต้องเลือกนั้น ทั้งถูกใจและไม่ถูกใจในระดับที่เท่า ๆ กันทั้งหมด ตั้งแต่สองอย่างขึ้นไป แต่ต้องเลือกเพียงอย่างเดียว

นิภา นิธิยาน (2520 : 9) กล่าวว่า นอกจากความต้องการทางร่างกายแล้ว สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ทางสังคม ยังผลักดันให้เกิดความต้องการอีกหลายอย่างเมื่อความต้องการทั้งหลายได้รับการตอบสนองจะทำให้บุคคลรู้สึกสบายใจ มีความสุขในการดำรงชีวิต แต่เมื่อความต้องการของคนเราไม่ได้รับการตอบสนอง บุคคลก็จะเกิดความเครียด วิตกกังวล กับข้อใจ บุคคลจึงต้องหาหนทางที่จะขจัดปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ นั้น โดยแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองนั้นเรียกว่า “กระบวนการปรับตัว”

กันยา สุวรรณแสง (2533 : 65 - 66) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการปรับตัวว่าเกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. แรงขับและความต้องการ (Drives and Needs) ทั้งนี้เนื่องจากในชีวิตของบุคคลมีความต้องการเป็นพื้นฐาน เช่น ความต้องการทางกาย (Physical Needs) และความต้องการทางจิต (Psychological Needs) ความต้องการทั้งสองนี้ทำให้เกิดแรงขับให้มนุษย์ดิ้นรนแสวงหาเพื่อตอบสนองความอยากของตนถ้าเกิดอุปสรรคมาขัดขวางไม่สามารถสนองความต้องการร่างกายก็จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาในรูปต่าง ๆ เพื่อคลายความกระวนกระวาย ซึ่งการแสดงพฤติกรรมเหล่านี้เรียกว่า “การปรับตัว”

2. แรงกระตุ้นจากสังคม ทั้งนี้เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวดเร็วหรือจากการที่สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปทำให้คนมีปัญหาการปรับตัวให้ทันตามภาวะสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น ความเป็นอยู่ การคมนาคม ความเจริญทางวัตถุ เป็นต้น อันก่อให้เกิดปัญหาความคับข้องใจ ซึ่งต้องอาศัยการปรับตัวด้วยวิธีการต่าง ๆ

3. เจตคติ ความสนใจ จุดมุ่งหมายของชีวิตของตนเองเปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นต้องปรับพฤติกรรม

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่า ปัญหาการปรับตัวของคนเรานั้น มีสาเหตุมาจากตัวเราเองและสิ่งแวดล้อม ในอันที่จะสนองความต้องการเบื้องต้นที่สำคัญ ได้แก่ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการทางจิตใจ และความต้องการทางสังคม ความต้องการดังกล่าวนี้มีทั้งความสมหวังและความผิดหวังเมื่อสมหวังจะทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจมีความสุข ในทางตรงกันข้ามถ้าผิดหวังจะทำให้เกิดความรู้สึกเครียด มีความทุกข์ เสียใจ วิตกกังวล สับสน ว้าวุ่นใจและคับข้องใจ สาเหตุดังกล่าวต่าง ๆ นี้ ล้วนเป็นแรงผลักดันให้บุคคลต้องมีการปรับตัวเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

2.1.3 ลักษณะการปรับตัวที่ไม่ดี

โรเจอร์ส (Roger, 1962 : 360 - 361) แบ่งลักษณะของเด็กที่ปรับตัวไม่ได้ได้ 3

พวกคือ

1. พวกที่ไม่ค่อยโยยดีที่จะร่วมอยู่ในกลุ่ม เช่น เด็กที่มีวุฒิภาวะเร็วจะไม่ค่อยสนใจกิจกรรมของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน หรือกิจกรรมนั้น ๆ ไม่ค่อยมีความหมายต่อบุคคลเหล่านี้ บางคนมีความรู้สึกไวและมักจะกลัวความตรงไปตรงมาของเพื่อน ๆ จึงทำให้ต้องหลีกเลี่ยงหนีไป บางคนรู้สึกว่าได้ได้รับความชิงชังจากเพื่อน ๆ เมื่อตอนเป็นเด็กก็ไม่รู้ว่าจะทำตัวให้เข้ากับเพื่อนได้อย่างไร และมักจะแสดงความเปล่าเปลี่ยว โดยหันไปชื่นชมกับสิ่งที่ตนเองกระทำ เด็กเหล่านี้ไม่มีความสุขและมีความทุกข์ในการขาดความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2. พวกที่สังคมนิยม พวกนี้จะขาดแรงกระตุ้นที่จะรื้อให้มีส่วนร่วมในกลุ่ม การเข้าสังคมอาจเพิ่มขึ้นถ้าได้ทำงานร่วมกับกลุ่มเล็ก ๆ ให้มีตำแหน่งเล็ก ๆ น้อย ในการรับผิดชอบงานและให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ค่อย ๆ เพิ่มทักษะทางสังคมจนเพียงพอที่จะเข้ากับสภาพการณ์ได้

3. พวกที่สังคมชิงชัง พวกนี้ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่ก็ถูกขัดขวางไม่ทราบวิธีที่จะเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เพราะขาดคุณสมบัติที่จำเป็น หรือขาดทักษะในทางสังคมที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ ราศรี ธรรมนิยม (ราศรี ธรรมนิยม, 2524 : 185) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพที่แสดงออกของเด็กที่ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ว่า อาจมีได้ 2 ลักษณะคือ

1. ก้าวร้าว คุยโว โอ้อวด เกี่ยวกับความสามารถของตน
2. ถอยหนี เก็บตัว ไม่พูด ไม่สังคมกับใคร

ลักษณะอื่น ๆ โดยทั่วไป คือ การไม่ได้รับความนิยมนจากเพื่อน จากครู เวลาทำงาน บางคนมักชอบเบียดผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่มีความสามารถช่วยให้งานกลุ่มดำเนินไปได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

งานวิจัยในประเทศ

บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ (2530 : 46) ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มมีการปรับตัวกับเพื่อนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการ

การสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม และการสอนปกติต่างมีการปรับตัวกับเพื่อนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รุจิราภา สิทธิปาน (2531 : 65 - 66) ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมกับเพื่อนต่างเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มมีการปรับตัวทางสังคมกับเพื่อนต่างเพศดีกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มและกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะมีการปรับตัวทางสังคมกับเพื่อนต่างเพศดีขึ้นทั้งสองกลุ่ม

ธีระ ชัยยุทธขรรยง (2533 : 52) ศึกษาผลของการใช้ชุดแนะแนวที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหมี่วิทยา จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการแนะแนวมีคะแนนการปรับตัวเกี่ยวกับเพื่อนต่างเพศสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และนักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยชุดการแนะแนวและการสอนแบบปกติ ต่างมีการปรับตัวกับเพื่อนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรรัตน์ ประสิทธิ์ธัญกิจ (2537 : 89 - 90) ศึกษาการปรับตัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนกีฬา จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดกรมพลศึกษา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนโรงเรียนกีฬา จังหวัดสุพรรณบุรี มีการปรับตัวอยู่ในระดับดี โดยที่ปรับตัวได้ดีที่สุดในด้านบ้านและครอบครัวและปรับตัวด้านการเงิน การงานและอนาคตน้อยกว่าด้านอื่น ๆ นักเรียนชายปรับตัวด้านสุขภาพและพัฒนาการทางกายได้ดีกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีความสามารถทางกีฬา ระดับ A ปรับตัวด้านสุขภาพ และพัฒนาการทางกาย และด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นทั่วไปได้ดีกว่า นักเรียนที่มีความสามารถทางกีฬาระดับ B อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นักเรียนที่มีลำดับการเกิดเป็นลูกคนกลางปรับตัวด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นทั่วไปได้ดีกว่านักเรียนที่มีลำดับการเกิดเป็นลูกคนแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีสภาพครอบครัวแตกแยกปรับตัวด้านบ้านและครอบครัว และการเงิน การงานและอนาคตได้ดีกว่านักเรียนที่มีสภาพครอบครัวปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยายปรับตัวได้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านอื่นนอกจากนี้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในต่างประเทศ

คาพลาน (Kaplan. 1959 : 293) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคับข้องใจและการปรับตัวของนักเรียนชายหญิงในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งนักเรียนชาย 400 คน นักเรียนหญิง 400 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กหญิงมีปัญหาความคับข้องใจในการปรับตัวมากกว่าเด็กชาย เนื่องจากเด็กหญิงได้รับการปกป้องมาก มีอิสระน้อยกว่าเด็กชาย ต้องทำตามความต้องการของพ่อแม่อย่างใกล้ชิด และนอกจากนั้น ยังมีความขัดแย้งอยู่ภายในใจมาก จู้อาย จะเก็บกดความวิตกกังวล และความก้าวร้าว จึงทำให้เกิดความคับข้องใจได้ ส่วนเด็กชายนั้นมีความเป็นอิสระในการที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ หรือการแสดงออกทางอารมณ์มากกว่า และแสดงความก้าวร้าวออกมาได้มาก ได้รับคำสอนจู้จี้ แนะนำจากผู้ใหญ่น้อยกว่าคงจะเห็นได้ว่ามีข้อมูลของคนไข้ที่รักษาอยู่ในโรงพยาบาลจิตเวช มีผู้หญิงเข้ารับการรักษามากกว่าผู้ชาย ทั้งนี้เพราะปัญหาต่างๆของผู้หญิงถูกกดไว้จะเพิ่มความกังวลขึ้นจนแสดงออกมาในด้านปัญหาการปรับตัวไม่ได้

กิลล์ (Gill. 1971 : 144 - 149) ได้ทำการศึกษาพบว่า เด็กที่เรียนดีมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและเด็กที่เรียนดีสามารถแก้ปัญหาด้านการปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่มีผลการเรียนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กรอนลันด์ (สุรัชโกติยะกุล 2526 : 32 ; อ้างอิงมาจาก Gronlund. 1959) พบว่า เด็กที่ประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและสภาพสิ่งแวดล้อม มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความขัดแย้งในกลุ่มเป็นเหตุให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพเกิดความตึงเครียดทางอารมณ์และไม่มีความสุข

คอนเกอร์ (Conger. 1973 : 468 - 469) ได้ศึกษาพบว่าเด็กหญิงมักจะกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายมากกว่าเด็กชายเพราะเด็กหญิงส่วนใหญ่ต้องการการยกย่อง ต้องการการยอมรับในเรื่องรูปร่างมากกว่าความต้องการความสำเร็จซึ่งต่างจากเด็กชายที่ต้องการการยอมรับหรือยกย่องในเรื่องความสำเร็จมากกว่าอย่างอื่น

ดูอาเต (Duarte. 1990 ; Abstract) ศึกษาองค์ประกอบ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ และการปรับตัว ของกลุ่มปัญญาเลิศ โดยศึกษากับเด็กปัญญาเลิศ 6 คน โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบลึก (Indepth Interview) และใช้แบบสอบถาม พบว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัว ได้แก่ ญาติพี่น้อง ครอบครัว เพื่อน และครู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งแวดล้อมในโปรแกรมการศึกษา

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีความสามารถปรับตัวได้นั้นจะเป็นบุคคลที่มีความสุขในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพศชายจะมีการปรับตัวได้ดีกว่าเพศหญิงและนักเรียนที่มีความสามารถทางกีฬาสูงจะปรับตัวได้ดีกว่านักเรียนที่มีความสามารถทางกีฬาดำและสำหรับผู้ที่มีปัญหาด้านการปรับตัว มักจะประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและในด้านการเรียน มีความตึงเครียดทางอารมณ์ และไม่มีความสุข สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัว ได้แก่ ญาติพี่น้อง ครอบครัว เพื่อน และครู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งแวดล้อมในโปรแกรมการศึกษา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียน ภาษา-คณิต ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซนไทล์ที่ 25 ลงมา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงและมีเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับสูง โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 จำนวน 28 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียน ภาษา-คณิตที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซนไทล์ที่ 25 ลงมา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับสูงของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดให้นักเรียนทั้ง 3 คน มีลักษณะใกล้เคียงกันดังนี้คือ

1. เพศหญิง 3 คน
2. อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร
3. บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
4. พี่น้อง 2 - 3 คน
- 5.ฐานะเศรษฐกิจปานกลาง
- 2.1 ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียน ภาษา - คณิต และอาจารย์ประจำวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์และอาจารย์แนะแนว ประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนจำนวน 5 ห้องเรียน รวม 201 คน โดยอธิบายให้อาจารย์ที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียน ภาษา - คณิต และอาจารย์ประจำวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจารย์แนะแนว ทราบว่านักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนนั้น มีพฤติกรรมแสดงออก ไม่เหมาะสม ได้แก่ นั่งตามลำพังคนเดียว ไม่รวมทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมห้อง เพื่อนร่วมห้อง

ไม่พูดคุยด้วย มีอาการซึมเศร้า มีความรู้สึกท้อแท้เห็นแก่ตัว ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่จริงใจให้กับ
มนุษย์สัมพันธ์ไม่ดี แบ่งแยกตามฐานะเศรษฐกิจ เอาแต่ใจตนเอง ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้
อื่น ใช้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล ไม่เคารพในสิทธิของเพื่อน ไม่เกรงใจเพื่อน พูดไม่สุภาพ ไม่เข้าร่วม
กิจกรรมกับเพื่อน และไม่เสียสละ

2.1.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน ไปให้นักเรียนที่ได้จากการ
ประเมินในข้อ 1 ตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

2.1.3 ทำการเรียงลำดับคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนจากสูงไปต่ำ แล้วคัดเลือก
กลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนต่ำกว่าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา

2.1.4 กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะใกล้เคียงกันดังนี้ คือ

2.1.4.1 เพศหญิงทั้ง 3 คน

2.1.4.2 นักเรียนทั้ง 3 คน อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

2.1.4.3 บิดา มารดา อยู่ด้วยกัน

2.1.4.4 มีพี่น้อง 2 ถึง 3 คน

2.1.4.5 มีฐานะเศรษฐกิจปานกลาง

2.1.5 รวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากข้อ 1 ถึงข้อ 4 พบว่ามีนักเรียนซึ่งมีลักษณะ
ตรงกับที่ผู้วิจัยจะศึกษาจำนวน 3 คน จึงทำการสัมภาษณ์นักเรียนทั้ง 3 คน เพื่อถามความสมัคร
ใจและขอความร่วมมือ ตลอดจนทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษารายกรณีในครั้งนี้

วิธีการศึกษารายกรณี

ผู้วิจัยจะใช้กระบวนการศึกษา 7 ขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐาน ผู้วิจัยกำหนดปัญหาคือ นักเรียนมีปัญหาการ
ปรับตัวกับเพื่อน แล้วตั้งสมมติฐานว่าเกิดจาก

1.1 ลักษณะส่วนตัวของนักเรียน

1.2 สิ่งแวดล้อม

1.2.1 บ้าน

1.2.2 โรงเรียน

ครู

นักเรียน

2. การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลของนักเรียน โดยใช้เทคนิค 8 เทคนิค ดังนี้

2.1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต

เพื่อเก็บข้อมูลไว้ประกอบการพิจารณาวินิจฉัยพฤติกรรม โดยสังเกตนักเรียนทั้งขณะอยู่ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และหลังจากการสังเกตแล้วมีการบันทึกและตีความหมายพฤติกรรมทันทีทุกครั้งที่สังเกต

2.2 การสัมภาษณ์

เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยทำการสัมภาษณ์แบบไม่มีพิธีรีตรอง (Informal Interview) ทำการสัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

- ก. อาจารย์ที่ปรึกษา
- ข. อาจารย์ประจำวิชาที่สอนวิชาต่าง ๆ ให้กับกลุ่มตัวอย่าง
- ค. เพื่อนนักเรียนในห้องเดียวกัน
- ง. ผู้ปกครอง

ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง สัมภาษณ์ครั้งละ 30 - 60 นาที แล้วแต่รายการ และบันทึกผลทันทีหลังจากยุติการสัมภาษณ์แล้ว

2.3 การเยี่ยมบ้าน

เพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อมทางบ้าน ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และพี่น้องคนอื่น ๆ โดยรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทางบ้าน ตลอดจนร่วมมือกับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เพื่อช่วยเหลือนักเรียน โดยจะปฏิบัติดังนี้

- ก. กำหนดจุดมุ่งหมายในการไปเยี่ยมบ้าน
- ข. นัดวันเวลาที่จะไปเยี่ยมบ้านกับผู้ปกครอง
- ค. ไปเยี่ยมบ้านพร้อมทั้งสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง รวมทั้งบุคคล

ภายในบ้าน

- ง. บันทึกการเยี่ยมบ้าน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเยี่ยมบ้านอย่างน้อยคนละ 1 ครั้ง

2.4 การเขียนอัตชีวประวัติ

ผู้วิจัยให้นักเรียนเขียนอัตชีวประวัติตามความเป็นจริงของนักเรียน เป็นการเขียนแบบไม่กำหนดหัวข้อให้เขียน (Unstructured Autobiography) โดยให้นักเรียนเขียนตั้งแต่จำความได้ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และความคาดหวังในอนาคต

2.5 บันทึกประจำวัน

ผู้วิจัยให้นักเรียนเขียนบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ให้เปิดเผยความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยมีการชี้แจงให้นักเรียนทราบก่อนการเขียนบันทึก ให้นักเรียนเขียนบันทึกประจำวันต่อเนื่องกันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ มีหัวข้อดังต่อไปนี้

2.5.1 ชื่อ อายุ เพศ ของผู้บันทึก

2.5.2 วัน เดือน ปี ที่บันทึก

2.5.3 กิจกรรมที่ทำในวันนั้นตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงก่อนเข้านอน

2.6 สังคมมิติ

เพื่อทราบความสัมพันธ์ของนักเรียนในห้องเดียวกัน บรรยากาศทางสังคม และอารมณ์ภายในกลุ่ม โดยผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำสังคมมิติให้อาจารย์แนะแนวทราบ และผู้วิจัยขอเวลาในช่วงโมฆะแนะแนว เพื่อใช้ในการดำเนินการทำสังคมมิติในห้องเรียน มีการกำหนดสถานการณ์ขึ้นตามความมุ่งหมายในการสำรวจของผู้วิจัย คือ ต้องการสำรวจว่า นักเรียนที่ถูกศึกษานั้นมีความสัมพันธ์ทางด้านสังคมในการคบเพื่อนอย่างไร

วิธีดำเนินการในขั้นมีดังนี้

1. แจกกระดาษที่มีขนาด 3 x 4 นิ้ว แล้วให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุลของตนไว้ที่หัวกระดาษ พร้อมทั้งเขียนวันที่ และห้องเรียนกำกับไว้ด้วย

2. กำหนดสถานการณ์ คือ “ในการจัดทัศนศึกษาไปเที่ยวชะอำ ครูให้นักเรียนเลือกนั่งกับเพื่อนในห้องเรียนเดียวกัน โดยให้เลือกเพื่อนได้ 2 คน ตามลำดับของความชอบมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

3. ให้นักเรียนเขียนชื่อเพื่อนลงในแผ่นกระดาษที่แจกให้ โดยให้เรียงลำดับเลือก ใครคนแรกเป็นอันดับ 1 และคนรองลงมาเป็นอันดับ 2

เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาจัดกระทำข้อมูล สร้างตารางสังคมมิติขึ้น เขียนชื่อนักเรียนในช่องผู้เลือก และผู้ได้รับเลือก กรอกระแนลงในตารางพร้อมกับสรุปผลของคะแนนที่กรอกลงในตารางนั้น นำผลสรุปของคะแนนที่กรอกลงในตารางมาสร้างแผนผังสังคมมิติ โดยดำเนินการดังนี้

1. กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แก่

นักเรียนชาย

นักเรียนหญิง

เลือกเป็นอันดับที่ 1

เลือกเป็นอันดับที่ 2

2. สร้างแผนผังสังคมมิติโดยใช้หลักทางสถิติดังนี้ (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2529 : 194 - 195)

2.1 กำหนดวงกลม 4 วง ที่มีขนาดต่างกัน สามารถซ้อนกันทั้ง 4 วง โดยใช้หลักของควอไทล์ (Quatitle) ซึ่งแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน

2.2 เรียงลำดับคะแนน (X)

2.3 หาความถี่ของคะแนน (F)

2.4 หาคะแนนความถี่สะสมของคะแนน (CF)

2.5 หาดำแหน่งควอไทล์ 1, 2 และ 3

2.5.1 วงกลมในสุด คือ คนที่ได้คะแนนมากกว่าควอไทล์ที่ 3 ขึ้นไป

2.5.2 วงกลมถัดออกมาติดวงกลมนอกคือคนที่ได้คะแนนอยู่ใน

ระหว่างควอไทล์ที่ 1 และ 2

2.5.3 วงกลมนอกสุดคือ คนที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนในควอไทล์ที่ 1

3. ศึกษาความหมายจากแผนผังสังคมมิติที่จัดกระทำเสร็จเรียบร้อยแล้วโดยพิจารณาว่านักเรียนในชั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีใครอยู่โดดเดี่ยวหรือถูกทอดทิ้งเป็นการตีความหมายความสัมพันธ์ของนักเรียนที่ถูกศึกษากับเพื่อนในกลุ่ม

นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้กลวิธี “ใครเอ่ย” (Guess Who or Who's Technique) โดยใช้แบบสอบถาม “ใครเอ่ย” ควบคู่กับการทำสังคมมิติ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

2.7 แบบสอบถาม

เพื่อศึกษาถึงรายละเอียด ข้อเท็จจริงบางประการที่เป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยปัญหาและช่วยเหลือนักเรียนต่อไปแบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงส่วนตัว ภูมิหลัง สภาพปัจจุบันและความคาดหวังในอนาคต ซึ่งมีข้อมูลดังนี้

2.7.1 ประวัติส่วนตัว และครอบครัวนักเรียน

2.7.2 ประวัติสุขภาพของนักเรียน

2.7.3 การสังคมและกิจกรรมของนักเรียน

2.7.4 กิจกรรม การศึกษา และปัญหาของนักเรียน

2.7.5 แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนซึ่งใช้ก่อนศึกษาและหลังจากศึกษาไป

แล้ว

1) ลักษณะแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเรื่องการปรับตัวกับเพื่อน โดยปรับปรุงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้จากแบบสอบถาม การปรับตัวกับเพื่อนของ บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ (บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ. 2530 : 114)

แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 40 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านการเข้าใจตนเอง ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน และด้านการดำเนินชีวิตร่วมกับเพื่อนทั้งในและนอกชั้นเรียน โดยให้ผู้ตอบอ่านข้อความในแบบสอบถามทีละข้อแล้วตอบตามสภาพที่เป็นจริงของตนเอง โดยเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องหลังข้อความที่กำหนดไว้ให้ 5 ระดับ คือ เป็นจริงมากที่สุด เป็นจริงมาก เป็นจริงปานกลาง เป็นจริงน้อย และเป็นจริงน้อยที่สุด ดังตัวอย่าง

ข้อความ	เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงปานกลาง	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
ด้านการเข้าใจตนเอง					
๐๐) ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีใครอยาก จะเล่นกับข้าพเจ้า					
๐๐) ข้าพเจ้าเต็มใจที่จะให้ความ ร่วมมือกับเพื่อนในการทำงาน กลุ่ม					
ด้านการดำเนินชีวิตร่วมกับเพื่อน ทั้งในและนอกชั้นเรียน					
๐๐) เมื่อพบเพื่อนและมีโอกาส ข้าพเจ้าจะเข้าไปทักทายเพื่อน ก่อนเสมอ					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

แบบสอบถามมี 2 ลักษณะคือ สถานการณ์ทางบวก การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด	ให้คะแนน	5
เป็นจริงมาก	ให้คะแนน	4
เป็นจริงปานกลาง	ให้คะแนน	3
เป็นจริงน้อย	ให้คะแนน	2
เป็นจริงน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1

สถานการณ์ทางลบ การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด	ให้คะแนน	1
เป็นจริงมาก	ให้คะแนน	2
เป็นจริงปานกลาง	ให้คะแนน	3
เป็นจริงน้อย	ให้คะแนน	4
เป็นจริงน้อยที่สุด	ให้คะแนน	5

2) การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1. นำแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนของบุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ (บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ, 2530 : 108 - 114) ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนศิลป์ - ฝรั่งเศส โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จำนวน 100 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ได้จำนวน 28 ข้อ จากจำนวนทั้งหมด 40 ข้อ ซึ่งค่า α มีค่าระหว่าง 1.872 - 5.753

2. นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้ว มาตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

2.8 การทดสอบ

เพื่อให้ผลของการทดสอบมาช่วยในการวินิจฉัยปัญหา ซึ่งเป็นประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่นักเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบดังนี้คือ

2.8.1 แบบทดสอบเขาวงกตปัญญา ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบโพรเกรสซีฟแมทริซิส (Progressive Matrices) ของราเวน (Raven) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษ

วิธีทดสอบ

ลักษณะแบบทดสอบ

นำแบบทดสอบซึ่งประกอบด้วยรูปภาพ 60 รูป โดยแบ่งออกเป็น 5 ชุด ๆ ละ 12 รูป แต่ละรูปมีส่วนที่ขาดหายไป นักเรียนต้องเลือกชิ้นที่จะต้องนำมาเติมให้สมบูรณ์ โดยเลือกจากชิ้นต่าง ๆ ที่มีไว้ให้เลือกเป็นจำนวน 6 หรือ 8 ชิ้น

การแปลความหมาย

จากคะแนนระดับสติปัญญาที่คำนวณได้ นำมาแปลความหมายได้ดังนี้

ระดับสติปัญญา

ความหมาย

130 ขึ้นไป

อัจฉริยะ (Very Superior)

120 - 129

ฉลาดมาก (Superior)

110 - 119

ฉลาด (Bright Normal)

90 - 109

เกณฑ์ปกติ (Average)

80 - 89

ปัญญาทึบ (Dull Normal)

ระดับสติปัญญา

ความหมาย

68 - 79

ปัญญาทึบในขั้นที่รับการศึกษาในชั้นเรียนซ้ำได้ (Borderline)

52 - 67

อ่อนในขั้นพอรับการศึกษา

พิเศษได้ (Mild Mental Retardation)

36 - 51

ปัญญาอ่อนในขั้นพอรับการฝึกอาชีพง่าย ๆ และเรียนรู้จักการช่วยเหลือตัวเองได้

(Moderate Mental Retardation)

20 - 35

ปัญญาอ่อนในขั้นไม่สามารถดูแลช่วยเหลือตัวเองได้ และต้องมีผู้คุ้มครอง

(Severe Mental Retardation)

ต่ำกว่า 20 ลงไป

ปัญญาอ่อนต่ำสุด (Profound

Mental Retardation)

2.8.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพวาดภาพคน (Draw A Person Test เรียกย่อว่า DAP) เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาชนิดหนึ่งที่ใช้เทคนิคการแสดงออก (Expressive Technique) เพื่อ

ให้นักเรียนแสดงออกเกี่ยวกับตนเองอย่างอิสระ โดยเปิดเผยอารมณ์ที่สับสนออกมาเพื่อให้ผ่อนคลายอารมณ์ แบบทดสอบวาดภาพคนนี้สร้างขึ้นโดย มาโชเวอร์(Machover) มีวิธีการดังนี้

วิธีทดสอบ

แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยกระดาษขาวขนาด 8 1/2 นิ้ว x 11 นิ้วพร้อมทั้งดินสอ โดยนักเรียนได้รับคำแนะนำจากผู้วิจัยให้วาดภาพคนหนึ่งภาพ เมื่อวาดภาพเสร็จแล้วก็จะได้รับคำอธิบายให้วาดภาพคนอีกหนึ่งภาพในกระดาษแผ่นใหม่ ซึ่งเป็นภาพเพศตรงข้ามกับภาพแรกใน ขณะที่นักเรียนทำการวาดภาพอยู่นั้น ผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนและสังเกตดูการวาดตามลำดับก่อนหลัง ตลอดจนรายละเอียดของภาพที่วาดทั้งสองภาพ

การแปลความหมาย

การตรวจให้คะแนนแบบทดสอบวาดภาพคน เป็นแบบคุณภาพในเชิงบรรยาย บุคลิกภาพหลายด้าน ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ของภาพที่วาด องค์ประกอบที่ต้องคำนึงคือ ขนาด รูปร่างของภาพผู้หญิงและผู้ชายที่วาด ตำแหน่งที่วางในกระดาษ คุณภาพเกี่ยวกับเส้น ลำดับ การวาดต่าง ๆ ส่วนใดก่อนหลัง การตั้งท่าด้านหรือด้านข้างของภาพ ตำแหน่งของแขน เสื้อผ้า ที่สวมใส่ ฉากหลังของภาพ และผลของฉาก ซึ่งเป็นส่วนประกอบทั้งหมดของภาพ มีการแปลความหมายเป็นพิเศษเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่ขาดหายไป การวาดภาพผิดสัดส่วนของ จำนวนและการแจกแจงรายละเอียด รอยลบขีดฆ่า การสมมาตรของภาพที่วาดและลักษณะแบบอื่น ๆ และยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับส่วนใหญ่ของร่างกาย เช่น ศรีษะ ลักษณะหน้าตา ผม คอ ไหล่ หน้าอก ลำตัว สะโพก มือ และเท้า

2.8.3 แบบทดสอบเบนเดอร์ เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test) มีชื่อเต็มว่า Bender Visual Motor Gestalt Test) เป็นแบบทดสอบบุคลิกภาพชนิดหนึ่ง อาจดูลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคล หรือดูความผิดปกติต่าง ๆ ของบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรม เช่น การวาดภาพ วงกลม สีเหลี่ยม เพื่อดูความสัมพันธ์ที่มีต่อเพศหญิงและเพศชาย

วิธีทดสอบ

จะมีแผนภาพให้ผู้ทำการทดสอบดูก่อนแล้วให้วาดภาพลงในกระดาษที่แจกตาม ตัวอย่างที่ดูซึ่งมีทั้งหมด 9 ภาพ คือ มีภาพ A ภาค 1-8 เรียงตามลำดับ

การแปลความหมาย

การตรวจให้คะแนนเป็นแบบคุณภาพเชิงบรรยายบุคลิกภาพ

2.8.4 แบบทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion Test เรียกย่อว่า S.C.T.) เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาชนิดหนึ่งที่ต้องการให้ผู้รับการทดสอบเติมข้อความให้สมบูรณ์ ซึ่งเป็นการใช้เทคนิคทำให้สมบูรณ์ (Completion Technique)

แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยคำถาม 64 ข้อ เป็นคำถามปลายเปิดหรือมีส่วนสำคัญของประโยคที่สร้างขึ้น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตอบสนอง เพื่อทราบถึงสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ ซึ่งกำลังศึกษาค้นหาอยู่ วิธีการทดสอบ ผู้รับการทดสอบจะต้องเขียนข้อความโดยเติมให้จบประโยคในแต่ละข้อ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

การแปลความหมาย

แบบทดสอบทั้ง 64 ข้อนี้ ช่วยให้ทราบความรู้สึกนึกคิดของผู้ถูกทดสอบที่มีต่อตนเองและบุคคลอื่น

ตัวอย่างเช่น ฉันคิดว่าเพื่อนแท้คือ.....ทำให้ทราบถึงทัศนคติของผู้ถูกทดสอบที่มีต่อเพื่อนว่าเป็นอย่างไร เป็นต้น

การจัดกระทำข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากหลาย ๆ แหล่งข้อมูล จัดเก็บรวบรวมเป็นรายบุคคล และปรับปรุงข้อมูลที่ได้ให้เหมาะสมกับกระบวนการแปลความหมาย โดยการแยกข้อมูลออกเป็นด้าน ๆ เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ ตลอดจนแปลความหมายข้อมูล

3. วินิจฉัยสาเหตุนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน ผู้วิจัยได้นำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นที่ 2 มาเป็นพื้นฐานประกอบการนำทฤษฎีทางจิตวิทยามาช่วยในการวินิจฉัยสาเหตุ พร้อมทั้งหาวิธีการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาลงจนแนะแนวทางแก่นักเรียนในการแก้ไขหรือปรับตัวที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

4. ทำการช่วยเหลือนักเรียน โดยการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลทั้ง 3 คน

5. ทำนายผลเพื่อบอกให้นักเรียนทราบว่า ปัญหานี้สามารถแก้ไขได้หรือไม่ โดยอาศัยความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เป็นผลมาจากการวิเคราะห์และวินิจฉัยต่อเนื่องกันไป เพื่อคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับการปรับตัวในพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าว

6. การติดตามผล ผู้วิจัยได้ทำการติดตามผลในขณะที่ทำการศึกษาทุกระยะคือ ติดตามผลทุกครั้งที่ได้พบกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา หรือแต่ละครั้งที่ให้การช่วยเหลือป้องกัน หรือส่งเสริม เพื่อประเมินผลว่าสิ่งที่ทำไปนั้นได้ผลหรือไม่ และควรมีการปรับปรุงอย่างไร

7. การสรุปผลและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยปฏิบัติดังนี้

7.1 สรุปผลทุกครั้งหลังทำการศึกษแต่ละครั้งทำให้ทราบว่าทำอะไรไปแล้วบ้าง และให้ข้อเสนอแนะว่าจะมีการวางแผนทำอะไรในครั้งต่อไป และให้ข้อเสนอแนะไว้สำหรับผู้ที่จะมาศึกษานักเรียนทั้ง 3 คนต่อไป โดยเสนอแนะไว้ 3 ทางคือ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน
2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน
3. ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลที่สนใจหรือจะศึกษานักเรียนต่อไปหรือจะ

ศึกษานักเรียนในลักษณะเช่นเดียวกันต่อไป

ในขณะทำการศึกษารายกรณี ผู้วิจัยจะทำการประชุมปรึกษารายกรณีรายละเอียด 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบปัญหาและช่วยกันหาทางช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference)

เป็นการประชุมเพื่อปรึกษาร่วมกันหลังจากทำการศึกษารายกรณีแล้ว โดยมีจุดประสงค์ของการประชุมปรึกษาเป็นรายกรณี ดังนี้

1. ใช้การประชุมปรึกษาเป็นรายกรณีในลักษณะของการประชุมกลุ่มใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ คือ อาจารย์ฝ่ายปกครองเป็นประธาน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์วิชาภาษาอังกฤษ อาจารย์วิชาภาษาไทย อาจารย์วิชาคณิตศาสตร์และอาจารย์วิชาบัญชีเป็นสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุม โดยมีผู้ศึกษาเป็นผู้รายงานการศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน

2. ในการประชุมแต่ละครั้ง ผู้วิจัยเป็นผู้กล่าวรายงานประวัติและวิธีการต่าง ๆ ที่ศึกษาโดยไม่มีการบันทึกย่อแจกผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อมิให้เป็นหลักฐานที่อาจนำไปเปิดเผยต่อไปได้ ผู้วิจัยจะทำการประชุม รายละเอียด 1 ครั้ง ใช้เวลาในการประชุม 1 ชั่วโมง

แบบแผนการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ในลักษณะของการวิจัยเชิงสัมพันธ์ (Interrelationship Studies) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยละเอียดทุกขั้นตอนและใช้เครื่องมือต่าง ๆ ดังรายละเอียดที่กล่าวไว้ในหัวข้อเรื่องเทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล จึงเป็นการนำข้อมูลมาสรุปหาข้อเท็จจริง

ดังนั้นการรายงานผลการวิจัย จึงเขียนสรุปเป็นรายบุคคลและโดยภาพรวมทั้ง 3 คน ตั้งแต่ลักษณะของปัญหา ประวัติด้านต่าง ๆ โดยย่อ การวินิจฉัย การช่วยเหลือแก้ไข การป้องกัน การส่งเสริมและการติดตามผล ตลอดจนการสรุปผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษารายกรณี นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนจำนวน 3 คน โดยใช้เทคนิคในการรวบรวมข้อมูล 8 เทคนิค ตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2540 ถึงวันที่ 16 ธันวาคม 2541 ผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ลักษณะทั่วไป

1.1 นางสาว ก. เป็นหญิงไทยวัย 15 ปี (ปัจจุบันอายุ 17 ปี) รูปร่างค่อนข้างอ้วน สูง สมตัว ผิวคล้ำ ตาสองชั้น ใบหน้ารูปไข่ ลักษณะเย็บขริม ไม่ค่อยพูด แต่งกายสะอาด แต่ไม่เรียบร้อย มักจะปล่อยชายเสื้อออกนอกกระโปรง ชอบนั่งหลังห้องเรียน สุขภาพอนามัยดี

1.2 นางสาว ข. เป็นหญิงไทยวัย 15 ปี (ปัจจุบันอายุ 17 ปี) รูปร่างค่อนข้างผอมเสีย ผิวขาว ผอมดำ จมูกโด่ง ใบหน้ารูปไข่ ลักษณะเย็บขริม ไม่ค่อยพูด แต่งกายสะอาด

1.3 นางสาว ค. เป็นหญิงไทยวัย 15 ปี (ปัจจุบันอายุ 17 ปี) ผิวคล้ำผอม ผมหักคำ หน้าทรงเหลี่ยม ลักษณะเย็บขริม แต่งกายสะอาด พูดไม่มีหางเสียง สุขภาพไม่ค่อยสมบูรณ์

2. การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์

2.1 การสังเกต และการบันทึกการสังเกต

ผู้วิจัยสังเกตทั้งที่อยู่ในห้องเรียน ชั่วโมงวิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ และนอกห้องเรียนระหว่างเวลาพักรับประทานอาหารกลางวัน จำนวน 4 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ได้ผลดังนี้

2.1.1 นางสาว ก. จากการสังเกตในห้องเรียน วิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาที่นักเรียนชอบ พบว่า นางสาว ก. เป็นเด็กที่มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดี สามารถตอบคำถามของครูได้ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเรียน สำหรับวิชาคณิตศาสตร์ จากการสังเกต พบว่านางสาว ก. สนใจในการเรียนดี ไม่พูดคุยกับเพื่อนในขณะที่เรียน เมื่อจดงานไม่ทัน จะมองดูสมุดจดงานจากเพื่อน สำหรับนอกห้องเรียน ผู้วิจัยสังเกต นักเรียนในเวลาพักรับประทานอาหาร จากการสังเกตพบว่า นางสาว ก. จะรับประทานอาหารคนเดียว และนั่งพักที่ระเบียงหน้าห้องเรียนตามลำพัง ไม่พูดคุยกับเพื่อน

2.1.2 นางสาว ข. จากการสังเกต ในห้องเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาที่นักเรียนชอบ พบว่า นางสาว ข. เป็นเด็กเย็บเฉย ไม่กล้าแสดงออกเมื่อครูให้แสดงความคิดเห็น เข้าห้องเรียนช้าเป็นประจำ โดยอ้างว่าเข้าห้องน้ำ ขณะเรียนถ้าไม่เข้าใจในวิชาที่เรียน ก็จะทำเสียง

มองเพื่อนข้าง ๆ มักส่งการบ้านช้า สำหรับวิชาคณิตศาสตร์ จากการสังเกตพบว่า นางสาว ข. มีพฤติกรรมเหมือนกับในวิชาภาษาอังกฤษ คือ เข้าห้องเรียนช้า ไม่กล้าถามครู ไม่พูดคุยกับเพื่อนที่นั่งด้วยกัน สำหรับนอกห้องเรียน ผู้วิจัยสังเกต นักเรียนระหว่างเวลาพักรับประทานอาหารกลางวัน พบว่านางสาว ข. จะรับประทานอาหารกับเพื่อนต่างห้องอีก 2 คน ส่วนใหญ่มักจะเป็นเพื่อนที่มักทำผิดระเบียบของโรงเรียน เช่น แต่งกายไม่เรียบร้อย หลังจากรับประทานอาหารแล้ว นางสาว ข. จะนั่งพักตามคันไม้ และมักเข้าห้องเรียนช้าเป็นประจำ

2.1.3 นางสาว ค. จากการสังเกต ในห้องเรียนวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า นางสาว ค. เป็นเด็กที่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ขณะเรียนจะคอยดูสมุดจดงานจากเพื่อนข้าง ๆ และถามเพื่อน ถ้าเพื่อนไม่ตอบจะทำสีหน้าไม่พอใจ ไม่กล้าถามครู สำหรับวิชาคณิตศาสตร์ จากการสังเกตพบว่า นางสาว ค. มักจะจดงานไม่ทัน มีสีหน้าเคร่งเครียดตลอดเวลา หงุดหงิดไม่พอใจ เมื่อถามแล้วเพื่อนไม่ตอบ จะทำสีหน้าไม่พอใจ พุดจาก้ารว้ากับเพื่อนในห้อง ชอบนั่งทำกิจกรรมต่าง ๆ คนเดียว ทำงานล่าช้า ขณะเรียนจะมีสีหน้าซึมเศร้า สำหรับนอกห้องเรียน ผู้วิจัยสังเกต นักเรียนระหว่างเวลาพักรับประทานอาหารกลางวัน พบว่า นางสาว ค. นั่งรับประทานอาหารคนเดียว มีสีหน้าซึมเศร้า หลังจากรับประทานอาหารแล้ว มักมานั่งทำการบ้านในห้องเรียน

2.2 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักเรียน ผู้ปกครอง อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำวิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย และเพื่อนสนิทของนักเรียน ได้ผลดังนี้

2.2.1 นางสาว ก. จากการสัมภาษณ์ พบว่า นางสาว ก. พักอยู่กับบิดามารดา และตายาย มีพี่สาว 1 คน กำลังศึกษาปริญญาโทที่สหรัฐอเมริกา มารดาจู้จี้ มักบ่นเป็นประจำ ไม่ให้ออกไปเที่ยวกับเพื่อน มารดาหวังที่จะให้นางสาว ก. เรียนเก่งเหมือนพี่สาวคนโต และพยายามที่จะจัดระเบียบการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ให้กับนางสาว ก. มารดาของนางสาว ก. ได้จ้างอาจารย์คณิตศาสตร์มาสอนที่บ้านทุกวัน และจะติดตามดูแลผลการเรียนของลูกอย่างใกล้ชิด

ในด้านการเรียน นางสาว ก. จะเรียนพิเศษหลังเลิกเรียนทุกวัน โดยจะมีอาจารย์พิเศษมาสอนที่บ้าน ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ซึ่งจะดูแลการทำงานบ้าน และสอนเสริมวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ นางสาว ก. เป็นเด็กที่ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่ค่อยสบตากับคู่สนทนา และนั่งเหม่อลอยอยู่เสมอ ไม่ค่อยพูดคุยกับใคร ชอบอยู่ตามลำพังคนเดียวพูดน้อย และไม่พูดหักทายเป็นใคร

2.2.2 นางสาว ข. จากการสัมภาษณ์ พบว่า นางสาว ข. อาศัยอยู่กับบิดามารดา มารดามีอาชีพเป็นทันตแพทย์ เปิดคลินิกรักษาฟันอยู่ที่บ้าน สัมพันธภาพกับมารดาไม่ดี เด็กมีความคิดว่ามารดาไม่สนใจตน และเจ้าระเบียบอยู่ตลอดเวลา ส่วนบิดานั้น เป็นนักธุรกิจ จะไปทำงานตั้งแต่เช้า และกลับบ้านค่ำ ไม่ค่อยมีเวลาพูดคุยกับนางสาว ข. มากนัก บิดาของนางสาว ข. เป็นคนเข้มงวด และเมียนตีลูกหากลูกคนใดทำผิด

ในด้านการเรียน นางสาว ข. เป็นเด็กเกียบขริ่ม มีความรับผิดชอบในการทำงานเป็นบางครั้ง ไม่กล้าแสดงออก ส่งการบ้านช้าเป็นประจำชอบแต่งกายผิดระเบียบ และมาโรงเรียนสายทั้ง ๆ ที่บ้านอยู่ใกล้โรงเรียน ในช่วงเวลาพักน้อย ก็จะเดินไปหาเพื่อนต่างห้อง หรือไปเข้าห้องน้ำ และจะเข้าห้องเรียนช้า

2.2.3 นางสาว ค. จากการสัมภาษณ์พบว่า นางสาว ค.อาศัยอยู่กับบิดามารดา และมีตายายคอยดูแล ส่วนใหญ่แล้ว นางสาว ค. จะอยู่กับตายายมากกว่าอยู่กับบิดา มารดา เพราะบิดาทำงานอยู่ต่างจังหวัด นาน ๆ ครั้งจึงจะกลับมาบ้าน ส่วนมารดาทำงานไม่เป็นเวลา บางวันก็กลับเร็ว บางวันก็กลับค่ำ มีน้องชาย 1 คน เรียนอยู่ชั้น ป.6 สัมพันธภาพกับน้องชายไม่ดี นางสาว ค. ทะเลาะกับน้องชายเป็นประจำ และตายายจะเข้าข้างน้องชายเกือบทุกครั้ง ทำให้นางสาว ค. มีความรู้สึกว่ตายายไม่รักตน

ในด้านการเรียน นางสาว ค.จะนั่งเรียนด้วยสีหน้าบึ้งตึง บางครั้งนั่งร้องไห้ มีอาการซึมเศร้า มักแสดงออกไปในทางก้าวร้าว โมโหง่ายเมื่อพูดคุยกับเพื่อนร่วมห้อง เพื่อนก็ไม่อยากจะคุยด้วย ในขณะที่เรียน จะพยายามซักถามในวิชาที่เรียนกับเพื่อนที่นั่งด้วยกัน เพื่อนที่นั่งด้วยกันก็จะทำท่ารำคาญ และไม่ยอมตอบคำถาม

2.3 การเยี่ยมบ้าน

2.3.1 นางสาว ก. จากการเยี่ยมบ้านนางสาว ก. สภาพบ้านเป็นบ้าน 2 ชั้น เป็นบ้านตึก มีห้องน้ำ 2 ห้อง ข้างล่าง 1 ห้อง ข้างบน 1 ห้อง ด้านหลังเป็นห้องครัว ชั้นบนแบ่งออกเป็น 4 ห้อง เนื้อที่บริเวณบ้าน 75 ตารางวา มีสนามหญ้าหน้าบ้าน มีต้นไม้ 2 ต้น และปลูกต้นเข็มสีแดงไว้หน้าบ้าน บรรยากาศในบ้านร่มรื่น มีรั้วรอบบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัวมี 6 คน คือ บิดามารดา ตายาย และพี่สาวอีก 1 คน ซึ่งกำลังไปศึกษาปริญญาโทต่อที่สหรัฐอเมริกา นางสาว ก. เป็นลูกคนสุดท้อง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยดี นางสาว ก. ช่วยเหลืองานบ้านเล็กน้อย ได้พบมารดา และตายาย มารดาเป็นคนเข้มงวด จู้จี้ มารดาอยากให้นางสาว ก. เรียนเก่งเหมือนพี่สาวคนโต ดังนั้นจึงกังวลในเรื่องการเรียนของนางสาว ก. อยู่ตลอดเวลา ถ้าเพื่อนคนใดโทรศัพท์มาหาที่บ้าน ก็จะไม่ให้นางสาว ก. รับสาย จนเพื่อน ๆ ที่อยู่

โรงเรียนเดิมด้วยกัน ไม่กล้าโทรศัพท์มาหา แม้จะทำหน้าที่มารับและไปส่งลูกที่โรงเรียนทุกวัน ส่วนตายายนั้น มีอายุมากแล้ว พุคน้อย ไม่รู้ ห้างนอนของนางสาว ก. อยู่ชั้นบน มุมซ้ายมือของบ้าน ห้องบิดามารดา อยู่มุมขวามือ ส่วนตายาย พักอยู่ตรงกลาง ระหว่างซ้ายมือกับขวามือ

2.3.2 นางสาว ข. จากการเยี่ยมบ้านนางสาว ข. สภาพบ้านเป็นตึกแถว 4 ชั้น ชั้นล่างเปิดคลินิกรักษาฟัน สภาพห้องสะอาดเรียบร้อย มีห้องน้ำ 1 ห้อง ชั้นลอยเป็นที่พักของคนงาน ชั้นสองเป็นที่พักของบิดามารดา และชั้นสามเป็นห้องนอนของนางสาว ข. นางสาว ข. ชอบดูทีวี นอนดึก และตื่นสาย จึงทำให้มาโรงเรียนสายเป็นประจำ ไม่ได้ช่วยทำงานบ้านเพราะมีคนงานที่บ้านทำให้ บิดาเป็นคนเข้มงวด มากกว่ากล่าวตักเตือนอยู่เสมอเมื่อนางสาว ข. ทำผิด

2.3.3 นางสาว ค. จากการเยี่ยมบ้านนางสาว ค. เป็นบ้านตึก 2 ชั้น มีรั้วล้อมรอบ ลักษณะตัวบ้านเป็นตึกครึ่งไม้ สีเขียว ภายในบริเวณบ้าน ปลูกต้นไม้ต่าง ๆ ไว้มากมาย มีต้นมะม่วง มะพร้าว ไม้ประดับต่าง ๆ บ้านของนางสาว ค. เข้าซอยไปสักประมาณ 100 เมตร บริเวณบ้านมีเนื้อที่ 100 ตารางวา มี 5 ห้องนอน 2 ห้องน้ำ นางสาว ค. นอนอยู่ห้องชั้นบน โดยนอนห้องเดียวกับน้องชาย ตายายนอนอีกห้องหนึ่ง ส่วนบิดามารดาไม่ค่อยได้อยู่รวมกัน เพราะบิดาต้องออกต่างจังหวัดอยู่เป็นประจำ ส่วนมารดามีอาชีพเป็นนางพยาบาล บางครั้งก็เข้าเวร ไม่ได้กลับบ้าน ทำให้ไม่มีเวลาใกล้ชิดกับลูก เมื่อมารดาว่ากล่าวตักเตือน นางสาว ค. มักจะเถียงอยู่ตลอดเวลา จากการสนทนากับตายายของนางสาว ค. ทำให้รู้ว่า นางสาว ค. ทะเลาะกับน้องชายเป็นประจำ เป็นคนดื้อรั้น ไม่ชอบให้ใครมาสอน อารมณ์หงุดหงิดง่าย หน้าที่หลักของนางสาว ค. คือ ล้างจาน รดน้ำต้นไม้

2.4 อัตชีวประวัติ

2.4.1 นางสาว ก. จากอัตชีวประวัติ ทำให้ทราบว่า นางสาว ก. เป็นบุตร คนสุดท้องในจำนวนพี่น้อง 2 คน ตั้งแต่อนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นางสาว ก. เรียนดีมาตลอด พอถึงชั้น ป.5 การเรียนเริ่มแย่ลง จนถึง ม.1 การเรียนก็เริ่มดี นางสาว ก. มีพี่สาว 1 คน อายุห่างกัน 8 ปี ทั้งสองชอบทะเลาะกันเป็นประจำ มารดาต้องเข้ามาห้ามเป็นประจำ ในปัจจุบันนี้ พี่สาวของนางสาว ก. ได้ไปศึกษาต่อสหรัฐอเมริกา ทำให้นางสาว ก. เหมาะและคิดถึงพี่สาวมาก แต่พอพี่สาวกลับมาเมืองไทย นางสาว ก. ไม่เคยแสดงท่าทีดีกับพี่เลย มารดาตั้งความหวังไว้มาก อยากให้นางสาว ก. เรียนจบคณะเศรษฐศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพราะมารดาเรียนจบจากมหาวิทยาลัยนี้ แต่นางสาว ก. อยากเรียนคณะนิเทศศาสตร์เหมือนพี่สาว

2.4.2 นางสาว ข. จากอัตชีวประวัติ นางสาว ข. มีพี่น้องทั้งหมด 3 คน นางสาว ข. เป็นบุตรคนสุดท้อง มีพี่สาว 1 คน อายุ 21 ปี เรียนอยู่มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง และมีพี่ชาย 1 คน อายุ 18 ปี เรียนอยู่มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง บิดาทำงานบริษัท ส่วนมารดาเป็นทันตแพทย์ เปิดคลินิกรักษาฟันอยู่ที่บ้าน งานอดิเรกของนางสาว ข. คือ เล่นเปียโน และใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับสุนัข ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตัว พันธุ์เซา-เซา 2 ตัว และสุนัขพันธุ์พุดเคิล 1 ตัว

2.4.3 นางสาว ค. จากอัตชีวประวัติ นางสาว ค. เป็นบุตรคนโต ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 2 คน มีน้องชาย 1 คน อายุ 12 ปี มารดามีอาชีพเป็นพยาบาล ไม่ค่อยมีเวลาอยู่บ้าน บิดาทำงานต่างจังหวัด นาน ๆ ครั้งจึงจะกลับบ้าน นางสาว ค. จะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับตายาย และน้องชาย ทุก ๆ วันศุกร์ นางสาว ค. จะกลับไปหาเพื่อนเก่าที่เรียนมัธยมมาด้วยกัน เมื่อกลับมาจากโรงเรียน นางสาว ค. มักจะมีปากเสียงกับน้องชาย สัมพันธภาพกับมารดาไม่ค่อยดี มารดาใช้เวลาพักผ่อนน้อย ไม่ค่อยมีเวลาได้พูดคุยกับนางสาว ค.

2.5 บันทึกประจำวัน

2.5.1 นางสาว ก. จากบันทึกประจำวันทำให้ทราบว่า นางสาว ก. มีกิจวัตรดังนี้ ตื่นเข้าขึ้นมา อาบน้ำ และรับประทานอาหารเช้าจะต้องอ่านหนังสือ รอมารดาแต่งตัวเสร็จจึงจะมาโรงเรียนได้ ในระหว่างนั่งรถมาโรงเรียน ก็ต้องอ่านหนังสือภายในรถไปด้วย หลังเลิกเรียนแล้ว ต้องไปหาแม่ที่ทำงาน เพื่อที่จะรอกลับบ้านพร้อมกัน มาถึงบ้านประมาณ 18.30 น. เมื่อมาถึงบ้านก็จะอาบน้ำ รับประทานอาหารเช้า ทำการบ้าน และอ่านหนังสือ ส่วนในวันหยุดจึงจะได้ดูทีวี

2.5.2 นางสาว ข. จากบันทึกประจำวัน นางสาว ข. มีกิจวัตร คือ ในวันธรรมดา ตื่นเข้ามาโรงเรียน เลิกเรียนก็จะซื้อถ้วยเดียวรับประทานก่อนกลับถึงบ้าน ไม่ค่อยได้รับประทานข้าวเย็นที่บ้าน กลับมาถึงบ้านก็จะมานั่งดูโทรทัศน์ เอาอาหารให้สุนัขกิน อาบน้ำ นั่งทำการบ้าน เข้านอน ส่วนวันหยุด นอนตื่นสาย และไปเรียนพิเศษ กลับมาถึงบ้านก็จะดูโทรทัศน์จนดึก โดยเฉพาะละครโทรทัศน์ ซึ่งแสดงว่ามีนิสัยเหมือนเด็กธรรมดาทั่วไป คือ กิน นอน เล่น และเรียนหนังสือ

2.5.3 นางสาว ค. จากบันทึกประจำวัน นางสาว ค. มีกิจวัตร คือ เข้ามาโรงเรียน และส่วนใหญ่จะมีปัญหากับเพื่อน ๆ เป็นประจำ กลับบ้านก็ช่วยดูบ้าน ให้อาหารสุนัข รับประทานอาหารเช้า อาบน้ำ ทำการบ้าน อ่านหนังสือ และเข้านอน ส่วนวันหยุด ในวันเสาร์ จะไปเรียนพิเศษในตอนเช้า ส่วนในวันอาทิตย์ไม่ได้เรียนพิเศษ จะนอนตื่นสายในตอนเช้า ในวันหยุด จะนอนหลับในตอนบ่าย ตื่นขึ้นมาก็ดูโทรทัศน์ และช่วยทำงานบ้าน ซึ่งแสดงว่า มีความรับผิดชอบต่องานบ้าน

2.6 สังคมมิติ

การทำสังคมมิติ ใช้สถานการณ์ “การไปเที่ยว” ซึ่งปรากฏผลดังนี้

2.6.1 นางสาว ก. อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ได้รับเลือกจากกลุ่มเลย (rejectee) แต่ตัวเองเลือกเพื่อนทั้ง 2 ตำแหน่ง

จากกลวิธี “ใครเอ่ย” นางสาว ก. ได้รับการประเมินในทางลบ ได้แก่ ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน มีอาการซึมเศร้า ไม่มีการเสียสละ

2.6.2 นางสาว ข. อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ได้รับเลือกจากกลุ่มเลย (rejectee) แต่ตัวเองเลือกเพื่อนทั้ง 2 ตำแหน่ง จากกลวิธี “ใครเอ่ย” เด็กได้รับการประเมินในทางลบ ได้แก่ ไม่มีความจริงใจ ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน มีอาการซึมเศร้า เพื่อนร่วมห้องไม่อยากคุยด้วย ชอบนั่งคนเดียว

2.6.3 นางสาว ค. อยู่ในตำแหน่งที่ไม่ได้รับเลือกจากกลุ่มเลย (rejectee) แต่ตัวเองเลือกเพื่อนทั้ง 2 ตำแหน่ง

จากกลวิธี “ใครเอ่ย” นางสาว ค. ได้รับการประเมินในทางลบ ได้แก่ ไม่ชอบทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน มีความรู้สึกว่าเป็นเพื่อนเห็นแก่ตัว มีอาการซึมเศร้า

2.7 แบบสอบถาม

จากแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้ทราบข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.7.1 นางสาว ก.

2.7.1.1 ประวัติส่วนตัว และครอบครัว พบว่า นางสาว ก. อายุ 16 ปี เกิดในกรุงเทพฯ อาศัยอยู่กับบิดามารดาและตายาย มีห้องส่วนตัว บิดาอายุ 53 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพรับราชการ มารดาอายุ 47 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพทำงานธนาคาร มีพี่สาว 1 คน เรียนต่อปริญญาโทที่สหรัฐอเมริกา

2.7.1.2 ประวัติสุขภาพ ขณะนี้ นางสาว ก. มีสุขภาพดี ตอนอายุ 12 ปี เคยป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก นอนวันละ 7-8 ชั่วโมง

2.7.1.3 สังคมและกิจกรรม ชอบอยู่ที่บ้านมากกว่านอกบ้าน ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตัวเอง ชอบอ่านหนังสือและดูโทรทัศน์ ชอบการว่ายน้ำ

2.7.1.4 ด้านกิจกรรม การศึกษาและปัญหา นางสาว ก. คิดว่าตนเองไม่ค่อยมีเพื่อน มาโรงเรียนไม่ค่อยสนุก มีเวลาทบทวนบทเรียนวันละ 2 ชั่วโมง วิชาที่ชอบมากที่สุดคือภาษาไทย วิชาที่ชอบน้อยที่สุดคือวิชาคณิตศาสตร์ เพราะเป็นวิชาที่ยาก ผลการเรียนอยู่ในระดับดี มารดาต้องการให้เรียนคณะเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และคิดว่าเมื่อจบปริญญาตรีแล้วจะไปเรียนต่อปริญญาโทที่สหรัฐอเมริกา

2.7.2 นางสาว ข.

2.7.2.1 ประวัติส่วนตัว และครอบครัว นางสาว ข. อายุ 16 ปี อาศัยอยู่กับบิดามารดา มีพี่สาว 1 คน และพี่ชาย 1 คน บิดาอายุ 59 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาเอก ทำงานบริษัทเอกชน มารดาอายุ 55 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพทันตแพทย์ เปิดคลินิกรักษาฟันอยู่ที่บ้าน มีพี่สาว 1 คน อายุ 21 ปี เรียนอยู่มหาวิทยาลัยเอกชน มีพี่ชาย 1 คน อายุ 18 ปี เรียนอยู่คณะวิศวกรรมศาสตร์

2.7.2.2 ประวัติสุขภาพ สุขภาพขณะนี้ดีพอใช้มีปัญหาในเรื่องการมองเห็น และระคายเคืองในตาบ่อย บางครั้งมีอาการปวดท้อง

2.7.2.3 สังคมและกิจกรรม ไม่ค่อยชอบอยู่บ้าน ไม่ค่อยกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ชอบดูโทรทัศน์ โดยเฉพาะรายการละครโทรทัศน์ ชอบอ่านหนังสือการ์ตูน และชอบเล่นเปียโน งานที่ได้รับมอบหมาย ให้ช่วยงานในบ้าน คือ รดน้ำ ต้นไม้

2.7.2.4 กิจกรรม การศึกษา และปัญหา กิจกรรมที่ชอบมากที่สุดโรงเรียน คือ การเข้าชมรม เพราะได้พบเพื่อนจากโรงเรียนเดิม อยู่โรงเรียนไม่ค่อยมีเวลาทบทวนบทเรียน จะใช้เวลาทบทวนบทเรียนเมื่อกลับไปถึงบ้าน วิชาที่ชอบมากที่สุด คือ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาที่ยากที่สุด คือ คณิตศาสตร์ ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการเรียน ผลการเรียนอยู่ในระดับดี บิดามารดาต้องการให้เรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งใจที่จะเรียนคณะอักษรศาสตร์

2.7.3 นางสาว ค.

2.7.3.1 ประวัติส่วนตัว และครอบครัว นางสาว ค. อายุ 16 ปี อาศัยอยู่กับบิดามารดา และตายาย มีห้องส่วนตัว แต่ต้องนอนห้องเดียวกับน้องชาย น้องชายอายุ 11 ปี เรียนอยู่ชั้น ป.6 มารดาอายุ 39 ปี มีอาชีพเป็นพยาบาล ทำงานอยู่ที่โรงพยาบาลเอกชน บิดาอายุ 52 ปี อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ

2.7.3.2 ประวัติสุขภาพ ขณะนี้ สุขภาพดีพอใช้ มีปัญหาทางด้านหู คือ ได้ยินไม่ชัดเจน และรู้สึกง่วงนอนเสมอ ๆ นอนวันละ 6-7 ชั่วโมง

2.7.3.2 สังคมและกิจกรรม ชอบอยู่บ้านมากกว่าออกไปนอกบ้าน บางครั้งก็ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ชอบฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ กิจกรรมที่ชอบ คือ ร้องเพลง เล่นดนตรี ปลุ่ดต้นไม้ม และเลี้ยงสัตว์

2.7.3.3 กิจกรรม การศึกษา และปัญหา ที่โรงเรียนไม่ค่อยมีเพื่อน และไม่มีเวลาอ่านหนังสือ จะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ทบทวนบทเรียนและทำการบ้าน วิชาที่ชอบมากที่สุด คือ ภาษาไทย วิชาที่ยากที่สุด คือ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการเรียน ผลการเรียนอยู่ในระดับดี อยากเรียนปริญญาตรีคณะบริหารธุรกิจ

2.8 แบบทดสอบ

2.8.1 นางสาว ก. จากแบบทดสอบนางสาว ก. ปรากฏผลดังนี้

2.8.1.1 ทดสอบเชาว์ปัญญาด้วยแบบทดสอบโปรเกรสซีฟแมทริกซ์ (Progressive Matrices) พบว่า นางสาว ก. มีผลการทดสอบดังนี้ ได้ IQ 112 ซึ่งมีเชาว์ปัญญาอยู่ในเกณฑ์ฉลาด มีความตั้งใจในการทำงาน ให้ความร่วมมือดี

2.8.1.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพวาดภาพคน (Draw A Person Test เรียกย่อว่า DAP) พบว่า นางสาว ก. มีการรับรู้ผิดไปจากเกณฑ์ปกติของสังคม ต้องการโอ้อวด ต้องการอำนาจ มีอารมณ์เศร้าแฝงอยู่ ตัดสินใจยาก ต้องการพึ่งพา สัมพันธภาพกับคนอื่นไม่ดี

2.8.1.3 แบบทดสอบเบนเดอร์ เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test) พบว่า นางสาว ก. ก่อนข้างรอบคอบ แต่การจัดลำดับความคิดยังไม่ดี ไม่ค่อยมีลักษณะเพสหญิงชัดเจน ก่อนข้างใจร้อน ก่อนข้างมั่นใจในตนเอง แต่ถูกชักจูงหรือคล้อยตามง่าย คือเจียบ มีอคติ ระวัง ไม่ไว้วางใจใคร และไม่ค่อยเป็นระเบียบ

2.8.1.4 แบบทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence completion Test) พบว่า นางสาว ก. มีปัญหาในด้านสัมพันธภาพกับมารดามากที่สุด ได้แก่ คิดว่ามารดาจู้จี้ ไม่ค่อยเชื่อใจใคร และไม่คอยอ้อมแอ้ม มีปัญหาในเรื่องความรู้สึกผิดได้แก่ โกหกมารดา และทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ

2.8.2 นางสาว ข. จากแบบทดสอบนางสาว ข. ปรากฏผลดังนี้

2.8.2.1 ทดสอบเชาว์ปัญญาด้วยแบบทดสอบโปรเกรสซีฟแมทริกซ์ (Progressive Matrices) พบว่า นางสาว ข. มีผลการทดสอบดังนี้ ได้ IQ 113 ซึ่งมีเชาว์ปัญญาอยู่ในเกณฑ์ฉลาด ให้ความร่วมมือในการทำงาน มีสมาธิในการทำงานดี

2.8.2.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพวาดภาพคน (Draw A Person Test เรียกย่อว่า DAP) พบว่า นางสาว ข. มีความขัดแย้งในตนเอง มีความต้องการทางเพศสูง มองโลกในแง่ร้าย มีอารมณ์เศร้าแฝงอยู่ และชอบเก็บตัว

2.8.2.3 แบบทดสอบเบนเดอร์ เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test) พบว่า นางสาว ข. ยังไม่รอบคอบ อารมณ์อ่อนไหว ก่อนข้างเชื่อมั่นในตนเอง แต่ถูกชักจูงหรือทำให้คล้อยตามง่าย คือเจียบ ระวัง ไม่ค่อยไว้วางใจใคร ก่อนข้างเห็นแก่ตัว ไม่แน่ใจเรื่องเพศ มีแนวโน้มคือเจียบ แต่มีความเป็นหญิง และรักความยุติธรรม

2.8.2.4 แบบทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence completion Test) พบว่า นางสาว ข. มีปัญหาในเรื่องความรู้สึกผิดมากที่สุด ได้แก่ เคยหนีเรียน และทำให้บิดามารดาเสียใจ รองลงมาคือ สัมพันธภาพกับมารดา ได้แก่ มีความรู้สึกที่ไม่ค่อยสนิทกับมารดา

มารดา ไม่ค่อยอยู่บ้านในตอนเย็นเพราะไปโบสถ์ สัมพันธภาพกับบิดา ได้แก่ มองบิดาเป็นคนไม่ค่อยจะมีเหตุผล เป็นคนดุด่า ดิฉุ่กเป็นประจำ และปัญหาในเรื่องความกลัว ได้แก่ กลัวว่าจะเกิดเหตุร้ายขึ้น กลัวเพื่อนไม่จริงใจ และมีแนวโน้มที่จะมีปัญหา เกี่ยวกับสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ ได้แก่ คิดว่าผู้ชายส่วนใหญ่เจ้าชู้ ชอบหลอกผู้หญิง และไม่ซื่อสัตย์

2.8.3 นางสาว ก. จากแบบทดสอบนางสาว ก. ปรากฏผลดังนี้

2.8.3.1 ทดสอบหาแนวโน้มปัญญาคด้วยแบบทดสอบ โพรเกรสซีฟแมทริกซ์ (Progressive Matrices) พบว่า นางสาว ก. มีผลการทดสอบดังนี้ ได้ IQ 110 ซึ่งมีเชาวน์ปัญญาอยู่ในเกณฑ์ฉลาด ให้ความร่วมมือในการทำดีมาก มีสมาธิสูงในการทำ

2.8.3.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพวาดภาพคน (Draw A Person Test เรียกย่อว่า DAP) พบว่า นางสาว ก. ขาดความรอบคอบ ประเมินตนเองดีกว่าที่เป็นจริง คิดมากจนระแวง มีแนวโน้มเป็นโรคประสาท สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ยาก มีความเป็นเด็ก และชอบโต้เถียง

2.8.3.3 แบบทดสอบเบนเดอร์ เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test) พบว่า นางสาว ก. ขาดความรอบคอบ ไม่ค่อยมีความเป็นหญิง และชอบข่มเพศชาย อารมณ์กระเจิดกระเจิง ไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง ดื้อเงียบ ระแวงมาก มีอคติ ถูกชักจูงง่ายมาก และไม่คอยยอมเสียเปรียบใคร

2.8.3.4 แบบทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence completion Test) พบว่า นางสาว ก. มีปัญหาในความรู้สึกผิดมากที่สุด ได้แก่ เคยทำในสิ่งที่ไม่ดี ทำให้มารดาเสียใจเอาแต่ใจตนเอง รองลงมาคือ สัมพันธภาพกับมารดา ได้แก่ มองมารดาเป็นคนจู้จี้ เจ้าระเบียบ ไม่ค่อยให้เงินใช้ และความกลัว ได้แก่ กลัวความเหงา กลัวมีปัญหาในเรื่องการเรียน และมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับบิดา ได้แก่ บิดาไม่ค่อยจะกลับบ้าน จริงจังกับผลการเรียนมากเกินไป สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ ได้แก่ คิดว่าผู้ชายส่วนมากไม่มีความเป็นสุภาพบุรุษ ชอบวางแผน ความสามารถของตนเองได้แก่ ไม่ชอบให้ใครขัดใจ และรู้สึกที่ตัวเองด้อยกว่าคนอื่นมาก ไม่ค่อยมีเวลาให้

2.9 ระเบียบสะสม

2.9.1 นางสาว ก.

จากระเบียบสะสม พบว่า นางสาว ก. เกิดที่กรุงเทพมหานคร เชื้อชาติไทย อายุ 15 ปี (ปัจจุบันอายุ 17 ปี) บิดาอายุ 55 ปี อาชีพ รับราชการ วุฒิกการศึกษา ปริญญาตรี รายได้ 2,000บาท/เดือน มารดาอายุ 54 ปี อาชีพ ทำงานธนาคาร วุฒิกการศึกษา ปริญญาตรี รายได้

2,2000 บาท/เดือน มีพี่น้อง 2 คน นางสาว ก.เป็นบุตรคนสุดท้อง ก่อนเข้าโรงเรียนนี้จบชั้น ม.3 จากโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง ผลการเรียนชั้น ม.4 ได้เกรดเฉลี่ย 2.52 และชั้น ม.5 ได้เกรดเฉลี่ย 2.63 จากการตอบแบบสอบถามพฤติกรรมในการเรียน พบว่า นางสาว ก.ชอบง่วงนอนเป็นประจำ ไม่เคยถามครู และชอบทำงานคนเดียว

2.9.2 นางสาว ข.

จากระเบียนสะสม พบว่า นางสาว ข. เกิดที่กรุงเทพมหานคร เชื้อชาติ ไทย สัญชาติไทย อายุ 15 ปี (ปัจจุบันอายุ 17 ปี) บิดาอายุ 59 ปี อาชีพ ทำงานบริษัทเอกชน วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก รายได้ 4,5000 บาท/เดือน มารดาอายุ 55 ปี อาชีพ ทันตแพทย์หญิง วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี รายได้ 4,0000 บาท/เดือน มีพี่น้อง 3 คน นางสาว ข. เป็นบุตรคนสุดท้อง ก่อนเข้าโรงเรียนนี้จบชั้น ม. 3 จากโรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่ง ผลการเรียนชั้น ม.4 ได้เกรดเฉลี่ย 2.64 ชั้น ม. 5 ได้เกรดเฉลี่ย 2.90 และชั้น ม. 6 ได้เกรดเฉลี่ย 2.68 จากการตอบแบบสอบถามพฤติกรรมในชั้นเรียน พบว่า นางสาว ข. ง่วงนอนเป็นบางครั้งและชอบมาสาย

2.9.3 นางสาว ค.

จากระเบียนสะสม พบว่า นางสาว ค. เกิดที่กรุงเทพมหานคร เชื้อชาติ ไทย สัญชาติไทย อายุ 15 ปี (ปัจจุบันอายุ 17 ปี) บิดาอายุ 52 ปี อาชีพ พนักงานรัฐวิสาหกิจ วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี รายได้ 2,2000 บาท/เดือน มารดาอายุ 39 ปี อาชีพ พยาบาล วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี มีพี่น้อง 2 คน นางสาว ค. เป็นบุตรคนโต ก่อนเข้าโรงเรียนนี้จบชั้น ม.3 จากโรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่ง ผลการเรียนชั้นม.4 ได้เกรดเฉลี่ย 2.61 ชั้น ม.5 ได้เกรดเฉลี่ย 2.73 และชั้น ม.6 ได้เกรดเฉลี่ย 2.75 จากการตอบแบบสอบถามพฤติกรรมในขณะเรียน พบว่า นางสาว ค. ง่วงนอนเป็นประจำ ชอบทำงานคนเดียว และขาดเรียนเป็นบางวันเพราะไม่ยอมมาโรงเรียน

3. การวินิจฉัย

จากการรวบรวมข้อมูลทั้ง 8 เทคนิค ผู้วิจัยวินิจฉัยได้ว่า นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนทั้ง 3 คน มีสาเหตุต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 สาเหตุจากตัวเด็ก

3.1.1 นางสาว ก. จากข้อมูลทั้งหมด พบว่า นางสาว ก. ไม่ได้ได้รับความเอาใจใส่จากบิดา มารดา เลี้ยงแบบควบคุมตลอดเวลา ทำให้นางสาว ก. ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าพูดคุยกับเพื่อนในวัยเดียวกัน เมื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ทำให้เพื่อน ๆ ไม่ยอมให้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นางสาว ก. เป็นคนค่อนข้างเงียบ มีสีหน้าแววตาไม่แจ่มใสสมวัย ทำให้เพื่อน ๆ ไม่อยากพูดคุยด้วย

3.1.2 นางสาว ข. จากข้อมูลทั้งหมด พบว่า นางสาว ข. มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม คือ มีความวิตกกังวล และคิดมากเกิดความท้อแท้ใจได้ง่าย ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง ซึ่งบุคลิกภาพเหล่านี้ เกิดมาจากการอบรมเลี้ยงดู การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเนื่องจากสถาบันครอบครัวมีอิทธิพลกับบุคลิกภาพของเด็กมากที่สุด เมื่ออยู่โรงเรียน นางสาว ข. มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเพื่อน ๆ คิดว่าเพื่อนเห็นแก่ตัว จึงแยกตัวจากกลุ่มเพื่อน ไม่ค่อยพูดจากับเพื่อน ๆ

3.1.3 นางสาว ค. จากข้อมูลทั้งหมด พบว่า นางสาว ค. มีความวิตกกังวล และคิดมาก มีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม คือ อารมณ์หงุดหงิด โมโหง่าย ใจร้อน คิดว่าเพื่อน ๆ เห็นแก่ตัว เมื่ออยู่โรงเรียน เพื่อนไม่ทำตามทีนางสาว ค. บอก จะทำสีหน้าบึ้งตึงใส่เพื่อน ๆ ทำให้เพื่อนร่วมห้องไม่พูดด้วย เมื่ออยู่บ้าน บิดามารดา และตายายจะให้ความรัก ความสนใจต่อน้องชายนางสาว ค. มากเป็นพิเศษ ทำให้นางสาว ค. คิดว่า ไม่มีใครให้ความรัก ความสนใจต่อนางสาว ค. ดังนั้น จึงมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เพื่อดึงดูดความสนใจจากบุคคลต่าง ๆ จึงไม่สนใจว่าจะเป็นพฤติกรรมทางค่านิยม หรือลบ

3.2 สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม

3.2.1 นางสาว ก. จากข้อมูลทั้งหมด พบว่า นางสาว ก. ถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวดให้อยู่ในกฎระเบียบมากเกินไป ไม่ได้รับอนุญาตให้คุยโทรศัพท์กับเพื่อนคนไหน ถ้าเพื่อนคนไหนโทรศัพท์มาหา มารดาของนางสาว ก. ก็จะวางหูโทรศัพท์ ไม่ได้รับความรัก ความเอาใจใส่จากบิดา เมื่ออยู่บ้าน เหมือนไม่มีคนที่เข้าใจอย่างแท้จริง และเมื่อมาโรงเรียน เพื่อน ๆ ก็ไม่ให้ความสนใจ จึงไม่มีเพื่อนคนไหนที่จะเป็นที่ปรึกษา หรือพูดคุยเรื่องส่วนตัว

3.2.2 นางสาว ข. จากข้อมูลทั้งหมด พบว่า นางสาว ข. ไม่ได้รับความรัก ความเอาใจใส่จากมารดาเท่าที่ควร มารดาไม่มีเวลาให้ จึงทำให้สัมพันธ์ภาพห่างเหิน ส่วนบิดาเลี้ยงดูลูกอย่างเข้มงวดกวดขัน ถ้านางสาว ข. ทำผิดก็จะดุว่ากล่าว และเขียนติเป็นบางครั้ง เมื่ออยู่บ้าน เหมือนไม่มีคนเข้าใจ จึงไม่กล้าปรึกษาปัญหา หรือพูดคุยเรื่องส่วนตัว ทำให้กลายเป็นคนที่มีความเก็บกด เมื่อมาโรงเรียน ก็ไม่ค่อยคุยกับเพื่อน ๆ และเพื่อน ๆ ส่วนใหญ่ก็ไม่ยอมพูดด้วย

3.2.3 นางสาว ค. จากข้อมูลทั้งหมด พบว่า นางสาว ค. มีทัศนคติที่ไม่ดีกับมารดา คิดว่ามารดาเป็นคนจู้จี้ เมื่อมารดาว่ากล่าวตักเตือน ก็จะเถียงทุกครั้ง มารดาไม่ค่อยมีเวลาให้ บางครั้งก็ไม่กลับบ้าน นางสาว ค. มีความรัก ความผูกพันกับบิดามากกว่ามารดา เพราะบิดาใจดี ตามใจลูก ๆ บิดาต้องออกไปทำงานต่างจังหวัด และไม่ค่อยกลับบ้าน ทำให้นางสาว ค. ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ เพราะทั้งบิดามารดาไม่ค่อยได้อยู่พร้อมหน้ากัน จึงทำให้กลายเป็นคนมีความเก็บกด มีอาการซึมเศร้า

4. การช่วยเหลือ การป้องกัน และการส่งเสริม

4.1 นางสาว ก. ผู้วิจัยให้ความช่วยเหลือดังนี้

1. ให้การช่วยเหลือโดยตรง ปฏิบัติดังนี้

1.1 การให้คำปรึกษากับนางสาว ก. 8 ครั้งโดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Centered Counseling) โดยมีหลักการดังนี้คือ เน้นให้ผู้รับคำปรึกษาที่มีความสามารถที่จะหาแนวทางแก้ปัญหาโดยมีผู้ให้คำปรึกษาคอยกระตุ้นให้แสดงออกและให้กำลังใจ ตลอดจนให้ความสำคัญ ต่อความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษา

ในการให้คำปรึกษาทุกครั้ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้คำปรึกษา 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. เริ่มการให้คำปรึกษา โดยการสร้างความสนิทสนม คั่นเคย ให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นกันเอง และกล่าวยุบายความรู้สึก และปัญหาต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยทราบ

2. ขั้นดำเนินการให้คำปรึกษา โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การฟัง การเรียบ การสะท้อนความรู้สึก การทำให้เกิดความกระจ่าง การยอมรับ การใช้คำถามปลายเปิด การแสดงความเห็นอกเห็นใจตลอดเวลาที่ให้คำปรึกษา เพื่อให้เด็กเข้าใจตนเอง และมองเห็นแนวทางที่จะเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของตนเอง และปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ๆ ได้

3. ขั้นยุติการให้คำปรึกษา ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปเรื่องที่สนทนา ตลอดจนแนะนำวิธีการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ๆ โดยเน้นให้เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพที่ไม่ดี และปรับปรุงสัมพันธภาพ ที่ดีกับเพื่อน

1.2 ให้ความรักความสนใจนางสาว ก.อย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยให้นางสาว ก. เกิดความรู้สึกอบอุ่น ไม่โดดเดี่ยว ซึ่งจะทำให้นางสาว ก. สามารถพัฒนาตนเอง และพร้อมที่จะสามารถปรับตนเองให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เผชิญอยู่ได้

2. ให้การช่วยเหลือโดยทางอ้อม ปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) 1 ครั้ง ในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ 2540 เวลา 13.30 ถึง 14.30 น. ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ฝ่ายปกครองเป็นประธาน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์วิชาภาษาอังกฤษ อาจารย์วิชาภาษาไทย อาจารย์วิชาคณิตศาสตร์ อาจารย์วิชาบัญชี และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อขอความช่วยเหลือในการเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และความเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และช่วยกันแก้ไขเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นางสาว ก. มีการปรับตัวกับเพื่อนที่ดีขึ้น

จากการประชุมปรึกษารายกรณีที่ประชุมมีมติให้ผู้วิจัยช่วยเหลือนางสาว ก. ดังนี้ คือ ให้คำปรึกษาเพื่อให้เด็กเข้าใจตนเอง และสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ โดยให้นักเรียนลองนำวิธีการต่างๆที่ได้รับจากผู้ให้คำปรึกษานำไปปฏิบัติ แล้วนำมารายงานผลทุกระยะ

2.2 ขอความร่วมมือกับอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับนางสาว ก. เพื่อปรึกษาและขอความร่วมมือในการช่วยเหลือติดตามดูความประพฤติ แก้ไขปัญหาซึ่งเกิดจากการปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ และให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาค้น

2.3 ผู้วิจัยไปพบมารดา เพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา และการป้องกัน ส่งเสริม

4.2 นางสาว ข. ผู้วิจัยได้ให้ความช่วยเหลือดังนี้

1. ให้การช่วยเหลือโดยตรงปฏิบัติดังนี้

1.1 การให้คำปรึกษาแก่นางสาว ข. โดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง 8 ครั้ง โดยเน้นให้ผู้รับคำปรึกษา มีความสามารถที่จะหาแนวทางแก้ปัญหา โดยมีผู้ให้คำปรึกษาคอยกระตุ้นให้แสดงออก และให้กำลังใจ ตลอดจนให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษา ในการให้คำปรึกษาทุกครั้ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้คำปรึกษาเป็น 3 ขั้นตอน เช่นเดียวกับนางสาว ก.

1.2 ให้ความรักความเอาใจใส่ต่อนางสาว ข. อย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น และพร้อมที่จะสามารถปรับตนเองให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เผชิญได้

2. ให้การช่วยเหลือโดยทางอ้อม ปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) 1 ครั้ง ในวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2540 เวลา 13.30 ถึง 14.30 น. ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ฝ่ายปกครองเป็นประธาน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์วิชาภาษาอังกฤษ อาจารย์วิชาภาษาไทย อาจารย์วิชาคณิตศาสตร์ อาจารย์วิชาบัญชี และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อขอความช่วยเหลือในการเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และช่วยกันแก้ไขเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นางสาว ข. มีการปรับตัวกับเพื่อนที่ดีขึ้น

จากการประชุมปรึกษารายกรณี ที่ประชุมมีมติให้ผู้วิจัยช่วยเหลือเด็กดังนี้ คือ ให้คำปรึกษาเพื่อให้นางสาว ข. สามารถปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองและสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ โดยให้นางสาว ข. ลองนำวิธีการต่างๆที่ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ เพื่อไปปฏิบัติ แล้วนำมารายงานผลทุกกระยะ

2.2 ขอความร่วมมือกับอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับนางสาว ข. เพื่อปรึกษา และขอความร่วมมือในการช่วยเหลือ ติดตามดูความประพฤติ แก้ไขปัญหาซึ่งเกิดจากการปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ และให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาค้น

2.3 ผู้วิจัยไปพบมารดา เพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และป้องกัน ส่งเสริม

4.3 นางสาว ค. ผู้วิจัยได้ให้ความช่วยเหลือดังนี้

1. ให้ความช่วยเหลือโดยตรง ปฏิบัติดังนี้

1.1 การให้คำปรึกษาแก่นางสาว ค. โดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยิด บุคคลเป็นศูนย์กลาง 8 ครั้งโดยเน้นให้ผู้รับคำปรึกษามีความสารถที่จะหาแนวทางแก้ปัญหาได้เอง โดยมีผู้ให้คำปรึกษาคอยกระตุ้นให้แสดงออก และให้กำลังใจตลอดจนให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของผู้รับคำปรึกษา

ในการให้คำปรึกษาทุกครั้ง ผู้วิจัยดำเนินการให้คำปรึกษาเป็น 3 ขั้นตอน เช่นเดียวกับนางสาว ก.

1.2 ให้ความรัก ความเอาใจใส่ต่อนางสาว ค. อย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น และพร้อมที่จะสามารถปรับตนเองให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เผชิญได้

2. ให้ความช่วยเหลือโดยทางอ้อม ปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) 1 ครั้ง ในวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2540 เวลา 13.30 ถึง 14.30 น. ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ฝ่ายปกครองเป็นประธาน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์วิชาภาษาอังกฤษ อาจารย์วิชาภาษาไทย อาจารย์วิชาคณิตศาสตร์ อาจารย์วิชาบัญชี และผู้ปกครองนักเรียนเพื่อขอความช่วยเหลือในการเอาใจใส่ให้กำลังใจ และช่วยกันแก้ไขเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นางสาว ค. มีการปรับตัวกับเพื่อนที่ดีขึ้น

จากการประชุมปรึกษารายกรณี ที่ประชุมมีมติให้ผู้วิจัยช่วยเหลือเด็กดังนี้

โดยให้คำปรึกษาเพื่อให้เด็กเข้าใจตนเอง เข้าใจเพื่อน เข้าใจสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน และสามารถปรับตนเองให้เข้ากับเพื่อน ๆ ได้ โดยให้นักเรียนได้ลองนำวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อไปปฏิบัติแล้วนำมารายงานผลทุกระยะ

2.2 ขอความร่วมมือกับอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับนางสาว ค. เพื่อปรึกษาและหาแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา ตลอดจนป้องกันและส่งเสริม

2.3 ผู้วิจัยไปพบมารดาเพื่อขอความร่วมมือในการดูแลให้คำแนะนำ และส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

5. การทำนายผล

5.1 นางสาว ก. จากสภาพปัญหาของนางสาว ก. คือ ปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ มีสาเหตุมาจากเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เข้มงวดเกินไป ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มักถูกเปรียบเทียบกับพี่เสมอ ทำให้เด็กเกิดความกดดัน และเก็บกด พฤติกรรมที่แสดงออกมา คือ ไม่สูงส่งกับใคร มีลักษณะเก็บตัว ไม่ไว้วางใจใคร จึงทำให้เพื่อนไม่พูดด้วยซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ถ้าทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือ และดูแลเอาใจใส่เด็ก พฤติกรรมดังกล่าวจะลดลง จึงกล่าวได้ว่า การทำนายผลอยู่ในเกณฑ์ดี

5.2 นางสาว ข. จากสภาพปัญหาของนางสาว ข. คือ ปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ มีสาเหตุมาจากการขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากบิดามารดา ขาดการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เด็กรู้สึกสับสน และต่อต้านสังคม มีอาการคือเจ็บ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสามารถแก้ไขได้โดยการดูแลเอาใจใส่ ให้ความรักความอบอุ่น และชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม การทำนายผลจึงอยู่ในเกณฑ์ดี

5.3 นางสาว ค. จากสภาพปัญหาของนางสาว ค. คือ ปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ เด็กไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ขาดการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เด็กรู้สึกสับสน และต่อต้านสังคม สามารถแก้ไขได้โดยอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และบิดามารดาดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม จึงทำนายผลอยู่ในเกณฑ์ดี

6. การติดตามผล

6.1 นางสาว ก. หลังจากการให้ความช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะ ๆ ได้แก่ ในปีการศึกษา 2540 พบว่า นางสาว ก. มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนน้อยลง ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ หน้าตายิ้มแย้มขึ้น และในปีการศึกษา 2541 พบว่า นางสาว ก. พูดคุยกับเพื่อนมากขึ้น อาการเหม่อลอยลดลง กล้าแสดงความคิดเห็น และมีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น

6.2 นางสาว ข. หลังจากการให้ความช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะ ๆ ได้แก่ ในปีการศึกษา 2540 พบว่า นางสาว ข. มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนน้อยลง ร่าเริงขึ้นเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และในปีการศึกษา 2541 พบว่า นางสาว ข. มีเพื่อนมากขึ้น กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น และมีความใจมั่นใจในตนเอง

6.3 นางสาว ค. หลังจากการให้ความช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะ ๆ ได้แก่ ในปีการศึกษา 2540 พบว่า นางสาว ค. มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนน้อยลง มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมากขึ้น ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ สนใจในการเรียนมากขึ้น มีความขัดแย้งกับเพื่อนน้อยลง และในปีการศึกษา 2541 พบว่า นางสาว ค. มีเพื่อนมากขึ้น ให้ความช่วยเหลือเพื่อน ๆ และมีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น

7. การสรุปผล และข้อเสนอแนะ

7.1 นางสาว ก. การศึกษารายกรณี ของนางสาว ก. ตลอดระยะเวลา ที่ทำการศึกษา พบว่า ปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนของนางสาว ก. นั้น ผลของการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานั้นไปในทางที่ดีขึ้น นางสาว ก. พุดคุยกับเพื่อนมากขึ้น เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัด และมีทัศนคติต่อเพื่อนดีขึ้น

7.2 นางสาว ข. การศึกษารายกรณีของนางสาว ข. ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา พบว่า ปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนของนางสาว ข. นั้นลดลง มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น ให้ความร่วมมือกับเพื่อน ๆ มากขึ้น ตั้งใจเรียน และมีสมาธิในการทำงาน

7.3 นางสาว ค. การศึกษารายกรณีของนางสาว ค. ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา พบว่า หลังจากให้ความช่วยเหลือแล้ว ปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนลดลง อาการเหม่อลอยลดลง การพุดคุยกับเพื่อนมากขึ้น ให้ความร่วมมือกับเพื่อน ๆ และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษา

8.1.1 นางสาว ก. ควรมีความอดทน และมีความตั้งใจจริงในการแก้ปัญหาของตนเอง ปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน เพื่อจะได้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข.

8.1.2 นางสาว ข. ควรมีความตั้งใจจริงในการแก้ไขปัญหของตนเอง รวมทั้งมีความอดทน และพยายามปรับปรุงบุคลิกภาพที่ไม่ดีของตนให้มีบุคลิกที่ดีขึ้น

8.1.3 นางสาว ค. ควรยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และเพื่อน ๆ ร่วมห้อง รวมทั้งปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้ดีขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษา

8.2.1 นางสาว ก.

8.2.1.1 บิดามารดา ควรให้กำลังใจ ให้ความรัก ความอบอุ่น ให้คำปรึกษา และแนะแนวทางในการแก้ปัญหา ชี้แจงให้เด็กเข้าใจถึงความเป็นไปของครอบครัวตามความเป็นจริง

8.2.1.2 อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น และอาจารย์ประจำวิชาต่างๆ ควรให้ความสนใจ เอาใจใส่นางสาว ก. อย่างต่อเนื่อง ให้กำลังใจ สร้างความไว้วางใจ ตลอดจนให้คำปรึกษา และคำแนะนำ

8.2.2 นางสาว ข.

8.2.2.1 บิดามารดา ควรให้ความรัก ความอบอุ่น ร่วมกันหาแนวทางในการส่งเสริมให้นางสาว ข. ได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้อง และเหมาะสม ให้กำลังใจในการทำสิ่งต่าง ๆ และมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิต

8.2.2.2 อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น และอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ประจำวิชาต่าง ๆ ควรดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ให้กำลังใจ และสร้างความไว้วางใจ ตลอดจนให้คำแนะนำปรึกษา เพื่อช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม

8.2.3 นางสาว ค.

8.2.3.1 บิดามารดา ควรให้ความรัก และการดูแลเอาใจใส่เด็กอย่างใกล้ชิด ให้ความยุติธรรม และเปิดโอกาสให้เด็กได้อธิบายเหตุผลในการกระทำ ตลอดจนให้กำลังใจในการทำสิ่งต่าง ๆ และมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิต

8.2.3.2 อาจารย์แนะแนว อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ประจำวิชาต่าง ๆ ควรให้ความสนใจ เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ชี้แนะวิธีการเรียนที่ถูกต้อง ให้กำลังใจ และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองแก่นางสาว ค.

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลที่สนใจจะศึกษาในลักษณะเช่นเดียวกันต่อไป ผู้ที่จะวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาพฤติกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียนอีก เช่น นักเรียนไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียน ไม่มีน้ำใจ ไม่มีระเบียบวินัย เพื่อนำไปสู่การแก้ไขพฤติกรรมในโรงเรียน ควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก สร้างความไว้วางใจให้เด็กเกิดศรัทธาต่อผู้ศึกษา เพื่อให้รู้สึกอยากระบายความไม่สบายใจต่าง ๆ เอาใจใส่ ดูแล ให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หาทางในการช่วยเหลือแก้ไขหากมีปัญหาลักษณะใหม่เกิดขึ้น

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนอย่างละเอียด ให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือ โดยทำการศึกษาเป็นรายกรณี

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนภาษา-คณิต ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับสูง โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 จำนวน 28 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนภาษา-คณิต ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และมีเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับสูงของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดให้นักเรียนทั้ง 3 คน มีลักษณะใกล้เคียงกันดังนี้ คือ

1. เพศหญิง 3 คน
2. อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร
3. บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
4. พี่น้อง 2-3 คน
5. ฐานะเศรษฐกิจปานกลาง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. การสังเกต และการบันทึกการสังเกต
2. การสัมภาษณ์
3. การเยี่ยมบ้าน
4. อัดชีวประวัติ
5. บันทึกประจำวัน
6. สังคมมิติ
7. แบบสอบถาม
 - 7.1 แบบสอบถามประวัติส่วนตัว และครอบครัว
 - 7.2 แบบสอบถามประวัติสุขภาพ
 - 7.3 แบบสอบถามสังคม และกิจกรรม
 - 7.4 แบบสอบถามกิจกรรม การศึกษา แลปัญหา
8. แบบทดสอบ
 - 8.1 แบบทดสอบเขาวงกตปัญญาแบบโปรเกรสซีฟแมทริกซ์ (Progressive Matrices)
 - 8.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพวาดภาพคน (Draw A Person Test)
 - 8.3 แบบทดสอบเบนเดอร์ เกสตัลท์ (Bender Gestalt Test)
 - 8.4 แบบทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion Test)

วิธีดำเนินการศึกษา

ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 คน เป็นรายกรณี โดยใช้กระบวนการในการศึกษารายกรณี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดปัญหา และตั้งสมมติฐาน
2. รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล
3. การวินิจฉัย
4. การช่วยเหลือ การป้องกัน
5. การทำนายผล
6. การติดตามผล
7. การสรุปผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

1. ประวัติ

1.1 นางสาว ก. ปัจจุบันอายุ 17 ปี เป็นบุตรคนสุดท้องในจำนวนพี่น้อง 2 คน อาศัยอยู่กับบิดามารดา ลักษณะทั่วไปเป็นคนเงียบเฉย ไม่ค่อยพูด มีพี่สาว 1 คน เรียนปริญญาโท ต่อที่สหรัฐอเมริกา สัมพันธภาพกับบิดาไม่ค่อยดี บิดาไม่กลับบ้าน มารดาเข้มงวดกวดขัน ไม่ยอมให้ลูกเป็นตัวของตัวเอง มารดาไม่อนุญาตให้ไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ จึงทำให้เด็กมีพฤติกรรมประชดมารดา กลายเป็นเด็กเงียบขรึม ไม่พูดเล่นกับเพื่อน และไม่เข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น มารดาคาดหวังในเรื่องการเรียนสูง อยากให้นางสาว ก. เรียนเก่งเหมือนพี่สาวคนโต จะเปรียบเทียบผลการเรียนระหว่างพี่สาวคนโต และนางสาว ก. เป็นประจำ เด็กจึงมีความเครียดสูง และเก็บกด

1.2 นางสาว ข. ปัจจุบันอายุ 17 ปี เป็นบุตรคนสุดท้อง ในจำนวนพี่น้อง 3 คน มารดาเปิดคลินิกรักษาฟันอยู่ที่บ้าน ส่วนบิดาทำงานบริษัทเอกชน เด็กอาศัยอยู่กับบิดามารดา ลักษณะทั่วไปเป็นเด็กเงียบเฉย พูดน้อย มาโรงเรียนสายเกือบทุกวัน ทั้ง ๆ ที่บ้านอยู่ใกล้กับโรงเรียน ชอบดูทีวี ทำให้อ่อนดึก สัมพันธภาพกับบิดาไม่ค่อยดี บิดาเข้มงวด กวดขัน ถ้านางสาว ก. ทำผิดก็จะเฉยเมย ส่วนมารดานั้นไม่ค่อยมีเวลาให้ จะไปโบสถ์ทุก ๆ วันอาทิตย์ และในตอนเย็นของทุกวัน ถ้าไม่ได้นัดกับคนไข้ เมื่อเลิกเรียนนางสาว ข. จะไม่รีบกลับบ้าน จะเดินไปเที่ยวแถวสยามสแควร์ และหาซื้ออาหารมือเย็นรับประทานก่อนกลับไปถึงบ้าน บางครั้งกลับไปถึงบ้านไม่พบใคร ทำให้นางสาว ข. มีความรู้สึกว่าตัวเองขาดความรัก ความอบอุ่น กลายเป็นเด็กเงียบขรึม ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น และหนีเรียน

1.3 นางสาว ค. ปัจจุบันอายุ 17 ปี เป็นบุตรคนแรกในจำนวนพี่น้อง 2 คน ลักษณะทั่วไป เป็นเด็กเงียบขรึม พูดน้อย อารมณ์หงุดหงิดง่าย ร้องไห้เป็นประจำ ชอบนั่งคนเดียว ไม่พูดคุยกับเพื่อน สัมพันธภาพกับบิดาดี แต่บิดาไม่ค่อยอยู่บ้าน ทำงานที่ต่างจังหวัด ส่วนมารดานั้นไม่ค่อยมีเวลาให้เด็กมีความรู้สึก ว่า มารดาเป็นคนขี้ใจ เข้าระเบียบ มารดามีอาชีพเป็นนางพยาบาล บางครั้งอยู่เวรที่โรงพยาบาล ไม่ได้กลับบ้าน ทำให้เด็กต้องอาศัยอยู่กับตายาย ซึ่งมีอายุมากแล้ว และน้องชายอีก 1 คน อายุ 11 ปี เมื่อไม่ได้ความรัก ความสนใจเท่าที่ควร เด็กจึงมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป จากที่เคยเป็นเด็กที่พูดสุภาพ มีสัมมาคารวะ กลายเป็นจะพูดไม่มีหางเสียง อารมณ์เสียบ่อย ใจน้อย ไม่ร่วมทำกิจกรรมในโรงเรียน บางครั้งก็ขาดเรียนเพราะไม่อยากมาโรงเรียน เนื่องจากไม่มีเพื่อนพูดด้วย

2. การวินิจฉัย

2.1 นางสาว ก. จากการศึกษา พบว่า นางสาว ก. มีปัญหาในเรื่องบุคลิกภาพ คือ ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง เนื่องจากการด่าทอเปรียบเทียบการเรียนระหว่างพี่สาว และนางสาว ก. พี่สาวของนางสาว ก. เป็นคนที่เรียนเก่งมาก ดังนั้น เมื่อถูกเปรียบเทียบอยู่บ่อย ๆ และบังคับให้อ่านหนังสืออยู่ตลอดเวลา จะให้ดูโทรทัศน์ในวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์เท่านั้น ไม่อนุญาตให้พูดคุยทางโทรศัพท์ติดต่อกับเพื่อน ทำให้นางสาว ก. มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป คือ เงียบเฉย ไม่ค่อยพูดคุยกับเพื่อน มีอาการซึมเศร้า ไม่ให้ความร่วมมือใน การทำกิจกรรม

2.2 นางสาว ข. จากการศึกษา พบว่า นางสาว ข. มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดความอบอุ่น เนื่องจากการด่าทอไม่ค่อยมีเวลาให้ ส่วนบิดาเป็นคนอารมณ์ร้อน ถ้าลูกทำอะไรไม่ถูกใจก็จะเฉยเมย ไม่ยอมฟังเหตุผล ทำให้เด็กรู้สึกขาดที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้สึกมีปมด้อยในใจ ทำให้เป็นคนอารมณ์อ่อนไหว ใจน้อย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มาโรงเรียนสายเป็นประจำ และเข้าห้องเรียนช้าเกือบทุกชั่วโมง เมื่อมีกิจกรรมภายในโรงเรียนก็จะหลบหนีไม่เข้าร่วมกิจกรรม

2.3 นางสาว ค. จากการศึกษา พบว่า นางสาว ค. มีปัญหาในเรื่องการพัฒนาทางบุคลิกภาพ เป็นคนขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ขาดคนให้คำปรึกษา เนื่องจากการด่าทอไม่ค่อยได้กลับมาอนบ้าน ส่วนบิดาทำงานต่างจังหวัด จะกลับบ้านในวันเสาร์-อาทิตย์ ทำให้ขาดการอบรมสั่งสอนอย่างเหมาะสม ตลอดจนขาดกำลังใจในการพัฒนา ตนเองให้ถึงศักยภาพสูงสุดของความสามารถ

สรุปการวินิจฉัยของทั้ง 3 คน พบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน เกิดจากการขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากบิดามารดา และขาดการอบรมสั่งสอนอย่างเหมาะสม ทำให้เด็กไม่ไว้วางใจใคร เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ก็ไม่กล้าปรึกษา ทำให้มีความรู้สึกโดดเดี่ยว และขาดความมั่นใจในตนเอง รู้สึกผิดและตำหนิตนเองว่าเป็นคนไร้ความสามารถในเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ๆ

3. การช่วยเหลือ

3.1 นางสาว ก. การช่วยเหลือที่ให้แก่นางสาว ก. เพื่อให้เด็กและผู้ปกครองยอมรับสภาพตามความเป็นจริง ช่วยกันปรับปรุงบุคลิกภาพของนางสาว ก. ให้เหมาะสม เพื่อที่จะได้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ ตลอดจนแนวทางในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ โดยการให้คำปรึกษา 8 ครั้ง และขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับนางสาว ก.

3.2 นางสาว ข. การช่วยเหลือที่ให้นางสาว ข. เพื่อให้เด็กและผู้ปกครองมีสัมพันธภาพดีขึ้น โดยผู้ปกครองให้การดูแล เอาใจใส่อย่างใกล้ชิด มีเหตุมีผลกับเด็กมากขึ้น อธิบายสาเหตุต่าง ๆ เมื่อทำโทษเด็ก มีเวลาว่างพาออกไปพักผ่อนตามสถานที่ต่าง ๆ ให้กำลังใจ และให้คำปรึกษาเมื่อเด็กเกิดปัญหาขึ้น โดยให้คำปรึกษา 8 ครั้ง และขอความร่วมมือจากอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนางสาว ข.

3.3 นางสาว ค. การให้ความช่วยเหลือนางสาว ค. เพื่อให้เด็กยอมรับความจริง สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน และให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น มีบุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตไปอย่างมีความสุข โดยการให้คำปรึกษา 8 ครั้ง และขอความร่วมมือจากอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนางสาว ค.

สรุปการช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 คน โดยให้นักเรียน ได้ปรับปรุงบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของตนเอง ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ด้วยการให้คำปรึกษาโดยยึดหลักทฤษฎี การให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person Centered Counseling) นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

• 4. การติดตามผล และการสรุปผล

4.1 นางสาว ก. หลังจากให้คำปรึกษา นางสาว ก. มีการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนได้ดีขึ้น พูดคุยมากขึ้น และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อน

4.2 นางสาว ข. หลังจากการให้คำปรึกษา นางสาว ข. สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมห้องได้ดีขึ้น ไม่มาโรงเรียนสาย เข้าเรียนตรงตามเวลา มีความรับผิดชอบมากขึ้น

4.3 นางสาว ค. หลังจากการให้คำปรึกษา นางสาว ค. มีการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนได้ดีขึ้น อาการซึมเศร้าลดน้อยลง ร่าเริงขึ้น มาโรงเรียนสม่ำเสมอ มีพฤติกรรมดีขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อน

สรุปการติดตามผล และสรุปผล จากการติดตามผล และสรุปผลเป็นระยะ ๆ สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนดีขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อครู

การอภิปรายผล

จากการวินิจฉัยนักเรียนทั้ง 3 คน ที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน ผลจากการศึกษารายกรณีพอจะสรุปสาเหตุได้ ดังนี้

1. สาเหตุเกิดจากตัวเด็ก ปัญหาที่พบ คือ เด็กเกิดความไม่สบายใจ ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ และความเครียด ซึ่งเกิดจากการที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตนได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะอุปสรรคที่เนื่องมาจากตัวเอง ผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ดังที่ มาสโลว์ (ฮาร์สัน 2534 : 187 – 189 ; อ้างอิงมาจาก Maslow. 1954.) ได้กล่าวถึงเรื่องความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ไว้ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย
2. ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการความรัก และความเป็นเจ้าของ เช่น ต้องการความรัก ความอบอุ่น มีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ
4. ต้องการได้รับการยกย่องนับถือ เช่น ต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ การยอมรับนับถือตนเอง และการยอมรับจากสังคม
5. ต้องการสัจการแห่งตน คือ ต้องการเข้าใจในตนเองอย่างถ่องแท้ เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต

2. สาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม

2.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู และความสัมพันธ์ ในครอบครัวของนักเรียน เป็นปัจจัยสำคัญต่อนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน ครอบครัวเป็นสถานที่สำคัญที่สุดในการหล่อหลอมพฤติกรรม และบุคลิกภาพของเด็ก เพราะเด็กจะมีชีวิตและความผูกพันต่อครอบครัวมากกว่าสถาบันอื่น ดังนั้น การอบรมสั่งสอน การประพฤติปฏิบัติของบิดามารดา และสมาชิกในครอบครัว จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างยิ่ง ถ้าบิดามารดาเลี้ยงดูบุตรแบบเผด็จการ ขาดการฝึกฝนให้เด็กรู้จักพึ่งตนเอง เมื่อโตขึ้นเด็กจะขาดความรับผิดชอบ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และปรับตัวได้ยาก ถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูภายใต้บรรยากาศประชาธิปไตย เด็กจะมีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ เพราะได้รับคำแนะนำจากบิดามารดา ได้รับการฝึกฝนให้พึ่งตนเอง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง และปรับตัวได้ดี (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2532 : 62 -63)

2.2 สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ที่มีผลต่อนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน จากการศึกษา ทำให้ทราบว่า ปัญหาสำคัญของโรงเรียน คือ ระบบการเรียนเน้นการแข่งขัน นักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มุ่งศึกษาเพื่อสอบเข้าเรียน

ต่อในมหาวิทยาลัย มีนักเรียนส่วนหนึ่งที่ไม่ยอมเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น และใช้เวลาว่างไปกับการเรียนพิเศษ ไม่เสียสละเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อน การทำกิจกรรมร่วมกันจะทำให้เด็กมีสัมพันธภาพดีขึ้น

การช่วยเหลือ การป้องกัน และการส่งเสริม

ผู้วิจัยให้การช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 ราย โดยการปฏิบัติการดังนี้

1. การให้คำปรึกษาโดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person Centered Counseling)
2. การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) เป็นการประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันระหว่างผู้วิจัย อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เพื่อหาทางช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
3. การให้ความสนใจ ได้แก่ การเอาใจใส่ ให้ความสนใจ ยอมรับ และเข้าใจ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความรู้สึกอบอุ่น เกิดความมั่นใจในตนเอง และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา
4. การเยี่ยมบ้าน เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง และขอความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาของเด็ก

การทวนายผล

จากการศึกษารายกรณีทั้ง 3 ราย พบว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน มีสาเหตุมาจากตัวนักเรียนเอง สิ่งแวดล้อมทางบ้าน และสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน ซึ่งปัญหาดังกล่าว สามารถแก้ไขได้ เนื่องจากทั้งผู้รับการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี

การติดตามผล

จากการติดตามผลเป็นระยะ ๆ สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนน้อยลง มีสัมพันธภาพกับเพื่อนดีขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น ให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และมีแนวคิดเกี่ยวกับตนเองเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คือ ร่าเริง เข้ากับเพื่อนได้ดี และเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนได้ดี

สรุปผลและข้อเสนอแนะของการศึกษารายกรณี

1. ผู้รับการศึกษา

1.1 ควรยอมรับความจริง มีความตั้งใจจริงในการแก้ปัญหา และปรับตัวให้เข้ากับสถานะสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

1.2 มีความอดทน และพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของตนเองให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

2. บิดามารดา หรือผู้ปกครอง

ควรคำนึงถึงบทบาทของตนเองในการเอื้ออำนวยต่อการศึกษา ให้ความรัก และเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3. อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น และอาจารย์ประจำวิชา

อาจารย์ที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ควรให้ความสนใจ เอาใจใส่นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจ

4. ผู้ที่จะศึกษาต่อไป

ผู้ที่จะศึกษาครั้งต่อไป ควรจะต้องสร้างสัมพันธภาพกับผู้รับการศึกษาอย่างใกล้ชิด ขอมรับ และเข้าใจในตัวผู้รับการศึกษา เอาใจใส่ ห่วงใยผู้รับการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ถ้าผู้รับการศึกษามีปัญหามากขึ้น ควรจะให้คำปรึกษาเพิ่มมากกว่า 8 ครั้ง และผู้วิจัยควรให้ความสำคัญในการเก็บเอกสาร ควรจัดเก็บให้เป็นระบบเพื่อป้องกันความผิดพลาด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. การศึกษานุคคลเป็นรายกรณี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.
- กันยา สุวรรณแสง. การพัฒนานุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2533.
- จำเนียร ช่างโชติ. เทคนิคการแนะแนว. นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2518.
- ดารณี ประคองศิลป์. การศึกษาการปรับตัวของนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อุดลำนนา.
- ธีรวิทย์ ประทุมพรรัตน์. การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล. สงขลา : ภาควิชาการแนะแนว และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา, 2525.
- ธีระ ชัยยุทธธรรม. ผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหมี่วิทยา จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อุดลำนนา.
- นันทิกา เข้มสรวล. การศึกษาเฉพาะกรณี. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.
- นิภา นิธยาน. การปรับตัวและบุคลิกภาพ : จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต กรุงเทพฯ : สารศึกษการพิมพ์, 2520.
- บุญศรี จันทนาเจริญเลิศ. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อุดลำนนา.
- ประจิม เมืองแก้ว. การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โรงเรียนทุ่งทรายวิทยา กิ่งอำเภอทุ่งทราย จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อุดลำนนา.
- พนม ลิ้มอารีย์. การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2530.

พรหมธิดา แสนคำเครือ. การแนะแนวเบื้องต้น. พิชญโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิชญโลก, 2528.

เพ็ญทิวา นริทรานุกร ณ อยู่ชยา. ปัญหาการปรับตัวและสุขภาพจิตของนิสิตโควต้า
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางเขน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. อัดสำเนา.

ปราศรี ธรรมนิยม. จิตวิทยาพัฒนาการฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.ม., ม.ป.ป. รายงานการ
ประชุมพิจารณาข้อเรื่องเค้าโครงปริญญาโท. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2531.

รุ่งทิพย์ ยอดประคู่. การศึกษาอายุกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมก่อความ
ในชั้นเรียน โรงเรียนนาหลวง สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

รุจิราภา สิทธิปาน. ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมกับเพื่อนต่างเพศ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี. ปริญญาโท
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2531. อัดสำเนา.

วรารัตน์ ประสิทธิ์ชัยกิจ. การศึกษาการปรับตัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน
กีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดกรมพลศึกษา. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และสุนีย์ ชีรดาการ. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถาน
สงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์, 2525.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. จิตวิทยาทั่วไป, กรุงเทพฯ : อักษราพัฒนา, 2532.

สิริชัย ประทีปฉาย. การพัฒนานุคลิกภาพและการปรับตัว. ชลบุรี : วิทยาลัยราไพพรรณี ชลบุรี,
2533.

สุชา จันทรเอม. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

สุโท เจริญสุข. บทศึกษาจิตวิทยาเพื่อการศึกษาการแนะแนวสุขภาพจิตในโรงเรียน. กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์, 2520.

สุภาพรรณ โคตรจรัส. ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการปรับตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2528.

สุรางค์ จันทรเอม. สุขวิทยาจิต. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2527.

อนันต์ อนันตรังสี. หลักการแนะแนว. พระนคร : โอเดียนสโตร์, 2517.

- อังสนา เปะนันนท์. การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส
สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีพฤติกรรมสุดคมसारระเหย. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- อารี ตัณท์เจริญรัตน์. การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. 2526.
- Cloeman, James C. and Hammen. Abnormal Psychology and Modern Life. New York ;
 Bombay, 1981.
- Conger, J.J. Adolescence and Youth : Psychological Development in A Changing World.
 New York : Harper and Row, 1973.
- Duarte, Penelope Maria. Gifted Adults' Perceptions of Influential factors in their Achievements
and Adjustment : A Case Study of Selected Participants of the Major Work Program
in Cleveland, Ohio. Ph.D. : Kent State University, 1990.
- Gill, L.J. "Some Non-Intellectual Correlated of Academic Achievement among Mexican
 Secondary School Student", Journal of Educational Psychology. 53 : 144 - 149;
 March; 1971.
- Gronlund, Norman Edward. Sociometry in the Classroom. New York: Harper, 1959.
- Hurlock, Elizabeth B. Developmental Psychology. New York : McGraw Hill Book
 Company, 1964.
- Kaplan, Louis. Mental Health and Human Relations in Education. New York : Harper and
 Brothers Publishers, 1959.
- Lazarus, Richard S. Patterns of Adjustment and Human Effectiveness. New York : McGraw -
 Hill Book Company, 1976
- Rogers, Dorothy. The Psychology of Adolescence. New York : Appleton-Century-Crofts, 1962.

ภาคผนวก

แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ..... นามสกุล..... เลขประจำตัว.....
 ชั้น..... กลุ่มวิชาเลือก..... ห้องเลขที่..... ตึก.....
 อาจารย์ที่ปรึกษา..... อาจารย์หัวหน้าตึก.....
2. ข้าพเจ้า อายุ.....ปี เกิดวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ตำบล.....
 ถนน..... ตรอก/ซอย..... เขต/อำเภอ.....
 จังหวัด..... ประเทศ.....
3. บิดาของข้าพเจ้าชื่อ..... อาชีพ.....
 ลักษณะของงาน..... ที่ทำการ.....
 โทรศัพท์.....
 อยู่บ้านเลขที่..... ถนน..... .. ตรอก/ซอย.....
 เขต/อำเภอ..... จังหวัด..... โทรศัพท์.....
 มารดาของข้าพเจ้าชื่อ..... อาชีพ.....
 ลักษณะของงาน..... ที่ทำการ.....
 โทรศัพท์.....
 อยู่บ้านเลขที่..... ถนน..... .. ตรอก/ซอย.....
 เขต/อำเภอ..... จังหวัด..... โทรศัพท์.....
4. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย α ลงในช่อง O หน้าข้อความที่ต้องการ (ข้อต่อ ๆ ไปให้ทำเช่นเดียวกัน)
 บิดามารดาของข้าพเจ้า
 O อยู่ด้วยกัน O แยกกันอยู่ O หย่าร้าง
 O บิดาถึงแก่กรรม O มารดาถึงแก่กรรม O บิดาทำการสมรสใหม่
 O มารดาทำการสมรสใหม่ O บิดามารดาทำการสมรสใหม่
5. ข้าพเจ้าได้รับเงินค่าใช้สอยส่วนตัวเป็นรายเดือน ๆ ละ.....บาท หรือเป็นรายสัปดาห์
 สัปดาห์ละ.....บาท หรือเป็นรายวัน ๆ ละ.....บาท
6. ข้าพเจ้ามาโรงเรียนและกลับที่พัก O โดยรถประจำทาง O โดยรถส่วนตัวหมายเลข.....
 และผู้มารับ-ส่งคือ..... O ตามลำพัง หรือรวมกับพี่น้องโดยรถรับจ้าง

7. ข้าพเจ้าต้องรับหน้าที่ทำงานให้แก่ทางบ้านเป็นประจำคือ.....

 ภาระหน้าที่ที่กระทบกระเทือนต่อการเรียน คือ.....

8. ข้าพเจ้าต้องทำงานอาชีพเพื่อนำเงินมาใช้ในการเรียน คือ.....

 ภาระนี้กระทบกระเทือนต่อการเรียน คือ.....

9. ขณะนี้ข้าพเจ้ามีผู้ปกครอง คนที่ 1 คือ.....
 อาชีพ..... สถานที่ทำงาน..... โทรศัพท์.....
 อยู่บ้านเลขที่..... ถนน..... ตรอก/ซอย.....
 ตำบล..... เขต/อำเภอ..... จังหวัด.....
 โทรศัพท์.....
10. ขณะนี้ข้าพเจ้ามีผู้ปกครองคนที่ 2 คือ.....
 ซึ่งเกี่ยวข้องกับ..... อาชีพ..... สถานที่ทำงาน.....
 โทรศัพท์..... อยู่บ้านเลขที่..... ถนน.....
 ตรอก/ซอย..... ตำบล..... เขต/อำเภอ.....
 จังหวัด..... โทรศัพท์.....
11. ผู้อุปการะในการเล่าเรียนของข้าพเจ้า คือ.....
 เกี่ยวข้องเป็น..... อาชีพ..... ลักษณะของงาน.....
 สถานที่ทำงาน..... โทรศัพท์..... อยู่บ้านเลขที่.....
 ถนน..... ตรอก/ซอย..... ตำบล.....
 เขต/อำเภอ..... จังหวัด..... โทรศัพท์.....
12. ข้าพเจ้าอาศัยอยู่บ้านเดียวกับ ☐ ผู้ปกครองคนที่ 1 ☐ ผู้ปกครองคนที่ 2
 ชื่อ..... เลขที่..... ถนน.....
 ตรอก/ซอย..... ตำบล..... เขต/อำเภอ.....
 จังหวัด..... โทรศัพท์.....

ชื่อ.....วันที่.....

[illegible]

1. ข้าพเจ้ามักจะโกรธผู้อื่นง่าย ๆ
2. ข้าพเจ้ามักจะตื่นขึ้นด้วยอารมณ์ขุ่นมัวและหงุดหงิดตลอดวัน
3. เมื่อมารดาของข้าพเจ้าสั่งให้ข้าพเจ้าทำอะไร ข้าพเจ้ามักจะไม่มีสนใจทำ
4. ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของข้าพเจ้าดูข้าพเจ้า เพราะกลับบ้านช้า
5. ข้าพเจ้าชอบนั่งรถที่ขับเร็วจี๋ โดยตำรวจจราจรไม่เคยไล่ทัน
6. ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจที่ได้กระทำการหนึ่งสิ่งใดซึ่งเป็นที่ต้องห้ามได้สำเร็จ
7. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่พอใจมากเมื่อข้าพเจ้าถูกผู้ใหญ่ควบคุมและบังคับให้ ทำอย่างนั้นอย่างนี้เสมอ
8. ข้าพเจ้าชอบพูดถึงเรื่องคนอื่นเสมอ
9. เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกโกรธหรือเสียใจ บางทีข้าพเจ้าจะไม่พาลกับคนอื่นต่อไป
10. ข้าพเจ้าชอบล้อพี่หรือน้องให้โกรธอยู่เสมอ
11. บางครั้งข้าพเจ้าจะทำหรือพูดในสิ่งที่ข้าพเจ้าไม่ชอบหรือไม่เห็นด้วย
12. ข้าพเจ้ามักจะมีอารมณ์เสีย และแสดงออกบ่อย ๆ
13. ข้าพเจ้ามักจะถูกญาติพี่น้องบ่นอยู่เสมอว่าไม่ใคร่จะใช้ความคิดและการพิจารณาไตร่ตรอง
14. ข้าพเจ้ามักจะนั่งเงียบเมื่อเพื่อนในกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์ผู้ที่ข้าพเจ้ารัก และชอบ โดยไม่คิดจะแก้แทนให้
15. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าบางครั้งเป็นคนมีกิริยาหยาบคาย

- 16.ข้าพเจ้าไม่สนใจที่จะบอกให้ทางบ้านหรือบิดามารดาทราบ ถ้าข้าพเจ้า
กลับบ้านช้าในวันใด
- 17.ข้าพเจ้ามักจะหลีกเลี่ยงต่อการที่จะให้ความช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ
ที่ข้าพเจ้าจะสามารถทำได้ในบ้าน
- 18.ข้าพเจ้ามักจะใช้เวลาที่ควรจะทำกรบ้านมาดูโทรทัศน์หรือคุยกับเพื่อน
- 19.ข้าพเจ้ามักจะผิคนัดเสมอ
- 20.ข้าพเจ้าชอบทิ้งเสื้อผ้าไว้เกลื่อนห้อง และปล่อยห้องรกรุงรัง เพราะ
ไม่เห็นความจำเป็นที่จะเก็บ

จริง	ไม่จริง

สรุปคำตอบ

1. จริง.....ข้อ
ไม่จริง.....ข้อ
2. ผล

แบบสำรวจปัญหาของนักเรียน

คำชี้แจง แบบสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัญหาของนักเรียนในด้านการเรียน สุขภาพ การปรับตัว เพื่อจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และหาทางช่วยเหลือต่อไป ผู้ทำแบบสำรวจนี้ ควรเป็นนักเรียนทุกคน

1. แบบสำรวจปัญหาการเรียน

ชื่อ ชั้น ปีการศึกษา

ให้นักเรียนกรอกแบบสำรวจตามสภาพความเป็นจริง เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียน

1. นักเรียนขาดเรียน ครั้ง

สาเหตุในการขาดเรียนคือ

1.
2.
3.

2. นักเรียนมาสาย ครั้ง

สาเหตุในการมาสายคือ

1.
2.
3.

3. นักเรียนไม่ชอบเรียนในวิชาใดบ้าง

1. สาเหตุที่ไม่ชอบเนื่องจาก
2. สาเหตุที่ไม่ชอบเนื่องจาก
3. สาเหตุที่ไม่ชอบเนื่องจาก

4. นักเรียนขาดส่งการบ้าน ครั้ง

สาเหตุที่ขาดส่งการบ้านคือ

1.
2.
3.

5. นักเรียนมีผลทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่ยังไม่พอใจในวิชาใดบ้าง

1. 2.
3. 4.
5. 6.

2. แบบสำรวจปัญหาสุขภาพ

ชื่อ..... ชั้น ปีการศึกษา

ให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย α หน้าข้อความตามสภาพความเป็นจริง เพื่อจะได้นำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียน

- 1. ได้ยินไม่ชัดเจน
 - 2. มีน้ำหนวกหรือเจ็บในหู
 - 3. มองเห็นได้ไม่ชัดเจน
 - 4. ระคายเคืองนัยน์ตา
 - 5. เจ็บคอบ่อย ๆ
 - 6. เป็นหวัดบ่อย
 - 7. ไอบ่อย ๆ
 - 8. มีเลือดกำเดาออกเสมอ
 - 9. ปวดท้องบ่อย
 - 10. ปวดศีรษะเสมอ
 - 11. เหนื่อยและอ่อนเพลียอยู่เสมอ
 - 12. มีเลือดออกตามไรฟัน
 - 13. มีฟันผุ
 - 14. มีแผลในปาก
 - 15. เป็นลมหน้ามืดบ่อย ๆ
 - 16. มีอาการหอบบ่อย
 - 17. มีอาการคันตามผิวหนัง
 - 18. รู้สึกง่วงนอนเสมอ
 - 19. นอนไม่ค่อยหลับ
 - 20. รู้สึกว่ามีความผิดปกติในร่างกายส่วนอื่น ๆ (โปรดระบุ)
-

3. แบบสำรวจปัญหาการปรับตัว

ชื่อ..... ชั้น ปีการศึกษา

ให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย α หน้าข้อความตามสภาพความเป็นจริง เพื่อจะได้นำข้อมูลมาใช้เป็น
แนวทางในการช่วยเหลือนักเรียน

- 1. รู้สึกว่าไม่ค่อยมีเพื่อน
- 2. รู้สึกว่าเพื่อน ๆ ไม่มีความจริงใจ
- 3. รู้สึกว่าเพื่อน ๆ ไม่อยากพูดคุยด้วย
- 4. รู้สึกว่าเพื่อน ๆ ชอบรังแก
- 5. รู้สึกว่าเพื่อน ๆ ชอบล้อเลียน
- 6. รู้สึกว่าครูไม่ยุติธรรม
- 7. รู้สึกว่าครูไม่เข้าใจนักเรียน
- 8. รู้สึกกลัวครู
- 9. รู้สึกว่าผู้ปกครอง
- 10. รู้สึกว่าคนในบ้านไม่เข้าใจนักเรียน
- 11. รู้สึกว่าไม่ได้รับความยุติธรรมจากคนในบ้าน
- 12. รู้สึกว่าหัวเหวเมื่ออยู่ในบ้าน
- 13. อื่น ๆ

4. แบบสำรวจความต้องการของนักเรียน

คำชี้แจง

แบบสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบสภาพทั่วไปของโรงเรียนที่นักเรียนต้องการให้ปรับปรุง เพื่อโรงเรียนจะได้นำมาจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เหมาะสมต่อไป ผู้ทำแบบสำรวจนี้จึงควรเป็นนักเรียนทุกคน

ให้นักเรียนพิจารณาสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ตามรายการต่อไปนี้ว่ามีความเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใด โดยการเขียนเครื่องหมาย α ลงในช่องมาก ปานกลาง น้อย ข้างท้ายรายการ รายการใดมีความเหมาะสมน้อยให้ระบุสิ่งที่ต้องการให้ปรับปรุงด้วย

ข้อความ	เหมาะสม มาก	เหมาะสม ปานกลาง	เหมาะสม น้อย	สิ่งที่ควร ปรับปรุง
1. สภาพภายในห้องเรียน				
2. อาคารเรียน				
3. บริเวณโรงเรียน				
4. ที่นั่งพักผ่อนภายในโรงเรียน				
5. น้ำที่จัดให้นักเรียนดื่ม				
6. น้ำใช้				
7. อาหารที่จำหน่ายในโรงเรียน				
8. โรงอาหาร				
9. ร้านค้าของโรงเรียน				
10. ห้องสมุด-บริการของห้องสมุด				
11. ห้องส้วม				
12. สนามกีฬา				
13. อุปกรณ์การเล่นกีฬา				
14. สนามเด็กเล่น				
15. อื่น ๆ				
16. อื่น ๆ				

แบบสำรวจความสนใจของนักเรียน

คำชี้แจง

แบบสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความสนใจของนักเรียนในการนำข้อมูลมาประกอบการจัดกลุ่มสนใจกิจกรรมส่งเสริมบุคลิกภาพและกิจกรรมอื่น ๆ ผู้ทำแบบสำรวจนี้จึงควรเป็นนักเรียนทุกคน

ชื่อ..... ชั้น.....

ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย α ในช่องว่าง หน้าข้อความที่นักเรียนมีความรู้สึกว่าชอบหรืออยากทำ อยากเข้าร่วมกิจกรรม ถ้าข้อความใดไม่ชอบ ไม่สนใจให้ใส่เครื่องหมาย $\times$

1. ร้องเพลง	16. ตัดผมชาย
2. ว่ายน้ำ	17. เลี้ยงสัตว์
3. เล่นดนตรีไทย	18. เล่นกีฬา
4. เล่นดนตรีสากล	19. เล่นเกมคณิตศาสตร์
5. ประดิษฐ์ดอกไม้	20. เล่นเกมภาษาอังกฤษ
6. ประดิษฐ์ของชำร่วย	21. ทดลองวิทยาศาสตร์
7. จัดดอกไม้สด	22. อ่านหนังสือ
8. แกะสลักผัก-ผลไม้	23. เล่นนิทาน เชิดหุ่น
9. ทำขนม	24. เล่นละคร
10. ทำกับข้าว	25. เสริมสวย
11. วาดรูป	26.
12. งานปั้น	27.
13. เย็บปักถักร้อย	28.
14. ตัดเย็บเสื้อผ้า	29.
15. ปักดุนไม้	30.

แบบสอบถามไครเอย์

คำชี้แจง

ข้อความต่อไปนี้เป็นข้อความที่บรรยายลักษณะบางอย่างของนักเรียน ให้นักเรียนคิดถึงเพื่อนในห้องเรียนที่มีลักษณะตรงกับข้อความแต่ละข้อ ให้นักเรียนเขียนชื่อจริงลงในช่องว่าง ก่อนจะเขียนชื่อเพื่อนลงในช่องว่างต้องพิจารณาไตร่ตรองอย่างละเอียด จากการสังเกตของนักเรียนเอง ห้ามปรึกษาเพื่อน คำตอบของนักเรียนจะเก็บไว้เป็นความลับ

ดังนั้นให้นักเรียนตอบด้วยความจริงใจ

- 1) ผู้ที่ชอบนั่งคนเดียวคือ.....
- 2) ผู้ที่ไม่ชอบทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนคือ.....
- 3) ผู้ที่เพื่อนร่วมห้องไม่อยากคุยด้วยคือ.....
- 4) ผู้ที่มีอาการซึมเศร้าคือ.....
- 5) ผู้ที่มีความรู้สึกที่เพื่อนเห็นแก่ตัวคือ.....
- 6) ผู้ที่ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คือ.....
- 7) ผู้ที่ไม่มีความจริงใจคือ.....
- 8) ผู้ที่ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนคือ.....
- 9) ผู้ที่แบ่งแยกฐานะทางเศรษฐกิจคือ.....
- 10) ผู้ที่คบเพื่อนโดยแบ่งแยกภูมิภาคคือ.....
- 11) ผู้ที่เอาแต่ใจตนเองคือ.....
- 12) ผู้ที่ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นคือ.....
- 13) ผู้ที่ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลคือ.....
- 14) ผู้ที่ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นคือ.....
- 15) ผู้ที่ไม่มีความเกรงใจคือ.....
- 16) ผู้ที่ชอบวางอำนาจคือ.....
- 17) ผู้ที่ไม่มีการเสียสละคือ.....
- 18) ผู้ที่คอยจับผิดและนิทาว่าร้ายเพื่อนคือ.....

ชื่อ-สกุล.....ผู้ตอบ

Sentence Completion Test

ชื่อ-นามสกุล.....

วัน เดือน ปี ที่ทำแบบทดสอบ (Date Tested).....

วัน เดือน ปี เกิด (Date of Birth).....

วิธีตอบแบบทดสอบ

จงเติมประโยคหรือข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ โดยอ่านแต่ละประโยคหรือแต่ละข้อความ แล้วเติมสิ่งแรกที่ผ่านสมองของท่านเพื่อให้ได้ประโยคนั้นสมบูรณ์ โปรดทำให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถ้าไม่ทราบว่าจะเติมอะไร ให้เขียนวงกลมล้อมหมายเลขของข้อนี้ ๆ และพยายามเติมประโยคหรือข้อความนั้นในภายหลัง

1. ฉันรู้สึกว่าคุณพ่อของฉันไม่ค่อยจะ.....
2. เมื่อเคราะห์ร้ายประดังกันเข้ามา ฉัน.....
3. สิ่งที่คุณต้องการมากที่สุด.....
4. ถ้าฉันต้องรับผิดชอบ.....
5. สำหรับฉันอนาคตเป็นสิ่งที่.....
6. ผู้ที่มีอำนาจเหนือฉัน.....
7. ทั้ง ๆ ที่เห็นว่ามันไร้สาระฉันก็ยังกลัว.....
8. ฉันรู้สึกว่าเป็นคนที่แท้จริง.....
9. เมื่อตอนที่ฉันยังเป็นเด็กอยู่.....
10. ผู้ชายในอุดมคติของฉัน.....
11. เมื่อฉันเห็นผู้ชายและผู้หญิงอยู่ด้วยกัน.....
12. ถ้าเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นแล้วครอบครัวฉัน.....
13. ผู้ที่ฉันชอบทำงานร่วมกับเขามากที่สุดคือ.....
14. คุณแม่ของฉัน.....
15. ฉันจะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ลืม.....
16. ถ้าคุณพ่อของฉันเพียงแค่.....

17. ฉันมั่นใจว่าฉันมีความสามารถที่จะ.....
18. ฉันคงมีความสุข ถ้า.....
19. ถ้าใครทำงานให้ฉัน.....
20. ฉันกำลังตั้งตาคอย.....
21. เพื่อนของฉันส่วนมากไม่ทราบว่ามันกลัว.....
22. ครูที่โรงเรียน.....
23. ฉันไม่ชอบคนที่.....
24. ฉันจำได้เมื่อ.....
25. ฉันคิดว่าผู้ชายส่วนมาก.....
26. ความรู้สึกของฉันเกี่ยวกับชีวิตแต่งงาน.....
27. พวกที่บ้านทำกับฉันอย่างกับว่า.....
28. เพื่อนร่วมงานของฉันคือ.....
29. คุณแม่กับฉัน.....
30. ฉันได้ทำผิดอย่างมากที่.....
31. คุณพ่อของฉัน.....
32. จุดอ่อนของฉันก็คือ.....
33. ความทะเยอทะยานในชีวิตคือ.....
34. คนที่ทำงานให้ฉัน.....
35. สักวันหนึ่งฉันคง.....
36. เมื่อฉันเห็นนายเดินมา.....
37. ฉันอยากขจัดความกลัวในเรื่อง.....
38. คนที่ฉันชอบมากที่สุด.....
39. ฉันไม่เคยมีความสุขเท่า.....
40. เมื่อฉันคิดถึงผู้ชาย.....
41. เมื่อฉันมีความรู้สึกทางเพศ.....
42. ครอบครัวส่วนมากที่ฉันรู้จัก.....
43. ฉันชอบทำงานร่วมกับคนที่.....
44. ถ้าคุณแม่ของฉันเพียงแค่.....
45. บางครั้งฉันรู้สึกอาย.....
46. คุณพ่อและฉัน.....

47. เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นแล้ว ฉัน.....
48. เมื่อฉันเป็นคนออกคำสั่ง ฉัน.....
49. สิ่งที่คุณต้องการมากที่สุดในชีวิต.....
50. อีก 10 ปีข้างหน้าฉัน.....
51. คนที่คุณถือว่าเหนือกว่าฉัน.....
52. บางครั้งความกลัวก็บังคับให้คุณต้อง.....
53. เมื่อฉันไม่อยู่เพื่อนจะ.....
54. สิ่งที่คุณทำได้แม่นยำที่สุดในวัยเด็กของคุณ.....
55. สิ่งที่คุณชอบน้อยที่สุดเกี่ยวกับบุรุษเพศ.....
56. ฉันรู้สึกว่าการเพศ.....
57. เมื่อฉันยังเป็นเด็กอยู่ บิดาของคุณ.....
58. คนที่ทำงานกับฉันโดยมาก.....
59. คุณแม่ของคุณไม่ค่อยจะ.....
60. ฉันรู้สึกว่าเป็นความผิดใหญ่หลวงที่คุณได้.....
61. ผู้หญิงในอุดมคติของคุณ.....
62. ฉันคิดว่าผู้หญิงส่วนมาก.....
63. เมื่อฉันคิดถึงผู้หญิง.....
64. สิ่งที่คุณชอบน้อยที่สุดเกี่ยวกับสตรีเพศ.....

การแปลผล

ที่	หัวข้อ	ข้อที่
1	มารดา	14 29 44 59
2	บิดา	1 16 31 46
3	ครอบครัว	12 27 42 57
4	สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ	10 25 40 55 61 62 63 64
5	เพศสัมพันธ์	11 26 41 56
6	เพื่อนทั่วไป	8 23 28 53
7	ผู้ที่เหนือกว่า	6 22 36 51
8	ผู้ที่ด้อยกว่า	4 19 34 48
9	เพื่อนร่วมกลุ่ม	13 38 43 58
10	ความกลัว	7 21 37 52
11	ความรู้สึกผิด	15 30 45 60
12	ความสามารถ	2 17 32 47
13	อดีต	9 24 39 54
14	อนาคต	5 20 35 50
15	เป้าหมาย	3 18 33 49

แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่ต้องการทราบความรู้สึกและความคิดเห็นบางประการของนักเรียนทางด้านการปรับตัวกับเพื่อน ซึ่งมีทั้งหมด 28 ข้อ ขอให้นักเรียนอ่านข้อความเหล่านี้ทีละข้อ และพิจารณาตอบตามความรู้สึกและความคิดเห็นตามสภาพที่เป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด แล้วเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ต้องการหลังข้อคำถาม ซึ่งกำหนดไว้ 5 ระดับ ตามความเป็นจริงสำหรับนักเรียนมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ดังตัวอย่าง

ข้อความ	เป็นจริง มากที่สุด	เป็นจริง มาก	เป็นจริง ปานกลาง	เป็นจริง น้อย	เป็นจริง น้อยที่สุด
0 ข้าพเจ้ามีความสุข เมื่อได้ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อน ๆ	/				
00 ข้าพเจ้าเป็นคนโกรธง่ายเมื่อถูกเพื่อนล้อ		/			

ขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ครบ 28 ข้อ แต่ละข้อไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด เพราะแต่ละคนย่อมมีความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนกัน ดังนั้นคำตอบที่ดีที่สุดคือ คำตอบที่ตรงกับสภาพที่แท้จริงของนักเรียนเอง และคำตอบที่ได้นี้จะถือเป็นความลับ

ข้อความ	เป็นจริง มากที่สุด	เป็นจริง มาก	เป็นจริง ปานกลาง	เป็นจริง น้อย	เป็นจริง น้อยที่สุด
1.ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีใครอยากเล่นกับข้าพเจ้า					
2.ข้าพเจ้าไม่กล้าทำความรู้จักกับเพื่อน ๆ เพราะไม่รู้ว่าเพื่อนคิดอย่างไรกับข้าพเจ้า					
3.ข้าพเจ้าสามารถที่จะยิ้มกับเพื่อน ๆ ได้อย่างสนิทสนม					
4.ข้าพเจ้ามักถูกทอดทิ้งจากเพื่อน ๆ ขณะทำงานกลุ่ม					
5.ข้าพเจ้าไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขณะทำงานร่วมกับเพื่อน					
6.ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีเพื่อน ๆ ไม่เข้าใจในตัวข้าพเจ้าอย่างแท้จริง					
7.เมื่อเพื่อนทำอะไรไม่ถูกใจ ข้าพเจ้าจะตอบโต้อย่างรุนแรงเสมอ					
8.เมื่อพบเพื่อนและมีโอกาส ข้าพเจ้าจะเข้าไปทักทายเพื่อนก่อนเสมอ					
9.เมื่อเห็นเพื่อน ๆ มีความทุกข์ ข้าพเจ้าจะพุดปลอบใจเพื่อนเสมอ					
10.ข้าพเจ้ามักจะถูกกละเลยจากเพื่อน ๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน					
11.ข้าพเจ้าเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือกับเพื่อนในการทำงานกลุ่ม					
12.ข้าพเจ้าไม่ชอบให้เพื่อนยืมอุปกรณ์					

ข้อความ	เป็นจริง มากที่สุด	เป็นจริง มาก	เป็นจริง ปานกลาง	เป็นจริง น้อย	เป็นจริง น้อยที่สุด
13.ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีใครอยากจะคบกับข้าพเจ้า					
14.ข้าพเจ้าสามารถจะเล่นกับเพื่อนๆ ได้เป็นอย่างดี ถึงแม้จะมีเพื่อนบางคนชอบเล่นรุนแรง					
15.ข้าพเจ้าเข้าไปทักทายเพื่อน ๆ ก่อนเมื่อมีโอกา					
16.ข้าพเจ้ามักนำข้อผิดพลาดของเพื่อน ๆ มาเป็นหัวข้อในการพูดคุยเสมอ					
17.ข้าพเจ้าขออนุญาตเพื่อนก่อนหยิบของของเพื่อน					
18.ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดใจมากเมื่อจำเป็นต้องแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน					
19.ข้าพเจ้ายินดีจะให้ความร่วมมือกับกลุ่มในการทำกิจกรรมต่าง ๆ					
20.ข้าพเจ้าทำอะไรตามความพอใจของข้าพเจ้า					
21.ข้าพเจ้าพูดอ่อนหวานกับเพื่อน					
22.ข้าพเจ้าชอบแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนมาอยู่ตามลำพังเสมอ					
23.ข้าพเจ้าพูดถึงประสบการณ์ของข้าพเจ้าที่ตรงกับความเป็นจริง					
24.ข้าพเจ้าไม่รู้จะทักทายเพื่อนอย่างไร จึงทำท่าเฉย ๆ เมื่อพบเพื่อน					

ข้อความ	เป็นจริง มากที่สุด	เป็นจริง มาก	เป็นจริง ปานกลาง	เป็นจริง น้อย	เป็นจริง น้อยที่สุด
25.ข้าพเจ้ามักจะถูกเพื่อนๆ ปฏิเสธให้เข้าร่วมกลุ่ม เพราะข้าพเจ้าเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง					
26.เมื่อมีการทำงานเป็นกลุ่ม ข้าพเจ้ามักจะให้ความสำคัญแก่เพื่อนทุกคนในกลุ่ม					
27.ข้าพเจ้าชอบจับผิดเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติของเพื่อน					
28.ข้าพเจ้ามักทำงานที่ได้รับมอบหมายเต็มความสามารถทุกครั้ง					

ตาราง 1 เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

ข้อ/คะแนน	เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงปานกลาง	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
1	1	2	3	4	5
2	1	2	3	4	5
3	5	4	3	2	1
4	1	2	3	4	5
5	1	2	3	4	5
6	1	2	3	4	5
7	1	2	3	4	5
8	5	4	3	2	1
9	5	4	3	2	1
10	1	2	3	4	5
11	5	4	3	2	1
12	1	2	3	4	5
13	1	2	3	4	5
14	5	4	3	2	1
15	5	4	3	2	1
16	1	2	3	4	5
17	5	4	3	2	1
18	1	2	3	4	5
19	5	4	3	2	1
20	1	2	3	4	5
21	5	4	3	2	1
22	1	2	3	4	5
23	5	4	3	2	1
24	1	2	3	4	5
25	1	2	3	4	5

ข้อ/คะแนน	เป็นจริงมากที่สุด	เป็นจริงมาก	เป็นจริงปานกลาง	เป็นจริงน้อย	เป็นจริงน้อยที่สุด
26	5	4	3	2	1
27	1	2	3	4	5
28	5	4	3	2	1

ตาราง 2 แสดงค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	3.713	15	3.735
2	2.879	16	2.500
3	3.791	17	1.872
4	4.060	18	4.393
5	3.180	19	5.753
6	2.764	20	2.500
7	3.773	21	3.411
8	3.944	22	2.213
9	3.911	23	4.388
10	3.817	24	2.727
11	3.954	25	4.832
12	2.941	26	2.889
13	3.733	27	2.481
14	2.308	28	3.775

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = 0.97

ตารางแสดงคะแนนแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน
ก่อนและหลังให้คำปรึกษา

ชื่อ	คะแนนก่อนให้ คำปรึกษา	คะแนนหลังให้ คำปรึกษา	ผลต่างคะแนนก่อน และหลังให้คำปรึกษา
นางสาว ก.	119	131	12
นางสาว ข.	112	125	13
นางสาว ค.	101	118	17

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวธัญชนก ศิริสุขชัยวุฒิ
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 22 มกราคม 2506
สถานที่เกิด	อำเภอขามเฒ่าลี้บุรี จังหวัดกำแพงเพชร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	92/395 ถนนสุขุมวิท 2 แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ 10240 โทร 3758199
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10310
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10310 โทร 2561833
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2524	มัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสตรีนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ. 2528	กศ.บ. (วิชาเอกการประถมศึกษา วิชาโทภาษาอังกฤษ) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2530	ศ.ศ.บ. (วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาโทจิตวิทยาการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2542	กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษารายกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ธัญชนก ศิริสุขชัยวุฒิ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา
พฤษภาคม 2542

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน และวิธีการดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา โดยใช้การศึกษารายกรณี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2539 จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกตและการบันทึกการสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน อัดชีวประวัติ บันทึกประจำวัน สังคมมิติ แบบสอบถาม และแบบทดสอบ

ผลการศึกษาปรากฏผลดังนี้

นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนมีสาเหตุมาจากการขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นก็ไม่กล้าปรึกษา ทำให้มีความรู้สึกโดดเดี่ยว และขาดความมั่นใจในตนเอง รู้สึกผิดและตำหนิตนเองว่าเป็นคนไร้ความสามารถในเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ๆ

จากการทำการศึกษารายกรณีแก่นักเรียนทั้ง 3 คน และช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person – Centered Counseling) คนละ 8 ครั้ง แล้วติดตามผลพบว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการปรับตัวเข้ากับเพื่อนดีขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน

**A CASE STUDY OF MATHAYOM SUKSA IV STUDENTS
ON PEER GROUPS ADJUSTMENT OF TRIAM UDOM SUKSA SCHOOL
IN KHET PATHUMWAN , BANGKOK**

AN ABSTRACT

BY

THANCHANOK SIRISUKCHAIWUT

**Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master of
Education degree in Educational Psychology
at Srinakharinwirot University**

May 1999

The purpose of this research was to study the students who had peer groups adjustment problems and procedure that helps students with their solution by using case study. The samples were three Mathayom Suksa IV students of Triam Udom Suksa School In Khet Pathumwan,Bangkok of academic year 1996. The instruments were accumulation record , an observation and recording observation interview, home visits,autobiography, a diary, sociometry, questionnaires and tests. The data were analysed in various instruments by descriptive analysis.

The results were as follows:

The causes of students who had peer groups adjustment problems were lack of paying attention from their parents and inappropriate parental child rearing. When they have various problems, they daren't consult with anyone. These caused them to feel lonely and lack of self confidence. They felt guilty and blamed themselves to disable in adjustment on peer groups.

This study used case study to three students and helped them by Person – Centered Counseling 8 times per person. This follow – up found that students who were samples had better adjustment on peer groups. They had positive attitude towards their friends and they had good relationship with their peer groups.

แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ.....นามสกุล..... เลขประจำตัว.....
 ชั้น..... กลุ่มวิชาเลือก..... ห้องเลขที่..... ดึก.....
 อาจารย์ที่ปรึกษา..... อาจารย์หัวหน้าคึก.....
2. ข้าพเจ้า อายุ.....ปี เกิดวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ตำบล.....
 ถนน..... ตรอก/ซอย..... เขต/อำเภอ.....
 จังหวัด..... ประเทศ.....
3. บิดาของข้าพเจ้าชื่อ..... อาชีพ.....
 ลักษณะของงาน..... ที่ทำการ.....
 โทรศัพท์.....
 อยู่บ้านเลขที่..... ถนน..... .. ตรอก/ซอย.....
 เขต/อำเภอ..... จังหวัด..... โทรศัพท์.....
 มารดาของข้าพเจ้าชื่อ..... อาชีพ.....
 ลักษณะของงาน..... ที่ทำการ.....
 โทรศัพท์.....
 อยู่บ้านเลขที่..... ถนน..... .. ตรอก/ซอย.....
 เขต/อำเภอ..... จังหวัด..... โทรศัพท์.....
4. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย α ลงในช่อง O หน้าข้อความที่ต้องการ (ข้อต่อ ๆ ไปให้ทำเช่นเดียวกัน)
 บิดามารดาของข้าพเจ้า
 O อยู่ด้วยกัน O แยกกันอยู่ O หย่าร้าง
 O บิดาถึงแก่กรรม O มารดาถึงแก่กรรม O บิดาทำการสมรสใหม่
 O มารดาทำการสมรสใหม่ O บิดามารดาทำการสมรสใหม่
5. ข้าพเจ้าได้รับเงินค่าใช้สอยส่วนตัวเป็นรายเดือน ๆ ละ.....บาท หรือเป็นรายสัปดาห์
 สัปดาห์ละ.....บาท หรือเป็นรายวัน ๆ ละ.....บาท
6. ข้าพเจ้ามาโรงเรียนและกลับที่พัก O โดยรถประจำทาง O โดยรถส่วนตัวหมายเลข.....
 และผู้มารับ-ส่งคือ..... O ตามลำพัง หรือรวมกับพี่น้องโดยรถรับจ้าง